

Red dela s srebrnim vencem
1974

Opozorilni dan za vse

Da je Prešeren naš največji pesnik in utemeljitelj slovenskega naroda v sodobnem pomenu besede, smo se navadili tako ponavljati, da nam je misel postala že fraza in besede nizi znakov brez pomena. To pa seveda ni dobro. Znano je, da je vse človekovo početje, tudi mišljenje, skrajno ekonomično, prilagojeno razmeram in potrebam; različne oprijemljive posameznosti naš razum sprti seštevata na abstraktne skupne imenovalce, s čimer si omogoča obvladovanje množstva pojavov. Če ostane ob tem samo znak brez pravega, oprijemljivega, v zavesti oblikovanega pomena, potem smemo sklepati, da nam reč ni več razvidno pomembna ali potrebna.

— Seveda bo šel hitro kdo v zrak: Opa, kaj, Prešeren, da nam nič ne pomeni?! Saj bo proslava, zbor bo pel, deklamacije bodo, nagrade bomo podelili, govor bo! O, to pa ne, Prešeren pa ja — njegova obletnica je naš kulturni praznik! Praznik slovenske besede!

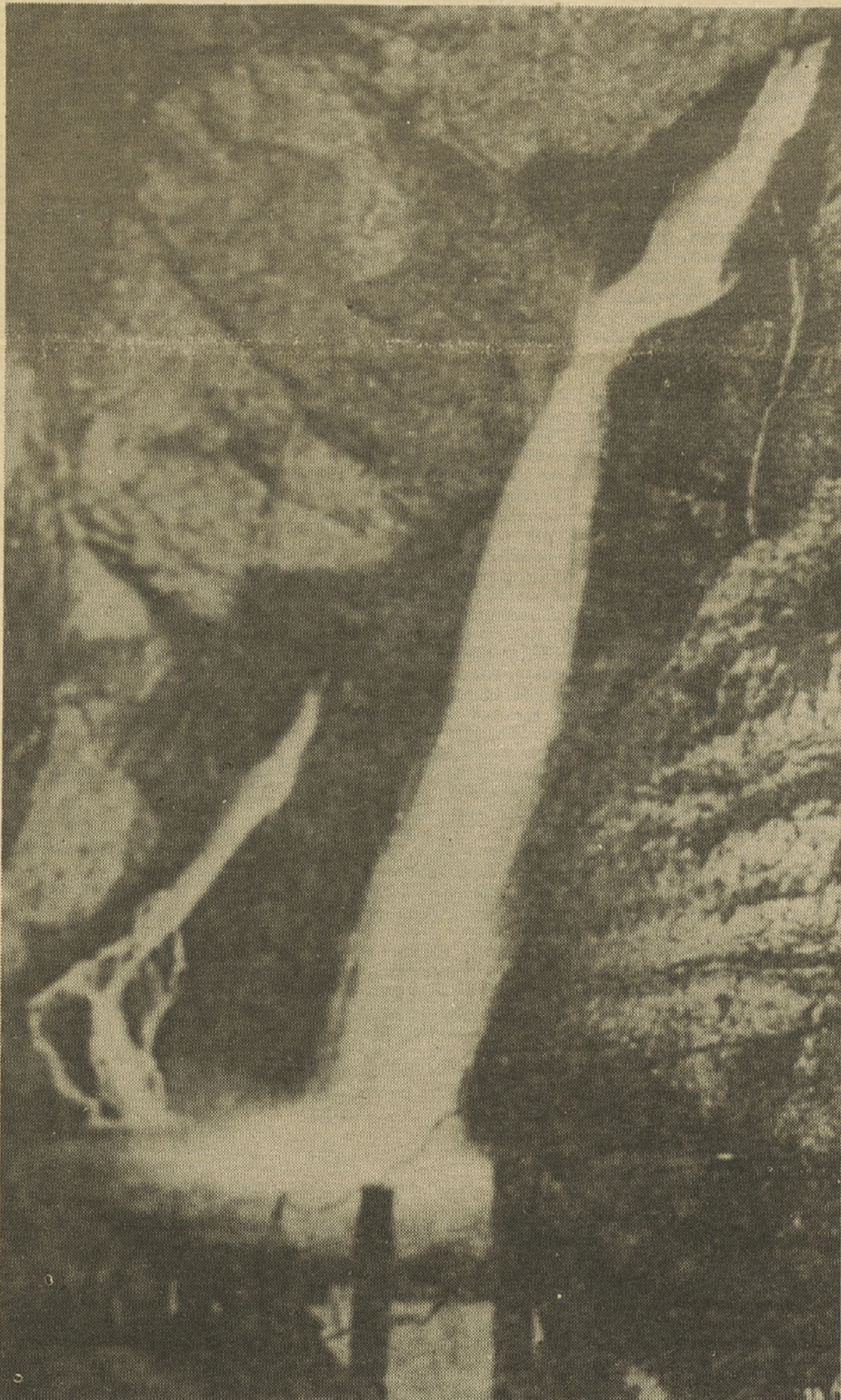
Pa smo tam! Seveda bo pel zbor, igrali bodo na klavir, kak nadobudnež bo deklamiral Vrbo, tudi govor bo. Ampak ali bo tudi kaj več? Bo te pozornosti do slovenske besede proslavnega značaja tudi še kak dan po 8. februarju — ni treba da ravno praznične, raje praktične? Se bo govornik še spomnil največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna pri tako preprosti pozornosti do slovenske besede, kot je svojeručno podpisovanje, in se bo popravil — ne bo se po splošno razpaseni uradniški modri zadnjega časa podpisal s priimkom naprej (Prešeren France), ampak z imenom na pravem mestu? Bodo vsi udeleženci proslave, ko bodo šli, šli v Celovec in ne v Klagenfurt? Bodo napisali na pismo dvojezično Klagenfurt/Celovec, Ferlach/Borovlje, saj bo šlo pismo k našim, slovenskim ljudem? Bo slavnostni govornik s Prešernove proslave na prvi naslednji seji, ko bo moral govoriti nelektorirano, na pamet, našel in uporabil kaj slovenskega za »uporno se bomo zalagali na reševanju tega problema«? Bo uporabil »do neke mere« namesto razpasenega »donekle«? In tako naprej.

In v šoli: bo telovadni učitelj v svojih zgrešenih pedagoških opadkih nehal klatiti najbolj zanimni poulični žargon, da bi se »približal« učencem? Bo kdaj strokovna služba začela skrbeti za jezikovno likanje učiteljev, ki ne učijo ravno slovensčine! (Vse bolj očitno namreč postaja, da je tam eno izmed legel splošnega jezikovnega onesnaževanja.) — Se bodo kdaj novinarji in sploh javni pisci odvadili mišljenja, da jezik ni važen, ker da so za to lektorji na svetu — ti popravijo, kar je treba, in vnesejo vejice? Bodo kdaj univerzitetni profesorji začutili vsaj trohico sramu in oglašanja vesti ob svoji javni slovenščini (v Franciji lahko diplomant tehničnih in še bolj seveda drugih ved »pogrne«, če stoji le nekaj vejic v nalogi narobe; vsaj na uglednejših solah)? Bo kultura samoupravnega izražanja oziroma samoupravljalke besede kdaj ujela korak s kulturo samoupravljanja kot ideje?

Če bi res kaj dali na svoje neumno ponavljanje besede o Prešernu, če bi se zavedali njihovega pomena, bi to moralo biti sila, ki bi nas leto in dan, od enega 8. februarja do drugega gnala v takšno pozornost. Kakor ni mo-

prosvetni delavec

Časnik delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije
Ljubljana, 9. februarja 1979 — št. 2 — letnik XXX

Savica danes

goče onesnaženosti zraka, miru, vodá in vsega drugega odpraviti s frazami, v enem samem dnevu in brez napora, samo z nekaj malega cenenelega zanosa in navidezne daljnomyšelnosti pa sploh ne, tako velja to tudi za onesna-

ženost jezika. Prešeren nas je zadalžil za mnogo več kakor za enodnevnne proslave in vzklikanja. Naj bo torej praznik v njegov spomin obračunski dan, opozorilni dan za vse, kar smo slovenski kulturi, tudi kulturi

naše besede, sklenili storiti do-brega, pa tega nismo storili in bo treba storiti čimprej. Zoper komodnost.

MATJAŽ KMECL

včeraj
danes

Razgibano v kulturi in znanosti

Malokatero leto smo pričakali slovenski kulturni praznik v tako razgibanem ozračju kot letos. Včasih smo ob tem času delali predvsem letne reprezentančne preglede, kaj smo v kulturi pomembnega dosegli in kaj nas čaka za naprej. Letošnji kulturni »sončni« obrat je usodnejši, bolj daljnosežen. To velja za delavce v kulturi in znanosti, pa tudi za družbeno okolje, v katerem kultura in znanost delujeta in učinkujeta.

Kulturni in znanstveni delavci v Sloveniji so prav v tednih pred Prešernovim dnevom — seveda ne zaradi praznika, ampak tako je naneslo — glasno, vendar preudarno in odgovorno opozorili, da je nastopil trenutek, ko je treba tudi njihovo delo izraziteje samoupravno kodificirati, se pravi, včleniti ga v celotno združeno delo, v samoupravne družbenoekonomske odnose in v svobodno menjavo dela. Težnja po tej stvarni družbeni uveljavitvi kulturnega in znanstvenega dela je prav revolucionarna in terja spremembo v ljudeh, odnosih in stvareh, s katerimi se kulturni in znanstveni delavci ukvarjajo. Ljudje — ustvarjalci, delavci, proizvajalci v kulturi in znanosti se v tej družbi ne čutijo več odrinjeni v »vrhno stavbo«, bolj ali manj poljubno potrebni ali nepotrebni, spoštovani ali prezrti, mezdno-dotacijsko plačevani dobavitelji duhovnih storitev, marveč hočejo na temelju svojega dela in zaradi vloge tega dela v celotni družbeni produkciji in reprodukciji postati neodtujeni samoupravljalci. To ni več »tarifni«, mezdni, »sindikalistični«, interesno posamični boj za honorarje, subvencije, dotacije in moralna priznanja, temveč je stremenje po veljavi svojega dela kot nezamenljive sestavine združenega dela. Odtod resnično zavzetost delavcev v kulturi in znanosti, ki jo je bilo razločno videti in slišati v vseh družbenih razpravah o samoupravni presnovi kulture in znanosti po novi ustavi in zakonu o združenem delu v na novo porajajočih se družbenoekonomskih razmerjih. Spomnimo n. pr. le na razprave o družbenih dokumentih interesnih skupnosti, delegatskih razmerjih, o založništvu, varstvu kulturne dediščine, statusu samostojnih ustvarjalcev, o raziskovalni dejavnosti, o svobodni menjavi dela, o podružbljanju kulturne politike, o kulturni vzgoji v šolstvu itd. Družbena aktivnost sicer ne more zamenjati delovnega ustvarjanja v kulturi in znanosti, mu pa utira pot v družbo, ki ji je vse to delo namenjeno.

FRANCE FORSTNERIČ

Ob slovenskem kulturnem prazniku

Razločno čutim, kako se rojeva tudi v meni in zagotovo še v kom, morda v vseh srcih, a v vsakem drugače — ta naš praznik človečnosti. Lahko smo ponosni, saj so vsa naša velika dejanja in hotenja globoko kulturna. Pot, ki smo jo krčili dolga stoletja, nas je vodila skozi številne socialne in moralne preskušnje. Hoteli smo tudi zase prostor pod soncem, kot nekoč, ko smo v časih velikih ljudskih popotovanj prišli v te kraje. Veliko smo naredili. Razmere, v katerih smo živeli, so terjale od nas kritično in ustvarjalno delo. Včasih smo nekoliko popustili, sprejeli tudi kaj slabega, toda to nas ni nikoli odvrnilo od korenin in ciljev lastnega življenja. Prav zato smo danes tu in bomo jutri še bolj živo, svobodno in ustvarjalno kakor danes. Ni razlogov, da bi dvomili v naše socialno, moralno in estetsko zdravje, ne bodo nas zmogla nikakršna ekonomska ali duhovna »virusna« obolenja, ker smo trden, v številnih družbenih bitkah prekaljeni rod, ki je odločen nadaljevati boj za vedno bolj svobodno in človeško življenje. Če smo kdaj v praksi capljali daleč za uspešnostjo naših romanskih in germanskih sosedov, imamo danes, v temeljnih točkah kulture življenja, veliko prednost. Zmogli smo na poti zgodovine prispeti pred sam prag »carstva svobode«. Uzakonili smo ga, stopamo vanj, toda še veliko naporov nas čaka, da bomo v njem resnično zaživel. Ničesar, kar je preživeto, ni mogoče pokopati brez odpora in bolečin, brez bojev in tveganja, brez ustvarjanja, odpiranja novih možnosti, brez zaupanja v novo, prihajajočo. Vsi smo udeleženi v tej dialektiki življenja, v vsakomer se na enkrat, nikoli ponovljiv način soočajo njene sestavine, vsakdo mora v sebi tako ali drugače bojevati boje, ki jih ne bo nikoli konec, v vsakomer je kultura, ne le kot stanje, temveč tudi kot možnost. Vsi smo torej odgovorni za naš kulturni jutri. Dozorele so možnosti in ne smemo zapraviti zgodovinske možnosti, da postanemo subjektive kulturne družbene politike. Tam, kjer delamo in živimo, priborimo mesto samoupravno izražanim potrebam in interesom. Če dajmo se motiti od nikogar. Kdor noče z nami, mu ne

bomo dovolili, da bi nas oviral na poti v bolj človeške (samoupravne) odnose, h kulturnemu in umetniškemu doživetju, k času, ko lahko zaživimo v ustvarjalni strasti, ki je muka in radost. Ne dovolimo si vzeti naše svobode, naše vere in prepričanja, da človek toliko velja, kolikor daje. Vsi moramo miselno dozoreti za takšen kulturni boj, še posebej pa mora naša skrb veljati mladini. Ni dovolj, da se človekovi teoretični in umetniški plodovi kopičijo na policah založb, knjigarn, da se šopirijo v likovnih galerijah in likovnih salonih, da se razkazujejo vidu in sluhu na gledališkem in glasbenem odru. Ni dovolj, da obstajajo kot kapital v glavah posameznikov, da vedno bolj bahavo vdirajo v naša stanovanja; ne, vse to ni dovolj: prestopiti morajo prag naše zavesti in postati sestavina naše osebnosti. Vrniti se morajo v človeka, kakor so iz človeka izšli, da bi rabili svojemu namenu. Kulture ni mogoče kupti z denarjem, kulturo si je mogoče pridobiti le z odprtostjo, s pripravljenostjo, da jo sprejmemo, doživljamo in damo drug drugemu v obliki človeških dejanj. Stavimo vse, da bi bili vsi, še posebno pa mladi, deležni takšne kulture in estetske vzgoje, da bi na tradiciji najzlahnejšega in najplemenitejšega, pa vendar kritično ustvarjalnega občutja in prav takšne misli, udejanjali in usmerjali življenje tja, koder bo vse manj prostora za razredne, socialne in moralne tegobe. Mar nismo za to vsi odgovorni? Mar ni za vsakogar kulturno dejanje, upreti se nekulturi? Mar ni dovolj priložnosti za takšno razmerje? Mar ni zamah z roko, češ kaj mi mar, udarec kulturi, mar ne pomeni zaklepanja vrat v družbo svobodnih proizvajalcev? Ne, razredna zavest nam je potrebna, kajti še so nasprotja in še oblike življenja, ki človeka potiskajo k tlom, ga skušajo poniževati in razvrednotiti. Socialna tema je še vedno velika človeška tema, je še vedno problem, ne le za politiko, ampak tudi za znanost, filozofijo in umetnost. Ni mogoče biti avantgarden, ne da bi bil hkrati v jedru človeškega in družbenega problema in na strani človečnosti seveda. Za to ni posebnega odra.

Nadaljevanje na 2. strani

Številne naloge

Zvezni odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture, ki je bil izvoljen lanskega oktobra, je imel pred nedavnim svojo prvo sejo pod predsedstvom Žana Božidara. Na tej seji je sprejel pravila za organiziranost in dejavnost ter letni načrt dela.

Načrt dela zveznega odbora temelji na načrtu dela sveta Zveze sindikatov Jugoslavije ter načrtih dela republiških in pokrajinskih organov sindikatov izobraževanja, znanosti in kulture. Glede na tako zasnovano vsebuje veliko pomembnih nalog. Glavne izmed teh zadevajo dohodkovne odnose. V načrtu je predvideno, da je treba obravnavati svobodno menjavo dela v izobraževanju, znanosti in kulturi za vsako področje posebej. Pri pripravi te teme bodo sodelovali republiški in pokrajinski organi sindikata in komisije sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Tudi izgrajevanje sistema delitve dohodka, je tema, ki bo na dnevnem redu zveznega odbora. Pripravila jo bosta republiška odbora Sindikata delavcev izobraževanja, znanosti in kulture SR Hrvaške in SR Srbije skupaj z zveznim odborom. O ekonomskem in materialnem položaju osnovnega šolstva in kadrovskih problemih v tej dejavnosti bo razpravljala zvezni odbor na temelju razčlemb, ki jo bo pripravila Zveza samoupravnih interesnih skupnosti osnovnega izobraževanja Jugoslavije.

Ob temah s področja družbeno-ekonomskih odnosov bo posvetil zvezni odbor precejšnjo pozornost obravnavi razmer in samoupravne organiziranosti v izobraževanju in kulturi.

To temo bo pripravljalo več sodelavcev. Prispevke bodo napisali člani odbora družbenih dejavnosti sveta Zveze sindikatov Bosne in Hercegovine, zvezi samoupravnih interesnih skupnosti osnovnega in usmerjenega izobraževanja ter republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SR Hrvaške. Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti SR Slovenije in zvezni odbor bosta preučila samoupravno organiziranost raziskovalne dejavnosti.

Poleg teh glavnih tem predvideva zvezni odbor v svojem načrtu tudi razpravo o številnih drugih vprašanjih, kot so npr. razčlemba razvoja izobraževanja, znanosti in kulture v sedanjem srednjoročnem načrtu in

samoupravno načrtovanje na teh področjih v novem srednjoročnem načrtu. Pripravili bodo tudi razčlemba delovnega časa v izobraževanju, razpravo o medrepubliško-pokrajinskem dogovoru o skupnih temeljih reforme vzgojnoizobraževalnega sistema, delu sekcije prosvetnih časnikov itn.

Proslava 60-letnice ustanovitve KPJ ima v načrtu še posebno mesto; pri tem bodo imela pomembno vlogo uredništva prosvetnih časnikov republik in pokrajin, ki bodo posvetila temu jubileju tudi skupno številko. Zvezni odbor in sekcija prosvetnih časnikov bosta organizirala ob proslavi jubilejev posvetovanje o družbeni vlogi šole.

Organiziranost, naloge in metode dela zveznega odbora so natančno opredeljene v pravilih, ki so jih sprejeli na tej seji. Po teh pravilih se organizira zvezni odbor na enakopravnih temeljih, sestavlja pa ga šestnajst delegatov iz ustreznih sindikatov republik in pokrajin. Mandat traja štiri leta, vsako leto pa izberejo novega predsednika.

Med številnimi nalogami zveznega odbora so navedene tudi te: zvezni odbor sodeluje pri srednjoročnem in dolgoročnem samoupravnem načrtovanju izobraževanja, znanosti in kulture, spremlja in spodbuja svobodno menjavo dela in izpopolnjevanje osnovnih in merila za notranjo delitev dohodka na teh področjih, preučuje in spodbuja hitrejšo, bolj učinkovito in kakovostno samoupravno organiziranost izobraževanja, znanosti in kulture, razčlenjuje družbeno-ekonomski položaj teh dejavnosti idr. V posebnem členu pravil so opredeljene vloge in naloge sekcije prosvetnih časnikov republik in pokrajin, poudarjeno pa je tudi, da je načrt dela sekcije sestavni del načrta dela zveznega odbora.

Pravila urejajo tudi metodo dela zveznega odbora, ki temelji na usklajevanju dejavnosti, organiziranju izmenjave izkušenj in usklajevanju stališč republiških in pokrajinskih organov sindikatov. Zvezni odbor zavzema stališča ter sprejema sklepe na temelju usklajenih mnenj republiških in pokrajinskih organov sindikatov. Dogovorjeni in usklajeni sklepi zveznega odbora morajo uresničevati vsi republiški in pokrajinski organi ustreznega sindikata.

RUŽICA PETROVIĆ

Več sodelovanja pri skupnih načrtih

Zveza delavskih univerz Slovenije je pripravila svoj letni načrt dela v sodelovanju s strokovnimi skupinami delavcev večine delavskih univerz v naši republici, zato se v njem zrealizirajo potrebe in interesi delovnih in družbenopolitičnih organizacij. Vse naloge organov Zveze delavskih univerz, skupne in splošne naloge, ki jih izvaja opravlja za svoje člane, so oblikovane na temelju posveta, ki je bil lanskega decembra. Osrednja točka zadnje seje izvršilnega odbora zveze je bila obravnavo osnutka letnega načrta dela. Znova je bila poudarjena težnja Zveze delavskih univerz, da bi v prihodnje še bolj uveljavila svojo vlogo ne le kot usklajevalka in usmerjevalka dela vseh delavskih univerz, temveč tudi kot ponudnica skupnih načrtov izobraževanja, ki bi jih izvajale vse delavske univerze. V razpravi je bila poudarjena potreba po boljšem sodelovanju pri oblikovanju skupnih izobraževalnih načrtov, predvsem s socialistično zvezo, sindikati in z drugimi. V razpravi so govorili tudi o nalogah delavskih univerz glede na zahteve zakona o usmerjenem izobraževanju, o tem, kako naj

se vključujejo v posebne izobraževalne skupnosti in kako naj oblikujejo medsebojne dohodkovne odnose. O vsem tem bodo spregovorili več v mesecu marcu, ko bo javna razprava o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju.

V razpravi smo slišali predloge in pobude nekaterih delavskih univerz, da bi prevzele izobraževanje v avto-šoli ter izobraževale za potrebe družbene samozaščite in ljudske obrambe. Ta področja so deležna precejšnjih kritik, zato bi bilo treba izobraževanje izboljšati. Pomanjkljiva je tudi kulturno estetska vzgoja — torej bo treba tudi tet nameniti več pozornosti; izdelati načrt za tovrstno izobraževanje in ga prevesti v praksi. Delavske univerze naj bi prevzele tudi izobraževanje organizatorjev kulturnega življenja, usposabljanje novih delavcev v krajevnih skupnostih in dale več poudarka izobraževanju v klubih samoupravljalcev, kjer naj bi se izrazile predvsem izkušnje iz samoupravne prakse. Nalog je več kot dovolj. Da bi bilo le še toliko usklajenega sodelovanja!

T. D.

dogodki novosti

Za enotnejša merila

Razprave o tem, kako nagradjevati po delu in delovnih dosežkih v šolstvu, ki jih v vzgojnoizobraževalnih organizacijah nenehno spodbuja Sindikat delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti, so pripomogle, da se, čeprav s težavo, tudi v praksi nakazujejo obrisi novega sistema nagradjevanja. Res pa je, da merila za obseg in kakovost dela še vedno niso taka, da med delavci ne bi povzročala hude krvi; učitelji menijo, da so izhodišča zanje premalo določna, zato je njihova slika v šolah dokaj pestra. Vsaka vzgojnoizobraževalna organizacija si zamišlja organizacijo dela po svoje, imeti pa bi morali — tako menijo učitelji — enotna izhodišča. Takih pa v šolah ne morejo izdelati, kar trdijo, da niso za to usposobljeni. Želijo si čimbolj enotnih meril za nagradjevanje. Prevladuje mnenje, da so delovna opravila in naloge v vseh vzgojnoizobraževalnih organizacijah približno enake. Tako mnenje podpirajo tudi osnovne organizacije Zveze Sindikatov Slovenije in nalaga republiškem odboru Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti, naj spodbudi k dogovoru in poenotenju meril v vsej republici. To je kot raziskovalno nalogo sprejela tudi Visoka šola za organizacijo dela v Kranju. Dokler pa naloga ne bo končana, je vendarle treba že sedaj pripraviti vsaj začasna merila. Ta naj bi bila tudi temelj, na katerem nastaja skupni sporazum za vse panoge vzgojnoizobraževalne dejavnosti, ki so prej vsaka pose — po pionirski poti iskale poti za nagradjevanje po delu in delovnih dosežkih.

Da bi vprašanja, ki se pojavljajo pri uveljavljanju delitve po delu, zlasti pri ugotavljanju in vrednotenju sestavljenosti in zahtevnosti del ter pri opredeljevanju meril za kakovost dela obravnavali dovolj strokovno in vsestransko, je republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti povabil na posvet o tej temi, ki je bil pred nedavnim v Domu sindikatov, predstavnik Filozofske fakultete v Ljubljani, pedagoških akademij v Ljubljani in Mariboru, Visoke šole za organizacijo dela v Kranju, Peagoškega inštituta, Izobraževalne skupnosti Slovenije, Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje

Ob slovenskem kulturnem prazniku

Nadaljevanje s 1. strani

Na tem odru smo vsi in je vse. Na njem si moramo urediti življenje, urediti odnose, ki bodo privilegij za vse in za nikogar. Očitki so nesmiselni; z njimi ni mogoče rešiti nobenega kulturnega vprašanja. Vsakdo naj prevzame svoj del odgovornosti. Nikomur ni treba piti iz mlak in postanih mlakuž. Vsakdo si lahko poišče izvir tam, kjer je socialna praksa v nenehnem iskanju. Tu je mesto stvarjalnosti. Tu ni prostora za nespoznanje in malomeščanske igrice, ampak za tvorno sodelova-

ter Zavoda SRS za šolstvo. Pripravil je teze za razpravo, ki opozarjajo predvsem na tri vprašanja: kako opredeliti obseg učiteljevega dela s časovnimi normativi v 42-urnem delovnem tednu, kakšna naj bo metoda ugotavljanja sestavljenosti in zahtevnosti del in nalog in nazadnje: kako vrednotiti kakovost vzgojnoizobraževalnega dela.

Se pred začetkom razprave, ki je zadevala v živo vse nespornosti, ki se pojavljajo o delitvi po delu, pa je bilo poudarjeno tole načelno vprašanje: Ali je res mogoče z enotnimi merili opredeliti zahtevnosti dela tako različnih profilov prosvetnih delavcev, kakršne imamo v naših vzgojnoizobraževalnih organizacijah, od predškolskih ustanov, osnovnih in srednjih šol pa do domov za učence in študente ter delavskih univerz. Vsa »pripočila« skrivajo namreč v sebi nevarnost, da bi zadeve posplošili in premalo upoštevali posebnosti posameznih dejavnosti.

Razpravljali so opozarjali na težave, ki nastajajo ob opredeljevanju 42-urnega delovnega tedna: koliko delovnega časa priznati za posamezno delo, kako doseči vsaj približno enako obremenitev vseh delavcev in enakomerno obremenitev posameznika v šolskem letu. Poudarjeno je bilo, da je treba ta vprašanja reševati s smotno zasnovanim letnim načrtom dela, v katerem morajo biti stvarno vrednotene vse naloge ne samo delo v razredu.

Pri obravnavi sestavljenosti in zahtevnosti dela se je razprava še vedno zaustavljala ob kamnu spotike, ki je star toliko kot šola: ob razmišljanjih, ali so razlike med posameznimi predmeti tolikšne, da ni mogoče meriti vseh z enotnim časovnim normativom ter ali je vzgojnoizobraževalno delo na različnih stopnjah šolanja enakovredno (npr. razredni in predmetni pouk v osnovni šoli).

Ker imajo posamezna področja vzgojnoizobraževalne dejavnosti vendarle precej posebnosti, so na posvetu sklenili, da bodo skupine delavcev s teh področij še ta mesec pripravile predloge za oblikovanje enotnejših meril delitve po delu.

M. K.

nje. Bodimo najprej delavci, nato ljudje s poklici, znanji in sposobnostmi. Torej vse to, kar znamo in zmoremo, podredimo temu, kar naj bi vsi bili — v svobodno samoupravno socialistično asociacijo združenih delovnih ljudi. Komur gre resnično za to — in prepričan sem, da večini — bo njegovo delo in prizadevanje dragocen prispevek k rasti slovenske kulture in socialističnemu samoupravnemu razvoju slovenskega naroda v okviru prav takšne skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije.

FRANC ŠALI

Temelj preobrazbe

Po oceni izvajanja družbenega plana v Sloveniji za obdobje 1976—1980 bi nekateri lahko razumeli, da se celodnevna šola prenaglo razvija, je opozoril na 9. seji koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevnih šol pri predsedstvu RK SZDL Slovenije njegov predsednik Niko Lukež. To bi lahko marsikoga zavedlo, da bi v prizadevanjih za hitrejšo preobrazbo osnovne šole popustili; toda prav razvoj celodnevnih šol je temelj preobrazbe vzgajanja in izobraževanja. Razumljivo je, da pomeni podatek o 6,8 % osnovnošolcev v celodnevni šoli in 12,4 % v podaljšanem bivanju šele začetek preobrazbe, ne dopušča pa še nobenega samozadovoljstva, da smo dovolj storili za razvoj celodnevnih šol.

Nasprotno: vse premalo je nagašen pomen celodnevnih šol v osnutku resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za omenjeno obdobje, pa je tako ohlapnejše stališče potrebno čimprej dopolniti in samoupravno prožneje in iznajdljiveje razvijati celodnevno šolo.

Celodnevna šola pomeni podružbljanje osnovne šole in zagotovitev možnosti za preobrazbo srednjega in visokega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Prav celodnevno bivanje učencev v vzgojno organiziranem okolju omogoča njihovo boljše socialno izkustvo, več politehnične in samoupravne vsakodnevnne prakse in oblikovanje boljše kulture prostega časa ter krepki življenjsko delovno in proizvodno-tehnično vzgojo.

Na seji so opozorili, da je za hitrejšo preraščanje osnovnih šol v celodnevne šole treba uporabiti enote izobraževalnih skupnosti, ki naj to rešujejo z dobrimi osnovnošolskimi programi; pri tem morajo opraviti svojo pomembno vlogo vse družbenopolitične organizacije in društva. Koordinacijski odbori za uvajanje celodnevnih šol pri OK SZDL naj takoj vsestransko pre-

verijo možnosti za razvoj celodnevnih šol, da se uveljavijo spoznanje o tem, da je celodnevna šola najboljše oblika življenja in dela osnovne šole in pomeni možnost za uveljavitev vzgojnoizobraževalnih smotrov preobrazbe vzgajanja in izobraževanja v Sloveniji.

Preobrazba ni preprost proces. Veliko je različnih težav, toda ravno te je treba z združenimi močmi odpravljati, ne pa razmišljati, kako bo postopoma samo po sebi nastajala celodnevna šola, ali pa celo, kako je bilo že dovolj opravljenega. Zavod SR Slovenije za šolstvo in Komite za vzgojo in izobraževanje bi morala čimprej obravnavati vprašanje celodnevnih šol in pripraviti tudi načrt usposabljanja kadrov za dobro delo celodnevnih šol, obenem pa temeljito vsestransko oceniti delo, uspehe in slabosti tistih šol, ki so že razvile celodnevno obliko vzgojnoizobraževalnega procesa.

Na seji so podprli akcijo RK ZSMS in Zveze prijateljev mladine za odločnejše in skupno ukrepanje, da bi začeli izobraževati mentorje, potrebne za dobro dejavnost celodnevnih šol. Le tako bo šola lahko izobraževalno in kulturno središče krajevne skupnosti in bo odprto zaživela z utripom in potrebami svojega okolja.

Čeprav zdaj povsod oblikujejo enote občinskih izobraževalnih skupnosti, ohranjajo koordinacijski odbori za uvajanje celodnevnih šol svojo vlogo, naprej spodbujajo k hitrejšemu prehodu v celodnevno šolo, pospešujejo preobrazbo, iščejo možnosti in so skupaj z izobraževalnimi skupnostmi vodijo akcijo za uveljavitev neposrednih oblik svobodne menjave dela na tem področju.

Predlog resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976—1980 za letošnje leto ne opredeljuje dovolj pomena uvajanja celodnevnih osnovnih šol, zato bo SZDL posebno dopolnilo.

L. R.

20-letnica dvojezičnega šolstva

V občinah Murska Sobota in Lendava so letos praznovali 20 let uvedbe dvojezičnega šolstva. Potrebno je bilo veliko naporov, da je stanje tako kot sedaj.

Letos obiskuje dvojezični pouk v obeh občinah več kot 1300 učencev na osnovnih šolah,

precej učencev srednjih šol pa se uči madžarskega jezika.

Ti podatki kažejo, da so na narodnostno mešanem ozemlju v Pomurju dosegli uspehe, ki jih lahko zavidajo tudi zunaj meja naše domovine.

Dosledno v roku

Za sistematično usmerjanje mladine v srednje, višje in visoke šole glede na kadrovske potrebe je že nekaj let poskrbljeno prek skupnih razpisov, ki hkrati pomagajo (?) mladim pri izbiri poklica. Družba si prizadeva za to — bolj ali manj uspešno — že nekaj let. Povedati je treba, da bodo v prihodnjem študijskem letu (1979-80) izvršene v program usmerjanja in v skupne razpise tudi vse verificirane oblike izobraževanja in študija ob delu, ki ga izvajajo redne šole vseh stopenj, izobraževalni centri v delovnih organizacijah in delavske univerze. To bo dalo celoten pregled oblik in načinov izobraževanja in hkrati pripomoglo k lažji poklicni opredelitvi učencev in študentov ob delu, in ne nazadnje — pomagalo delovnim organizacijam in interesnim skupnostim pri določanju kandidatov za študij ob delu in potreb po kadrovskih študijah.

Roki celotne akcije za usmerjanje vpisa v srednje, višje in visoke šole ostanejo isti, kar pomeni, da bo akcija končana — dosledno v roku — z objavo skupnih razpisov meseca marca kljub zamujanju nekaterih posebnih izobraževalnih skupnosti, ki so se v to akcijo vključile le v zadnjem času: od 16 posebnih izobraževalnih skupnosti jih je le pet vse leto spremljalo poklicno usmerjanje in so pravočasno po-

slale podatke).

To je sklenil koordinacijski odbor za poklicno usmerjanje pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje na svoji nedavni seji. Skupni razpis za vpis v prvi letnik srednjih šol bo objavljen 13. marca, razpis za vpis v prvi letnik višjih in visokih šol pa 8. marca.

V razpravi smo slišali pobudo, ki je sprejeta kot sklep: v prihodnje bo treba izdelati natančno metodologijo za potek celotne akcije usmerjanja vpisa; tako ne bo več neskladnosti in zamujanja nekaterih neaktivnih občinskih koordinacijskih odborov za poklicno usmerjanje. Razprava je poudarila potrebo po nujnih enotnih vpisnih merilih za posamezne vrste šol. Slišali smo predlog Zavoda SRS za šolstvo (za ljubljansko območje), da bi bilo treba izdelati enake teste objektivnega tipa za vse gimnazije, češ da šolski uspeh ne more biti edino merilo za vpis. O vpisnih merilih, so menili člani koordinacijskega odbora, naj bi se dogovorila skupnost gimnazij — bila pa naj bi čim bolj enotna.

Sprejeli so sklep, da bi v prihodnje pripravili informativni dan za učence na šolah po objavi skupnega razpisa, ko bo znan celoten pregled izobraževanja in zmogljivosti srednjih, višjih in visokih šol.

T. D.

Pouk gospodinjstva vedno bolj pomemben

Leta 1954 je bila ustanovljena Višja gospodinjstva šola v Grobljah pri Domžalah. Dvoleten enopredmetni študij gospodinjstva je potekal neprekinjeno trinajst let, diplomiralo je več kot 450 predmetnih učiteljev. V istem obdobju, leta 1959, je postal z reformo šolstva pouk gospodinjstva obvezen za učence osnovnih šol, posebnih šol in nekaterih srednjih šol: vzgojiteljskih, zdravstvenih in kmetijsko-gospodinjstvih. V nižjih razredih osnovnih šol od 1. do 6. razreda je bila učna snov tega predmeta vključena v druge predmete, od 6. do 8. razreda pa je bil predmet samostojen, z dvema urama tedensko.

V letih 1965 do 1972 se je število ur, namenjenih predmetu, začelo v osnovni šoli zmanjševati, dokler ni postalo gospodinjstvo izbirni predmet s tehnično vzgojo. Posledice tega so se kmalu pokazale. Število ur predmeta se je močno zmanjšalo, mnoge učilnice, namenjene za pouk gospodinjstva, so preuredili v druge namene, učitelji predmeta so se ali prekalificirali za pouk drugih predmetov, ali pa odšli v druge poklice. Šolske prehrane niso več vodili za to usposobljeni delavci. Po statističnih podatkih je bilo v Sloveniji leta 1972 le še okoli 150 učiteljev gospodinjstva. Istočasno s temi ukrepi so ukiniteli Višjo gospodinjstva šolo v Grobljah in v Sloveniji; tako ni bilo več možnosti za šolanje predmetnih učiteljev gospodinjstva.

S širjenjem celodnevne šole, podaljšanja bivanja otrok v šoli in s podružbljanjem gospodinjstva, se mora povečati učinkovitost zdravstvene, delovne, ekonomske, moralne in estetske vzgoje na stopnji osnovne šole. In prav predmet gospodinjstvo s svojimi smotri in vsebino pripomore k oblikovanju in razvijanju higienskih, ekonomskih in delovnih navad. Na pobudo Društva strokovnih in predmetnih učiteljev gospodinjstva Slovenije in Zavoda SRS za šolstvo je leta 1975 stekel na Pedagoški akademiji v Ljubljani študij gospodinjstva.

Tudi položaj predmeta na osnovni šoli se je v šolskem letu 1978—79 spremenil. Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje je sprejel sklep, da je predmet gospodinjstvo obvezen v 7. in 8. razredu osnovne šole s po eno uro tedensko. Če se učenci odločijo za prakso iz gospodinjstva, jo je šola dolžna organizirati, med prostovoljnimi dejavnostmi pa tudi krožke za učence od 5. do 8. razreda.

Študij na Pedagoški akademiji v Ljubljani je dvopredmeten, organiziran je redno in kot študij ob delu. Za razumevanje strokovnih področij gospodinjstva je nujno poznavanje osnov kemije,

biologije in ekonomike. Zaradi tega priporočamo predvsem vezavo gospodinjstva na predmetno skupino kemija ali biologija. V zadnjem času pa se je nekaj študentov odločilo tudi za vezavo na tehnično vzgojo ali pa vpisujejo gospodinjstvo kot dopolnilni študij tretjega predmeta.

Permanentno izobraževanje učiteljev je organizirano v obliki rednih seminarjev, ki potekajo v organizaciji Zavoda SRS za šolstvo, ob sodelovanju učiteljev te predmetne skupine na Pedagoški akademiji v Ljubljani. V izdelavi so novi kompleksni programi, ki naj bi še bolj upoštevali tisto vsebino snov, ki je potrebna v praksi.

V šolskem letu 1975—76 se je na Pedagoški akademiji prvič začel študij. Vpisanih je bilo 10 rednih študentov in 11 študentov ob delu, v šolskem letu 1978—79 pa je vpisanih 27 rednih študentov in 18 študentov ob delu; to kaže, da se je zanimanje v treh letih povečalo za več kot 100 odstotkov.

Večina študentov dobiva kadorske štipendije, to pomeni, da so usmerjeni v študij gospodinjstva. Glede na zadnje podatke Zavoda SRS za šolstvo potrebujemo v Sloveniji še približno 200 učiteljev gospodinjstva.

Potrebe po delavcih so predvsem na področju strokovnega usmerjanja šolske prehrane in pri programih celodnevne šole, vendar neurejeni status učitelja gospodinjstva, kot vodje šolske prehrane, preprečuje šolam, da bi razpisale redno delo in naloge za te delavce v skladu s potrebami.

Profil učitelja gospodinjstva je izredno širok in zaposlitev ni možna le na osnovni šoli, temveč tudi v vzgojnovarstvenih zavodih, obratih družbene prehrane, domovih za učence in študente in, ne nazadnje v prihodnosti tudi v krajevnih skupnostih, kjer naj bi bolj pomagali pri reševanju vsakdanjih problemov krajanov. Neposredna usmeritev na predmetno skupino gospodinjstvo je možna v shemi usmerjenega izobraževanja le iz vzgojiteljskih, zdravstvenih in kmetijsko-gospodinjstvih šol. Žal predmet ni zastopan v učnih programih gimnazij pedagoške usmeritve niti v programih za učitelje razrednega pouka in učitelje posebnih šol, ki vsebine predmeta posredujejo na nižji stopnji osnovne šole. O usmerjanju na študij predmeta bo treba v prehodnem obdobju uvažanja usmerjenega izobraževanja še razmisлити, kajti prve težave so se že pokazale pri izdelavi učnih načrtov za predmetno skupino v usmerjenem izobraževanju.

S. GLAŽAR, M. HROVATIN, M. LAP

Pettisoči diplomant Pedagoške akademije v Ljubljani

usmerjenega izobraževanja do višješolskega in fakultetnega študija. Pri tem pa se vsi pedagoški delavci zavedamo, da je vsak zakon, vsaka reforma, vsaka sprememba uspešna šele takrat, ko jo sprejememo in uresničujemo.

Naše šolstvo je kljub težavam, zlasti pa sponam upravno-administrativnega in proračunskega vodenja doseglo izjemne dosežke. Doseglo je tak razvoj, tako razširitev vseh šolskih in znanstvenih ustanov od predšolskih ustanov in male šole do fakultet in inštitutov, da lahko upravičeno pričakujemo še večji razmah v naslednjih letih. Pri tem pa se zavedamo, da je predvsem od nas samih, od prosvetnih delavcev odvisno, kako se bomo vključili v posebne izobraževalne skupnosti, kako bomo sodelovali v svobodni menjava dela, kako bomo podirali pregraje med umskim in fizičnim delom, med dosedanjim delitvijo na proizvodno delo in družbene dejavnosti ter kolikšen bo naš delež v nadaljnjem razvoju naše socialistične vzgoje in izobraževanja.

Letošnji diplomanti odhajajo v naše vzgojnovarstvene in vzgojnoizobraževalne organizacije prav v času, ko šole zapuščajo še zadnji učitelji, ki so nosili veliko breme v časih NOB in prvih povojnih letih obnove porušene domovine. V času, ko bi jim morali stati ob strani s svojimi izkušnjami in znanjem mnogi učitelji, ki so postali žrtve okupatorjevega nasilja in izdajalskega delovanja domače reakcije, ki ni prenašala na-

rodno zavednih in naprednih učiteljev. In vendar, tako kot so se v daljni preteklosti mnogi mladi učitelji brez izkušenj, brez mentorjev in svetovalcev jasno videli svojo pot, spoznali svoje naloge v vzgoji mladih rodov, tako upamo, še več, prepričani smo, da boste tudi vi nadaljevali njihovo delo in se z vsem žarom ali kot smo včasih rekli »polni pedagoškega erosa« vključili v napore, da našo mladino vzgajamo v zavedne, predane člane naše velike socialistične družine slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti.

V tem poslanstvu vam želimo veliko uspehov v upanju, da današnje slavje ni dokončno slovo od PA, ampak, da se bomo še srečali ob nadaljnjem strokovnem in vzgojnem izpopolnjevanju, ob izmenjavi izkušenj in spoznanj v delu z mladino, ki je eno najlepših, čeprav ne tudi najlažjih.

Glavno plačilo za naše delo je, zavest, da smo pošteno opravili svojo dolžnost, da smo otroku več kot učitelj, da smo tudi vzgojitelj in vodnik v najbolj občutljivih letih, ko se oblikuje v osebnost, ki raste in se razvija v svobodni, socialistični družbi, le-ta se nikdar ni odrekla humanim odnosom med ljudmi in jim kljub nekaterim težavam prav sedaj daje vse večjo veljavo in pomen.

V krepitvi socialističnih samoupravnih odnosov in nadaljnjem razvoju socialistične družbe imata odgovorne naloge tudi naša vzgoja in izobraževanje, naš učitelj in vzgojitelj.

V letu 1978 je na ljubljanski pedagoški akademiji diplomiralo 419 študentov in tako se je število diplomantov povzpelo že na 5.000. Ob tej zagotovo pomembni in sami po sebi zgovorni številki, je bila 13. januarja 1979 v Ljubljani slovesna podelitev diplom, na kateri je predsednik sveta PA v Ljubljani Branko Božič z govorom pospremil nove učitelje v delo in življenje. V imenu sveta pedagoške akademije jim je čestital k uspehu, kratki pa orisal 30-letno pot razvoja te vzgojnoizobraževalne organizacije.

V zadnjih letih je postala, že kar tradicija, da so vidni predstavniki naših družbenopolitičnih organizacij in republiških organov za vzgojo in izobraževanje izrekli ob takih svečanostih vrsto misli, zlasti pa priznanj PA v Ljubljani ter njenim diplomantom za uspešno delo, študij in dosežene uspehe. Še prav posebej pa smo v zadnjih letih vsi skupaj želeli, da bi naša akademija kmalu dobila novo stavbo in skupno streho za vse oddelke, ki so še vedno razstreseni širom po Ljubljani.

Kljub težkim in izredno neugodnim prostorskim razmeram, smo v nad 30-letnem delovanju višje pedagoške šole in Pedagoške akademije dočakali ne le 30-letnico obstoja, ampak tudi uspeh, na katerega smo lahko upravičeno ponosni. Letos zapuščamo našo, že kar častljivo hišo pettisoči diplomant.

O naših študentih in diplomantih obstajajo vse mogoče statistike, razvidi, podatki in informacije. Oko se za zanimanjem ustavlja zdaj pri tem zdaj pri onem, misli begajo sem ter tja, nemirne so in iščejo odgovor na vprašanje: le kako je mogoče, da te danes med nami diplomant, ki ima na svojih priznanjih številko, ki je blizu ali že celo nad 5000. Čeprav ne iščemo za vsako ceno absolutne resnice dokončnega, edino pravega odgovora na to, pa bo prav, če opozorim zlasti na eno: velika večina naših študentov je izhajala iz kmečkih in delavskih družin. Težko so se prebijali skozi študentska leta v Ljubljani. Iz podeželja in oddaljenih krajev so prihajali sprva v tuje mesto, da si naberejo novega znanja in spoznanj za prihodnje delo. Navajeni so bili trdega dela in skromnega življenja, ki so ga lajšale le kadrovske štipendije in če so bile možne, še soba v študentskem naselju.

Leta in leta se naša akademija uvršča med tiste višje in visokošolske ustanove, ki imajo, kot pravimo, najugodnejšo socialno

sestavo, zato je med drugim tudi osip med vpisanimi študenti in diplomanti razmeroma majhen, ali če obrnem: velika večina pri nas vpisanih študentov, svoj študij tudi uspešno konča.

Vse priznanje je treba izreči tudi izrednim študentom. Izredno so si prizadevali, žrtvovali svoj prosti čas, zanemarjali številne družinske in druge obveznosti, preživljali težke trenutke na izpitih, zamenjali sobote, praznike in nedelje za delovni dan ter prihajali iz vseh krajev, celo 100 in več km daleč na predavanja, seminarje in vaje. Mnogi med njimi so se tako navezali na akademijo, učitelje in nove kolege, da jim je bilo kar žal, ko so končali študij na akademiji.

Ob vsem delu, študiju in naporih študentov so imeli svoj delež tudi učitelji in drugi delavci akademije oziroma višje pedagoške šole. Mnogih žal ni več med nami, izgoreli so v pedagoškem delu, kateremu so se zapisali z vsem srcem, voljo in hotenjem, dati svoj delež zlasti v pojojnem razvoju naše vzgoje in osnovnega šolstva. Tako kot študenti niso poznali prostega časa. V vsakem vremenu, ob vsaki uri so po pedagoškem delu v Ljubljani potovali z vlakom ali avtobusom v Maribor, Celje, Trbovlje, Novo mesto, Kočevje, Postojno, Novo Gorico, Koper in drugim v tako imenovane centre in omogočali, da so mnogi učitelji dopolnili svoje znanje in pedagoške izkušnje.

Pomembno delo so opravili tudi drugi delavci akademije. Delali so tudi ob sobotah in nedeljah. Vsi brez izjeme, od vodstvenih delavcev akademije do referentov in snažilk so živeli in še živijo s študenti, ki so jih sprejeli za svoje.

V povojnem razvoju našega šolstva smo doživeli že veliko reform in drugih sprememb. Prav vse so težile k temu, da bi bilo naše šolstvo, vzgoja naše mladine čim boljša, čimbolj uspešna, kar se da učinkovita in prilagojena stopnji našega družbenega in gospodarskega razvoja, v zadnjem času pa zlasti usklajena s stopnjo razvoja družbenega samoupravljanja in potrebami samoupravne socialistične družbe.

Prav v tih dneh so nas znova seznanili z obsežnim delom, ki čaka Republiški komite za vzgojo in izobraževanje, da bi z novimi zakonskimi določili začrtali nova pota reformnim prizadevanjem v vzgoji in izobraževanju od vzgojnovarstvenih organizacij do osnovne, zlasti celodnevne šole, prek vseh oblik

naprej. Polovica jih bo končala šolanje po starem učnem načrtu, predvidenim za pet let, 448 pa jih končuje četrti letnik vzgojiteljske šole po začasnem učnem načrtu. V razpravah zadnjih nekaj mesecev sta najbolj izstopili dve možni rešitvi, ki pa si močno nasprotujeta. Prva predvideva možnost nadaljnega šolanja vzgojitelje na pedagoških akademijah, drugo pa predstavlja sklep Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje, po katerem absolutne programa štiriletnega usmerjenega izobraževanja vzgojiteljev lahko pridobijo srednješolsko izobrazbo in začasno (eno leto) opravljajo delo vzgojitelje kot pripravnice v vzgojnovarstvenih organizacijah pod mentorstvom. Po koncu enoletnega pripravniškega staža opravijo strokovni izpit. Zakaj tako?

Sklep Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje temelji predvsem na stališču, da mora biti tovrstno izobraževanje zasnovano na načelih preosnove celotnega usmerjenega izobraževanja. Temeljiti mora na samoupravnem dogovoru uporabnikov in zagotavljanju nenehno izobraževanje ter povezovanje izobraževanja z delom. Glede na to, da samoupravna organiziranost na tem področju še ni povsem izpeljana, posebna izobraževalna skupnost za vzgojo in izobraževanje pa se šele ustanavlja, so potrebne prehodne rešitve; te naj bodo čim bolj v skladu z načeli, ki jih je sprejel

Štiri, pet ali šest let?

Republiški svet za vzgojo in izobraževanje glede nadaljnje preobrazbe usmerjenega izobraževanja.

RAZLOGI PROTI PONUJENI REŠITVI

Teh je veliko, ne utemeljujejo pa jih samo vzgojiteljice in učenke, temveč tudi obe pedagoški akademiji, Zveza skupnosti otroškega varstva, Pedagoški inštitut, Zavod SRS za šolstvo, sindikat in vzgojiteljski šoli. Vse utemeljitve — strokovne in politične, podpirajo možnost višješolske izobrazbe vzgojitelje na pedagoški akademiji. To so veliko bolj uspešno že storile nekatere druge jugoslovanske republike, npr. Hrvaška.

ALI RES NIHČE NI MISLIL NAPREJ?

Lea Brodnjak, predsednica skupščine Skupnosti VVZ Slovenije: »Ni res, da se ni nihče pripravljalo na šolsko leto 1979—80. Že leta 1974, ko smo začeli z usmerjenim izobraževanjem pedagoškega šolstva, smo začeli pripravljati študijo o potrebah po drugačnem izobraževanju vzgojitelje. Skupnost VVZ in pedagoška akademija je dobila pred leti nalogo, da pripravi program izobraževanja vzgojitelje na pedagoški akademiji. Med tem pa se je marsikaj spremenilo, program so pustili ob strani. Ob pripravah na ponovno izobraževanje smo ponovno

opozorili na ta program. Leta 1976 je profesor na Pedagoški akademiji v Mariboru Milan Divjak izdelal študijo o izobraževanju vzgojitelje.

Priprave za izobraževanje vzgojitelje so bile najprej usmerjene na šestletno šolanje, nato pa so dobili študij, naj izdelajo še različice za štiri in pet let. Strokovni svet pri Zavodu SRS za šolstvo je lahko potrdil samo predmetnik za štiri leta, čeprav je bil izdelan tudi predmetnik za petletno šolanje. Program štiriletnega šolanja vzgojitelje je pregledala posebna komisija pri zboru izvajalcev Zveze skupnosti otroškega varstva in dala precej tehtnih pripomb. Ugotovili so, da v tem učnem načrtu manjkajo nekateri pomembni predmeti, kot: specialni načrti iz pedagogike, psihologije, specialne metodike, kultura govora... itd. Vse pripombe pa so nekako »obvisle« v zraku. Potolažili so nas s tem, da se bodo stvari dogradile. In zdaj smo priča tistemu, česar smo se najbolj bali. Strokovno premalo usposobljene mlade ljudi pošiljamo na delo, in to na delo z otroki. Mislim, da ne smemo dovoliti, da bi se z otroki eksperimentalno.

Žalostno je, da smo pri milijon osemstopenindvajset tisoč prebivalcih ali kolikor nas je, tako ozkogledi do najmlajšega rodu, iz katerega se bodo čez leta vzgojili naši delavci, upravljalci in tisti, ki nam bodo močje v naši strukturi rezali kruh. Tako

»malo je zanj poskrbljeno, da je dobro vse, kar je.«

Res se upravičeno postavlja vprašanje, zakaj zdaj tako, na hitro, mladega človeka, strokovno ne dovolj podkovanega, vključujemo v proces dela in to v še tako občutljivo delo, kot je vzgoja. Ugotovitve izpred petih let, da primanjkuje vzgojiteljice, ne držijo več. Naj navedem samo podatek, da je letos v Sloveniji prostih 320 delovnih mest, peto leto šolanja pa končuje 405 vzgojitelje. Na mariborskem Zavodu za zaposlovanje je prijavljenih 120 nezaposlenih vzgojitelje. Šestletno šolanje torej ne bi povzročilo pomanjkanja vzgojitelje v republiki. Po drugi strani pa ob takšni odločitvi štiriletno šolanje in eno leto pripravniškega staža — potem pa konec za vzgojiteljice — poraja še eno vprašanje: ali tem vzgojiteljicam ne kratimo njihovih samoupravnih in ustavno zapisanih pravic do osebnega izpopolnjevanja do dviga ravnih poklicnega znanja.

Kako naj si razlagamo po takšnem sklepu trditve, da so vrata za višješolsko izobrazbo vzgojiteljicam odprta in to na stežaj?

»Oprta za nadaljnje izobraževanje, zlasti na pedagoških akademijah, vendar za vsa druga področja, zlasti tista, kjer primanjkuje učiteljev (za razredni pouk).
BREDA ČEPE

Zanimiva študijska srečanja

Občinska izobraževalna skupnost Novo mesto je organizirala letošnja srečanja v sodelovanju s komisijo za idejna vprašanja vzgoje in izobraževanja ter kulture pri občinskem komiteju Zveze komunistov dnevno družbenopolitično in družbenoekonomsko izobraževanje, namenjeno pedagoškim delavcem novomeške občine. Ob tej priložnosti smo zaprosili pedagoškega svetovaleca in člana omenjene komisije Jožeta Škufca, da nam pove nekaj več o tem seminarju.

Zanimivo je, da posamezniki zunaj prosvetnih vrst še vedno radi razpravljajo o počitnicah, ki da so jih kar prepogosto in na veliko deležni prosvetni delavci. Take razprave seveda nimajo oprijemljivih dokazov, škodujejo pa prav gotovo več, kot koristijo. Če bi se v prosveti res tako lepo živelo, potem danes ne bi primanjkovalo učiteljev. Podcenjevanje učiteljevo vlogo, pomeni podcenjevanje znanje in napredek v družbi. Za učitelje, ki jih terja sodobna šola, je časa, tudi med tako imenovanimi počitnicami, vedno premalo. Redke izjeme ter resnice ne morejo ovreči. Strokovno, pedagoško, metodično in družbeno izpopolnjevanje učiteljev je nenehno na dnevnem redu. Nemogoče si je danes predstavljati uspešnega, pred sedanjostjo in prihodnostjo odgovornega učitelja, ki ne bi svojega praktičnega dela nenehno bogatil z novimi teoretičnimi spoznanji in dognanji. Poleg samoizobraževanja je pomembno tudi organizirano izpopolnjevanje. Seminarji, strokovni aktivni in posvetni usmerjajo in spodbujajo tudi samoizobraževanje. Ta način izpopolnjevanja učiteljev pa je premalo poudarjen in še vedno ne dovolj cenjen.

Odgovorni dejavniki za področje vzgoje in izobraževanja v občinah so začeli v zadnjih letih prevzemati vse več odgovornosti tudi za vsestransko izobraževanje oziroma izpopolnjevanje svojih prosvetnih delavcev. Med letošnjimi polletnimi počitnicami (za učence) so se na območju organizacijske enote Zavoda SRS za šolstvo Novo mesto glede tega najbolj pripravile sevnška, črnomajska, metliška, brežiška in novomeška občina. Poleg rednih seminarjev, teh pa ni bilo malo, ki so jih pripravile pristojne službe in strokovne institucije ali izobraževalne organizacije, so ta študijska srečanja osvetlila marsikatero pomembno strokovno, pedagoško in družbeno vprašanje; vse to bo dobro rabilo učiteljskim kolektivom in posameznikom za čimbolj enotno in kakovostno uresničevanje smotrov in nalog šole, posameznega predmetnega področja in drugih dejavnosti ter za nadaljnje vraščanje vzgojnoizobraževalnih organizacij v ožje in širše družbeno okolje.

Novomeška občina pa se je že pred tremi leti odločila za vsebinsko dokaj izvorno družbenopolitično in družbenoekonomsko izpopolnjevanje prosvetnih delavcev. Ta specifičnost je kmalu postala zanimiva tudi za sosednje občine, predvsem po zaslugi pedagoških svetovalecev novomeške organizacijske enote. Da ne bi bili presplošni, si zastavimo nekaj vprašanj, odgovori nanje pa naj na kratko ponazorijo osnovne zamisli in tudi dosežke ter izkušnje s tega področja.

V čem je specifičnost tega izobraževanja?

Ob razlagi programov izobraževalnih skupnosti v organizacijah združenega dela smo že pred leti ugotavljali, da je osnovni razlog za občasne nesporednosti v tem, da premalo poznamo programe in probleme drugih delovnih okolij. Pot do zblizanja pa ni tako težka, kot si večkrat predstavljamo. Odločili smo se, da se po skupinah odpravimo v delovne organizacije, si v njih ogledamo delovne procese, ki po tehnoloških dosežkih pa tudi po zahtevnosti opravil večkrat presenetijo naše ustaljene predstave, nato pa je s predstavniki delovne organizacije še razgovor o vprašanjih, ki so skupnega pomena. Kdor pričakuje, da je eno tako snidenje dovolj, se moti. To je dokaz več, da so tovrstna srečanja koristna in nujna za obe strani. Na zadnjem seminarju so bili iz organizacijskih razlogov na primer pogovori izpuščeni. Učitelji so jih pogrešali, čeprav so

jim bile delovne organizacije, predvidene za ogled, predstavljene pred obiskom.

Kateri problemi so najbolj izpostavljeni v takih razgovorih?

V prvi vrsti problemi delovne organizacije in njen nadaljnji razvoj, potrebe po kadrih, organizirana predšolska vzgoja, celodnevna osnovna šola, podaljšano bivanje, pomanjkanje kadrov v šolah, materialni problemi šol, usmerjeno izobraževanje, izobraževanje ob delu in iz dela, 42-urni delovni teden itd. Kaj od tega je v določenem okolju bolj poudarjeno, je odvisno od aktualnosti posameznih vsebin in od interesov udeležencev, enih kot drugih, čeprav so osnovna vprašanja za dialog že vnaprej pripravljena.

Kako določate vsebino takih seminarjev?

V poštev pridejo teme, ki so zanimive, aktualne in pomembne za učitelje vseh vrst oziroma stopenj vzgojnoizobraževalnih organizacij. Program opredeli občinska izobraževalna skupnost v sodelovanju s komisijo za idejna vprašanja vzgoje in izobraževanja ter kulture pri komiteju občinske konference ZK. Organizator upošteva tudi mnenja, ki jih je pred dvema letoma o takem izpopolnjevanju učiteljev izpostavilo približno 10% udeležencev v priložnostni anketi. V prihodnje bo treba po določenem predavanju posameznega vprašanja še globlje osvetliti v skupinskem delu in jih nato strniti v čimbolj operativne naloge in smotre.

Katere teme so bile na sporedu letos?

Jože Smole, predsednik komisije za mednarodna ekonomska in politična vprašanja pri predsedstvu CK ZKS, je z analitično in sintetično metodo osvetlil najpomembnejša aktualna politična vprašanja oziroma žarišča in nesporednosti v svetu ter poglobljeno razpravo za taka dogajanja. Ob tem pa je posebej poudarjal nepogrešljivi pomen dosledne zunanje politike neuvrščene Jugoslavije in vlogo neuvrščenih pri premagovanju protislovij v mednarodnih odnosih. Z živo in nazorno besedo je dosegel med udeleženci izjemno pozornost in odzivnost.

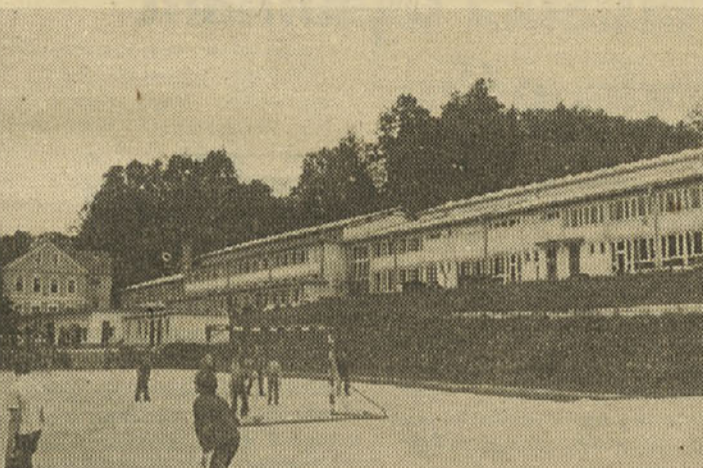
Druga tema je bila posvečena preobrazbi vzgoje in izobraževanja v naši republiki. O aktualnih nalogah na tem področju je govoril mag. Emil Rojc, izvršni sekretar predsedstva CK ZKS. Ta vprašanja so danes v središču pozornosti vseh vzgojnoizobraževalnih organizacij, vseh prosvetnih delavcev in slehernega delovnega okolja. Reforma šolstva prerašča v najširši družbeni proces in interes. Smotri reforme od predšolske vzgoje do višjih in visokih šol se bodo uspešno uresničevali le s hkratno samoupravno preobrazbo celotnega združenega dela.

Tudi predavanje mag. Emila Rojca je doseglo svoj namen. Poenotilo je poglede na reformne procese in opozorilo na naloge, ki jih bo treba v šolah in zunaj njih postopno, a z vsjo odgovornostjo uresničevati danes in jutri. Vsak napredek pa zahteva napore. Ne bo pravič, da jih bodo prosvetni delavci uspešno premagovali.

ZA SKLEP: Takih študijskih srečanj se je udeležilo v novomeški občini hkrati več kot 500 učiteljev in vzgojiteljev. Program bo treba tudi v prihodnje prilagajati potrebam, še naprej pa bodo vanj uvrščeni obiski v organizacijah združenega dela. Prav gotovo pa bodo vnaprej tudi same vzgojnoizobraževalne organizacije načrtovale taka delovna srečanja, zlasti v svoji neposredni soseščini. Podobno bo treba poseči še v krajevne skupnosti. Vse z namenom, da bi se boljše razumeli in sporazumeli.

JOŽE ŠKUFCA

načrti dogovori

Osnovna šola Podčetrtak — v sodobno urejenih prostorih so začeli s celodnevno šolo. Take prostore bi potrebovali še marsikje

Srečanje

Sobota. Še v starem letu. Prehojenjem in pohojenem letu. Mislil sem, da bo kdo tudi za v časopis kaj napisal, pa ni. Škoda. Saj je bilo srečanje kar prijetno. Tudi zabavno. Vreme krmežljivo, prosvetni delavci občine Žalec pa nasmejani kot le kaj. Prišli so tudi upokojeni učitelji, predmetni učitelji, profesorji... Mogoče polovica, najbrž precej manj. Kaj neki jih je ustavilo? Razočaranje pri upokojitvi? Menda ne?!

Srečanje je bilo v vzgojnoizobraževalnem centru Žalec. In ta center sta dve šoli, dve moderno in sodobno urejeni velikanki: Osnovna šola Peter Sprajc-Jur in Osnovna šola s prilagojenim programom Ljube Mikuž. Oba, Ljuba in Peter sta bila pred vojno zagrizena domoljuba, nesebična komunisti, brez učiteljskega velika učitelja preprostih, delovnih ljudi Spodnje Savinjske doline. Oba sta dala življenje za svobodo. Njuni poprsji je za umetniško roko oblikoval akademski kipar Edvard Salesin.

Ogled šolskega centra je bil nadvse zanimiv. Še malo in v eni sami zgradbi bi našli, izmerili za hektar površine, vse skupaj je stalo nekaj starih milijard. Kaj hočemo, sodobni napredek je drag, zelo zelo drag. Sicer pa je to naše in to naše složno plačujemo. Plačujemo zato, ker je to sodobni hram naših otrok. Ko le ne bi bilo teh primerjav! Pa reče tovariš, tovarišica, tam nekje z obrobja: Ja, naši otroci o čem takšnem še sanjati ne smejo! Mogoče res ne, dasiravno živijo v eni občini, v eni ožji in širši domovini.

Novi zakon o šolstvu je navzočim razložila predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Majda Poljanškova. Razlaga je bila podana občutno, razumljivo, z veliko mero odgovornosti, z izredno zavestnostjo, da bi ta naša pedagoška njiva v prihodnje le še bolj obrodila, za to dobro rodnost pa so potrebni vsestransko prekaljeni, izobraženi, nesebični in do kraja vztrajni prosvetni delavci. Odločno je potrdila, da je zelo malo prosvetnih delavcev, ki jim napredek šolstva ni všeč, napredek, ki ne sme biti kampanjski, ampak po stopnicah in stopničkah navzgor.

O novem nagrajevanju je v strnjeni besedi povedal predsednik

Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Geza Čahuk. Da, tovariš Čahuka prosvetni delavci vsepovsod poznajo. Tudi v občini Žalec. Že več let bije boj za večjo moč sindikata prosvetnih delavcev, za humano enakopravnost z drugimi sindikati. Povzetek: Kdo kritizira? — Tisti, ki najmanj dela! Kdo naj bo bolj stimuliran? — Tisti, ki več dela!

Iz skoraj prerese, prenapete in nikdar do kraja dojete pedagoške stvarnosti je navzoče priklenila monodrama »Centrala«: delo je imenitno izpeljal mariborski gledališki igralec Janez Klasinc. Kolikšna sproščenost med občinstvom! Čeprav skrajno utrujeni, bi poslušali še in še. Tako je pač. Taki smo in prav nič drugačni. Ostra, duhovito naostrena satira, pri tem pa sveža in vabljiva, kakor je svež in vabljiv pravkar pečen kruh.

Tudi pogostitvi ni kaj reči. Kuharice so se potrudile, izžele so vse moči, nasititi tolikšno množico niso mačje solze, res ne. Pa čeprav v sodobno urejeni kuhinji, v sodobni jedilnici. Tovarišica Petkovska in njene pomočnice so mojstrice, pridne kot mravlje. Ko bi mogli izmeriti utrujenost v njih glavah, rokah in nogah. Bila bi kar precejšnja.

Res je, družabno srečanje pač da svoje. Menda povsod. Eni se spustijo v klepet, običajno šolski, drugi posežejo po dobri volji in resnični sprostivni. Tako tudi med prosvetarji v Žalcu. Tovariš Janez Meglič, direktor VIO, je za polno mero dobre volje. Zvabi tovarišice in tovariše k plesu. Zvrstijo se kola, zvrstijo domači in moderni plesi. Za vsakogar ravno prav. Za to je poskrbel po vsej Sloveniji znani ansambel »Vokali«.

Kaj naj še povemo o tem srečanju? Da naj bi jih bilo več? In zmeraj kakovostno, skrbno pripravljeno. Sleherni prosvetni delavec mora čutiti (bi moral?!), da sindikat ni zgolj neka formalnost, marveč da je to humana, borbena organizacija, ki skrbi za delovnega človeka, ne samo aktivnega v današnjem procesu, tudi tistega, ki je delal večeraj, predčerašnjim.

DRAGO KUMER

Premalo strokovnjakov v tekstilni industriji

Za uresničitev načrtovanih nalog potrebuje tekstilna industrija usposobljene delavce — neposredne proizvajalce in tekstilne strokovnjake vseh stopenj za organizacijo in vodenje vsak dan zahtevnejših tehnoloških procesov. Organizacije združenega dela v tekstilni industriji načrtujejo prihodnost, ne da bi imele oporo v načrtnem pridobivanju potrebnih kadrov in dodatnem izobraževanju zaposlenih. Mnogokje še prevladuje mišljenje, da je izobraževanje strokovnih delavcev za tekstilstvo samo naloga strokovnih šol in morda Posebne izobraževalne skupnosti za tekstilno stroko, da organsko vključevanje združenega dela ni potrebno.

Potreben je dosleden dogovor; organizacije združenega dela morajo povedati, koliko in kakšne kadre potrebujejo, kdaj jih potrebujejo in kakšno znanje naj imajo. Mesto za dogovarjanje je posebna izobraževalna skupnost. V njej se lahko in morajo dogovoriti delegati uporabnikov in izvajalcev, kakšno mrežo tekstilnega šolstva potrebuje združeno delo. To je ena temeljnih nalog dela Posebne izobraževalne skupnosti za tekstilno stroko.

PREMALO POVEZAVE Z ZDRUŽENIM DELOM

Tajnica skupnosti tovarišica Justa Lenardon:

Kljub temu da je bila izobraževalna skupnost za tekstilstvo ustanovljena že decembra leta 1975, se pri delu skupnosti kažejo začetne pomanjkljivosti. Delegatsko dogovarjanje, sporazumevanje in odločanje ne poteka tako, kot bi moralo.

Delegatska povezava z izvajalci je namreč lažja in boljša kot z uporabniki; delegati sicer prihajajo iz tekstilne industrije, vendar nimajo pravega stika s položajem in potrebami v proizvodnji. Videti je, da so kadrovska vprašanja še vedno za materialnimi. Zakon o usmerjenem izobraževanju bo sicer tesneje in bolj vključeval združeno delo v izobraževanje, vendar še se nekaj časa ne bomo otreli neutemeljene kritike, da dobivamo strokovnjake brez znanja. Praksa v proizvodnji, ustrezno načrtovana in vodena, bo eden bistvenih premikov na bolje. Boljše vsebinsko dogovarjanje delegatov Posebne izobraževalne skupnosti za tekstilno stroko bo spodbudilo delo v enotah ob šolah. Tukaj bodo stiki z bazo pristnejši, dogovarjanje v posebni izobraževalni skupnosti pa boljše.

PREMALO STROKOVNJAKOV

Dosedanji rezultati vključevanja mladine v vse stopnje tekstilnih strokovnih šol niso zadovoljivi. Tudi informativne in propagandne akcije niso prinesle zelenega uspeha. Rezultati vpisa v zadnjih letih nam povedo, da se kadrovska sestava v združenem delu tudi v naslednjih letih ne bo dvignila. Za konfekcijsko smer problem ni tako pereč kakor za primarno tekstilno dejavnost, čeprav se tudi za konfekcijsko smer zanimanje mladine zmanjšuje. Primarni dejavnosti pa grozi prav strokovna beda, če z usmerjenim izobraževanjem ne

bo večjega družbenega vpliva na usmerjanje šolanja. Posebna izobraževalna skupnost za tekstilstvo posveča precej pozornosti obveščanju mladih, vendar rezultati ne ustrezajo vložnemu delu, zato bi morali takšne akcije organizirati po območjih načrtno in predvsem pravočasno, sodelovali pa naj bi vsi zainteresirani združeno delo, šole, izobraževalna skupnost, društva tekstilnih inženirjev in tehnikov, Zveza socialistične mladine Slovenije in še kdo. Oblik informiranja je več in vsako območje naj bi pripravilo in izbralo obliko, ki mu najbolj ustreza.

Obveščanje mladih o tekstilnih poklicih naj bi podprli tudi poklicni usmerjevalci skupnosti za zaposlovanje in šole z informativnimi dnevi.

ŠTIPENDIJSKA POLITIKA — USKLAJENA S KADROVSKIMI POTREBAMI

Razpisi kadrovskih štipendij bi morali slediti potrebam v proizvodnji. Žal pa še ni tako, čeprav težek položaj v tekstilni industriji zahteva, da bi morali biti razpisi štipendij pravočasni in izraz dolgoročnega kadrovskega načrtovanja. Zajeti bi morali vse stopnje strokovnjakov od poklicne do visokošolske izobrazbe. Združeno delo bi pri razpisih štipendij sicer moralo računati z opisom, ki je zdaj še neizbežen, vendar bi ga bilo z rešitvijo temeljnih problemov tekstilne industrije vse manj. Združeno delo ima posebno vlogo in vpliv pri usmerjanju kandidatov, zaposlenih delavcev v izobraževanje ob delu, vendar je ta vpliv še premalo izrazit. Mlade in obetavne delavce bi morali v delovnih organizacijah spodbujati in usmerjati v tiste smeri izobraževanja, ki jih potrebuje združeno delo. Spoznanj o potrebnosti tako zastavljenega dela je sicer že veliko, konkretnega dela pa še vse premalo. Tudi to je dokaz več, da je potrebno bolj dogovorjeno delo izvajalcev in uporabnikov tudi v posebni izobraževalni skupnosti.

Slabo stanje v tekstilni industriji je posledica pomanjkanja strokovnjakov. Kadrovska struktura 55 tisoč delavcev v slovenski tekstilni industriji je slaba

Pogled med tekstilne delavce pove: 53,9% jih je z ozkim profilom usposobljenosti, 33,1% s širokim, 9,4% s srednješolsko izobrazbo, 2,3% z višješolsko in 1,3% z visoko izobrazbo. Ta kadrovska osnova dosega v proizvodnji nezadovoljive rezultate. Najbolj zaskrbljujoč pa je, da se je v poklicne šole tekstilne stroke v letošnjem šolskem letu vpisalo 117 učencev manj od 1167 načrtovanih. Tudi število študentov tekstilstva je vsako leto manjše.

Seveda ta kratek vpogled v kadrovske položaj slovenske tekstilne industrije in v prizadevanja posebne izobraževalne skupnosti za tekstilno stroko ne daje celotne slike dela in pomembnih nalog skupnosti, opozarja pa na najpomembnejše, ki bodo morale biti deležne širše družbene pozornosti.

EDVARD PUKŠIČ

Dograjena šola v Odrancih

Delegati osnovne šole Vinko Megla Odranci in krajevna skupnost Odranci so že pred leti opozarjali na pereče prostorske probleme in pri tem zahtevali, da se v načrt občinske izobraževalne skupnosti uvede tudi gradnja prizidka in preureditev stare šole.

Delovna skupnost osnovne šole je pred kratkim predložila občinski izobraževalni skupnosti

predlog dopolnitve samoupravnega sporazuma o temeljnih plana do 1980, ki vsebuje med drugim: dograditev štirih učilnic, telovadnice, delavnice za tehnični pouk, učilnico za gospodinjski pouk, zbornico, pisarniške prostore ter kuhinjo in jedilnico. Povejmo samo to, da so delovne razmere na šoli izredno slabe.

JOŽE ŽERDIN

Dragocen pripomoček učiteljem zgodovine

Časopisno založniško podjetje Komunist je v sodelovanju z Zavodom za spomeniško varstvo SR Slovenije že leta 1977 začelo izdajati skromne, toda vsebinsko izredno bogate zvezke Spomeniške delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji. Zbirko ureja uredniški odbor, v katerem so Franček Brglez, dr. Ivan Komelj in Janko Liška kot odgovorni urednik. Zamisel o izdaji tako pomembne publikacije je nadvse dragocena. Uredniški odbor se je zavedal, da bo zanimanje za tovrstno literaturo zelo veliko in da bo naša široka krog bralcev, še posebno med prosvetnimi delavci. Pedagoški delavci bodo brošure lahko koristno uporabljali tako pri družbeno-moralni vzgoji kot na predmetni stopnji pri pouku zgodovine. Rabili jih bodo lahko pri delu z zgodovinskimi krožki, skupinskem pouku, dodatnem pouku, še posebno pa pri organiziranju strokovnih ekskurzij v kraje, znane iz NOB in ljudske revolucije. Zvezki so estetsko izredno lepo urejeni, naslovnice strani so v barvah, bogati so slikovnega gradiva, na zadnji strani ovitka pa je celo narisana natančen zemljevid, ki omogoča bralcu lažje usmerjanje v kraje, ki si jih želi ogledati. Poudariti moramo, da gre za priročno literaturo, ki je dostopna vsakemu bralcu, saj je cena izredno nizka. Omenjene izdaje bodo lahko rabile tudi turističnim vodnikom, turistom, muzejem, galerijam, urbanistom in seveda vsem, ki jim je pri srcu proučevanje preteklosti naše slavne zgodovine NOB in ljudske revolucije. Zvezki izhajajo večkrat letno in v nakladi 10.000 izvodov. Prizadevni uredniški odbor je izdal doslej že 6 zvezkov, ki zajemajo snov skoraj vsega slovenskega ozemlja.

Ob 40-letnici ustanovnega kongresa KPS na Čebinah je izšel prvi zvezek Zgodovinska noč na Čebinah. Zvezek prinaša uvodoma pismo predsednika SFRJ Josipa Broza Tita Centralnemu komiteju ZK Slovenije ob 30-letnici ustanovnega kongresa na Čebinah. V nadaljevanju obravnava brošura ustanovni kongres KPS na Čebinah, ki je bil na Barličevi domačiji v noči od 17. na 18. aprila 1937, opisuje glavne udeležence tega zgodovinskega kongresa, manifest KPS, ob koncu pa je prikazan pomen kongresa na Čebinah ter izbor literature in virov. Besedilo je napisal prof. Janko Liška.

Drugi zvezek je posvečen legendarnemu Pohorskemu bataljonu. Pod imenom Spomenik Pohorskemu bataljonu nas France Filipič najprej seznanja z rojstvom tega bataljona, s prvimi večjim akcijami, z zaostrovanjem partizanskega boja, govori o taborišču pri Treh žebelih blizu Osankarice in opisuje poslednji boj tega med ljudstvom neuničljivega bataljona, ko je 8. januarja 1943 padlo 69 članov, enega so Nemci ujeli ter ga 30. 7. 1943 ustrelili kot talca pri Primožu blizu Ljubnega. Ob koncu je prikazan tudi izbor pomembne literature.

Ob 25-letnici smrti Borisa Kidriča je uredništvo izdalo tretji zvezek pod naslovom Spomenik dom na Knežcu pri Rogiški Slatini, kjer sta preživljala mlada leta dr. France Kidriča in Boris Kidrič. Dr. France Kidrič je bil eden naših najpomembnejših znanstvenikov, literarni zgodovinar, ki nam je zapustil okrog 400 objavljenih spisov. Drugi del omenjenega zvezka pa je posvečen Borisu Kidriču, njegovemu boju za ljudsko oblast in samoupravljanje. Razen omenjenega je v tem zvezku prikazano tudi Kozjansko v NOB ter ob koncu zgodovinski in kulturnozgodovinski spomeniki v Posotelju, na Kozjanskem in v Posavju.

Med zgodovinske pomnike ljudske revolucije spada tudi Šmiglova zidnica v zaselku Zgornje Selo pri Grajski vasi; tam je bila 17. aprila 1938 konferenca KPS, ki se je udeležilo 21 delegatov iz vse Slovenije. Tudi za ta zgodovinski jubilej je uredništvo izdalo poseben zvezek Konferenca KPS v Šmiglovi zidnici. Uvodoma je opisano Titovo življenje in delo v marcu in aprilu 1938, sledi Titovo pismo Lovru Kuharju z dne 20. aprila 1938, nato pa Priprave na konferenco, potek konference, Titova prizadevanja za enotnost partije. Opisani so tudi življenjepisi udeležencev ter sklepi prve konference KPS.

Koristen pripomoček za vsakogar je tudi naslednji zvezek, ki govori o Rogu, saj vemo, da so bili roški gozdovi od pomladi 1942. leta vse važnejše oporišče in središče slovenskega narodnoosvobodilnega boja. Janko Jarc nam najprej predstavi Rog, opisuje Rog pred roško ofenzivo, nato nam opisuje potek ofenzive, položaj Roga po kapitulaciji Italije, govori o nemškem napadu na Rog ter opisuje omenjeno območje vse do osvoboditve. Še posebej so predstavljene baze, partizanske bolnišnice, tiskarne, tehnike in partizanske delavnice.

Izredno dragocena je knjižica, ki govori o zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. Avtor omenjenega besedila je dr. Tone Ferenc, ki nam najprej predstavi zamisel o zboru, govori o volitvah odposlancev in pripravah na zbor, obravnava potek zboru in njegov zgodovinski pomen. V knjižici je prikazan tudi izbor dokumentov in literature, resolucija ter proglašenje zboru odposlancev slovenskega naroda. V nadaljevanju so predstavljene tudi govori nekaterih odposlancev ter končno spominski kraji na Kočevskem, avtorja Matija Zgajnarja.

Uredništvo ima v načrtu še bogat program dela. Že letos bodo izšli še številni zvezki, ki bodo poljudnoznanstveno prikazali pomembnejše dogodke iz NOB in ljudske revolucije od slovenskega Primorja pa tja do Porabja, od Karavank pa vse do Kolpe. Že dosedanje izdaje pa nam zagotavljajo, da bodo tudi drugi zvezki tako kakovostni, vsebinsko bogati in dostopni čim širšemu krogu bralcev. Slovensko zgodovino pisje se je izdajo tako pomembnih zvezkov vsekako obogatilo. Vrzel, ki je zevala na tem področju, se je zapolnila, pedagoški delavci pa so dobili tehten pripomoček pri pouku; zato omenjeni zvezki ne bi smeli manjkati na nobeni šolski polici.

DRAGO NOVAK

ZALOŽBA REPUBLIŠKEGA ODBORA RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

Ljubljana • Mirje 19

Pedagoškim delavcem priporočamo poljudnoznanstveno literaturo s področja vzgoje in izobraževanja za zdrav način življenja in dela:

brošure:

- o Osnove prve pomoči za vsakogar (prir. za 80 urni tečaj PP)
- o Preprečujemo nesreče in naučimo se pomagati (prir. za 20 urni tečaj PP)
- o Napolki za prvo pomoč na cesti (prir. za 10 urni tečaj PP)
- o Prva pomoč v osnovnih šolah (prir. za učence OŠ)
- o Programi za pouk prve pomoči
- o Nega bolnika (prir. za med. sestre, učiteljice)
- o Kaj moramo vedeti o negi bolnika (prir. za 18 urni tečaj NB)
- o Alkoholizem (prir. za višje razrede OŠ)
- o Spolna vzgoja — načrtovanje družine
- o Higijena bivanja zunaj naseljenega kraja

delo šola

Preteklost v vitrinah

V učilnici za zgodovino in geografijo na osnovni šoli Boris Kraigher v Gradišču v Slovenskih goricah je pravi muzej v malem. Vitrine so polne raznovrstnih starin, ki so jih pridno zbirali učenci pod mentorskim vodstvom učitelja zgodovine in geografije Rudija Lešnika. Kar navdušeni so, ko lahko številnim obiskovalcem svojega kraja pokažejo, kaj vse se je dogajalo v njihovi ožji okolici v preteklosti. Zbirka je tudi skrbno urejena, tako da človek v resnici občuduje ta skrbno urejeni muzejček mladih zgodovinarjev.

Ni naključje, da so na osnovni šoli Boris Kraigher v Gradišču sredi sončnih Slovenskih goric uredili zbirko starin. Kraj in njegova bližnja in daljna okolica se lahko pohvalita z dokaj bogato preteklostjo. To je verjetno tudi vodilo učitelja Rudija Lešnika, da je začel s svojimi učenci zbirati starine. Spominjam se časov, ko sem bil pri tej akciji tudi sam udeležen. Učitelj nas je navdušil za takšno delo in žrtvovali smo veliko prostega časa in dobre volje ter iskali vsepovsod. Kar tekmovali smo, kdo bo prinesel več in seveda boljše reči. Kaj kmalu se je naša skromna zbirka povečala.

Danes vsi zelo dobro vemo, kakšen mora biti sodoben pouk v samoupravni socialistični šoli. Šola mora mladega človeka vsestransko izobraževati in ga vzgajati v celostno razvito osebnost. Pouk zgodovine zahteva veliko posebnosti. Ena izmed nalog učitelja ki poučuje zgodovino, je tudi ta, da vzgaja pri mladih ljudeh pravičen odnos do preteklosti, do zgodovinskih virov. Učencem mora spoznati njihovo vrednost, njihov pomen. Na temelju posameznih elementov dobiva zelo jasn pogled na celotno dogajanje v preteklosti, po drugi strani pa že med šolanjem spoznava zgodovino svojega kraja.

Velikokrat slišimo precej kritičen račun nepravilnega odnosa do lokalne zgodovine. Starejši ljudje namreč marsikdaj upravičeno negodujejo nad odgovornimi, češ, zakaj nimamo tudi mi kaj zapisanega o naši preteklosti, zakaj nimamo urejene kakšne zbirke. Prav zaradi tega lahko vse takšne poskuse urejanja starin, kakršne se je posrečil v Gradišču, samo pohvalimo.

Ne smemo pa se prehitro zadovoljiti z doseženim. Tudi gradiško zbirko lahko še dopolnijo, izboljšajo in še skrbneje uredijo. Učenci pa potrebujejo pri tem trdno mentorsko roko svojega učitelja. Primerno mentorsko delo z mladimi ljudmi je več kot potrebno na vseh področjih. Pri urah zgodovinskega krožka lahko učenci bolj spoznavajo preteklost svojega kraja. Veliko je možnosti za samostojno, individualno delo, seveda primerno stopnji učencev. Ob takšnem delu bodo uspeli še vidnejši, učenci se bodo nenehno bogatili z znanjem, ki koristi vsakemu. Poseben pudarek bi morali dati tudi novejši zgodovini, o kateri je v gradiški osnovnošolski zbirki zelo malo zapisanega. Novejša preteklost je mladim ljudem bližja in zato bi jo morali tem bolj poznati, posebno dogajanja iz NOB. To je sicer zelo zahtevno in odgovorno delo, ki ne more potekati nenačrtno. Tem vprašanjem je treba nameniti posebno pozornost in pritegniti k sodelovanju tudi zunanje sodelavce, strokovnjake. Vse v skladu z zahtevami, ki jih terja sodoben zgodovinski pouk.

MARIJAN TOŠ

- o Pomagajmo ogrozeni naravi (broš. za mlade člane RK)
- o Garje
- o Kolera
- o Pljučni rak na koncu cigarete
- o O nastanku in razvoju mednarodne organizacije Rdečega križa

slikanice in zloženke:

- o komplet slikanic o zdravem načinu življenja in dela (za mlade člane RK)
- o komplet zloženek o zdravem načinu življenja in dela

plakati:

- o O higieni in varstvu okolja (serija 11 plakatov)
- o Boj proti kajenju (serija 4 plakatov)
- o Si mar slep? (plakat za boj proti kajenju)
- o 6 dobrih navad za zdravje zob

drugi pripomočki:

- o komplet slik poškodb za vajo, pouk in izpite prve pomoči
- o flanelograf o spolni vzgoji

Poleg navedenih učnozgodovinskih pripomočkov, je Založba Republiškega odbora Rdečega križa Slovenije izdala tudi druge, dobite pa jih lahko na vseh občinskih odborih Rdečega križa Slovenije in republiškem odboru Rdečega križa Slovenije.

Kdo poučuje zgodovino na naših šolah

Zgodovinsko društvo za Slovenijo že nekaj časa čuti, da je premalo povezano s pedagoškimi delavci — učitelji in profesorji zgodovine na slovenskih šolah. Globlja povezanost bi družstvu, pa tudi Zavodu SR Slovenije za šolstvo omogočila boljši vpogled v problematiko dela na terenu: tej bi lažje prilagajala seminarje za dopolnilno izobraževanje in nekatere prispevke strokovnih društvenih glasil, poznavanje sestave zgodovinarjev — pedagogov pa bi bilo še posebno dragoceno ob sedanji zahtevni nalogi preoblikovanja učnih načrtov za predmet »zgodovina« v novem, usmerjenem izobraževanju.

Zato je društvo spodbudilo k izvedbi dveh anket med zgodovinarji na slovenskih osnovnih in srednjih šolah. Vprašanja, ki smo jih zastavili šolam in pedagogom, so bila precej splošna: ali delujeta na šoli aktiv zgodovinarjev in zgodovinski krožek; ali je šola naročena na strokovne revije, kar omogoča pedagogom sprotno seznanjanje z najnovejšimi dognanji zgodovinske znanosti? Iz odgovorov zgodovinarjev smo skušali izluščiti njihovo starostno in izobrazbeno sestavo, njihovo usposobljenost za pouk, obremenitev pri delu, kombinacije predmetov, v katerih se pojavlja zgodovina pri študiju in pri pouku, koliko pedagogov se udeležuje seminarjev za dopolnilno izobraževanje, zborovanj slovenskih zgodovinarjev in koliko je včlanjenih v Zgodovinsko društvo za Slovenijo. Zadnji vprašanja sta razkrili zanimanje profesorjev za dodatno lastno izobraževanje: za spremljanje in uporabo strokovnih glasil pri pouku v šoli. V prihodnje si bo društvo prizadevalo izvajati take ali še izpopolnjene ankete v rednih časovnih razmakih.

Ker bi bili posamezni podatki (izraženi v odstotkih), ki smo jih dobili v odgovorih na vsa omenjena vprašanja, preveč suhoparni in ker bo natančna razčlenitev izšla v Zgodovinskem časopisu (32, 1978), si bomo rezultate vprašalnikov ogledali raje v primerjavi z odgovori, ki sta jih dali osnovnošolska in srednješolska anketa. Ugotoviti moramo, da so osnovne šole sprejele naša prizadevanja z večjim razumevanjem kot srednje, saj nam je izpolnjene vprašalnike vrnilo več kot dve tretjini osnovnih (29%), a le dobra tretjina (73) srednjih šol. Aktiv zgodovinarjev deluje na tretjini srednjih šol in na slabi petini osnovnih, pač pa ima zgodovinski krožek skoraj polovica osnovnih šol — srednjih pa le nekaj manj kot tretjina. Po odgovorih sodeč si osnovne šole bolj prizadevajo seznaniti učitelje s strokovno periodiko kot srednje: med naročniki tekočih glasil zgodovinarjev je delež osnovnih šol glede na njihovo število za dobro sedmo večji kot v srednjih (vsaj po eno strokovno revijo ima naročeno 80% osnovnih in le 66% srednjih šol!). Če srečamo med pedagogi v osnovnih šolah (385 anketiranih) več kot dve tretjini učiteljic, pa se v srednjih šolah (121 anketiranih) razmerje med profesorji in profesoricami zgodovine močno približuje ravnovesju (47% moških in 53% žensk). Obe ankete kažeta, da je v tem poklicu izredno veliko mladih (pod 30 let) pedagogov, saj se v obeh primerih njihovo število

približuje tretjini. Razumljivo je, da je pri obeh tipih šol izobrazbena sestava zaposlenih različna. V osnovnih šolah prevladuje višja izobrazba (skoraj tri četrtine profesorjev), visoko izobrazbo pa ima nekaj manj kot desetina pedagogov. Na prvi pogled je zaskrbljujoče, da ima skoraj petina učiteljev le srednjo izobrazbo, vendar so sem všteti tudi neredki absolventi pedagoških akademij, ki bodo v kratkem dosegli višjo izobrazbo. Na srednjih šolah je devet desetih profesorjev visoko izobraženih (pripomniti moramo, da ta izobrazba ni nujno dosežena v zgodovinski stroki), blizu ene desetine je višje izobraženih, 2% pedagogov pa ima le srednjo izobrazbo. Kar dobre štiri petine učiteljev osnovnih šol si je pridobilo izobrazbo na pedagoških akademijah, v srednjih šolah pa je takih le slaba desetina; vsi drugi so se šolali na fakultetah. Z razmeroma mlado starostno sestavo v teh poklicih je zvezan tudi podatek, ki se v obeh anketah skoraj ujema: približno polovica pedagogov je dosegla ustrezno izobrazbo šele po letu 1970. S strokovnim izpitom se na osnovnih kot na srednjih šolah ponašata dobri dve tretjini učiteljev, čeprav je pri srednjih delež izpitov, opravljenih po letu 1970, za desetino večji kot pri osnovnih. V obeh primerih učijo pedagogi v povprečju med 5 in 6 oddelkov, pač pa poučujejo srednješolski profesorji (s 14,8 ure) zgodovino poprečno 3 ure tedensko več kot tisti na osnovnih šolah. Osnovnošolski učitelji poučujejo razmeroma večkrat kot srednješolski ob zgodovini še veliko najrazličnejših drugih predmetov. V zgodovinskem društvu je precej več srednješolskih kot osnovnošolskih učiteljev: srednješolskih je vključena polovica, osnovnošolskih pa le dobra četrtina. Dobre tri petine teh in onih obiskuje seminarje za dopolnilno izobraževanje, zborovanj slovenskih zgodovinarjev pa se pogosteje udeležujejo srednješolski profesorji: vsaj enega zborovanja sta se udeležili dobri dve petini osnovnošolskih in slabe tri petine srednješolskih učiteljev. Zanimivo je, da je med osnovnošolskimi učitelji zgodovine več bralcev strokovnih revij (80%) kot med srednješolskimi (76%), pa tudi več osnovnošolskih učiteljev uporablja te revije pri rednem delu v šoli (!). Pri srednjih šolah smo nekatera vprašanja namenili še posebej profesorjem do 30. leta starosti. Ugotovili smo, da so nad poprečjem po deležu visoko izobraženih, a daleč podpoprečni po številu opravljenih strokovnih izpitov (le četrtina). Za poprečjem zaostajajo tudi pri obiskovanju seminarjev in zborovanj. Te podatke blaži dejstvo, da gre za profesorje, ki so zaposleni šele krajši čas; to pa se pozna vsaj pri opravljanju strokovnega izpita. Ta skupina odstopa navzgor po deležu tistih, ki spremljajo glasila zgodovinarjev (takih je nad štiri petine), zelo malo (le polovica) pa jih to strokovno literaturo uporablja pri delu v šoli. To je gotovo zaskrbljujoče, saj razkorak med zadnjima podatkom priča, da revije pedagogom ne dajejo tistega, kar bi mogli ali znali v šolski praksi s pridom uporabiti.

DARJA MIHELIČ

Pedagoške misli

Na mnogih šolah se pogosto pohvalijo s tako imenovanim samoupravnim dnevom, ko naj bi učenci dobesedno »prevzeli« šolo in se šli samoupravljati. To naj bi bila zelo konkretna šola samoupravljanja? Da, res bi bila, če bi to ne bil poseben dan v letu, ampak šolski vsakdanjik. (Emil Rojce)

Sliši se čudno, pa vendar je res: že četrta stoletja je minilo, odkar smo uvedli družbenomoralno

oblikovanje naših učencev in v ta namen doslej sprejeli več pomembnih družbenopolitičnih dokumentov, družbenomoralna vzgoja pa je doslej edino področje vzgojnoizobraževalnega dela v naši osnovni šoli, ki ne premore niti najelementarnejše metodike. To samo potrjuje, da smo se doslej do tega tako občudljivo vprašanja vedli mačehovsko, neodgovorno in družbeno neangažirano. (Mladen Tancer)

Še enkrat

Pismo na naš naslov

Na moje novembrsko pismo sta se oglasila kar dva bralca. To jemljem kot dokaz, da je bila tema dobro izbrana. Tovariš Čahuk meni, da sem se je lotil tehnokratsko, tovariš Salaj pa pravi, da v svojem pisanju blatim prosvetarje. Vendar oba razmišljata predvsem o problemih, ki sem jih odprl. To pa mi daje korajžo, da nekoliko podrobneje obdelam temo o tegobah zaradi pomanjkanja učiteljev v šolah. S številkami o tem pojavu nas je seznanila tovarišica M. Plestenjakova v Naših razgledih (št. 2, 1979), zato se lahko docela posvetimo razmisleku o načinih za izboljšanje stanja.

Tovariš Čahuk je po pomoti mislil, da je bil namen mojega pisanja iskanje vzrokov, zakaj manjka nekaterih sort učiteljev. Pravi pa nato, da sem ga močno razočaral, ker se do teh vzrokov nisem dokopal. I seveda ne, saj sploh nisem vrtil za njimi. In tudi zdaj ne bom. Vzroki za pomanjkanje nekaterih vrst učiteljev so tako očitni, da se globinsko vrtanje za njimi ne splača. Če je na voljo dnevni kop, mu je težko konkurirati s klasičnim rudarstvom. Vsak učitelj je voljan za bagrom naložiti na koše razlogov, zakaj učiteljev manjka. Premajhne plače, pa stanovanj ni, pa tole preštevanje ur in ljudje te ne cenijo.

Tako! Za pomanjkanje učiteljev imamo za prvo silo kar dovolj vzrokov. Kako jih odpraviti? Seveda: »S široko zasnovano družbeno skrbjo za kadre« odgovarja tovariš Čahuk.

Res je, kakor ugotavlja tovariš Čahuk, družba včasih »ni dovolj skrbela za usmerjanje in izbor kadrov, ki jim zaupamo vzgojo mladega rodu.« Nekateri ravnatelji so v takih razmerah v preteklosti »priganjali« učitelje (seveda pod »pritiskom« od zgoraj), naj učence usmerjajo v pedagoške poklice. »Moledovali« so (tam zgoraj) za stanovanja učiteljev in podobno ter jih nato »s stanovanji vezali na kraj in na službo«. Vse to tovariš Čahuk našteva, vendar ravnateljev, ki so se tako vedli, nič ne pohvali.

Da je takšno reševanje kadrovske situacije tehnokratsko, pravi.

Najdimo torej kako dobro misel in spodbudno besedo za vse tiste ravnatelje, ki skrbijo za učitelje v tem vmesnem prehodnem obdobju, ko samoupravljanje, kakor slišim od tovariša Salaja, v šolah še ni popolnoma zaživelo. Takole pravi: »Čeprav že nekaj let govorimo o svobodni menjavi dela, smo na tem področju prav gotovo še daleč od resnične svobodne menjave dela.« Potemtakem bo še treba »pritisniti« in »moledovati« ter »priganjati«, dokler se ne bomo dokončno in enkrat za vselej »v ustreznih družbenih in samoupravnih organih dogovorili, kaj bomo ukrenili, da bomo imeli takšne učitelje,« kot jih naša družba potrebuje.

Prvi predlog za reševanje kadrovske situacije na naših šolah torej imamo. Sami moramo kaj postoriti za njeno razvozlanje in ne le čakati, da nam probleme rešijo »ustrezni družbeni in samoupravni organi«.

DOBRA VOLJA VELIKO NAREDÍ

In če človek dobro razmisli, na šolah lahko kar veliko naredimo za to, da nas bo več. Usmerjanje učencev v učiteljski poklic trenutno še ni proglašeno za demagogijo. Še so v šoli učitelji, ki so srečni v svojem poklicu. Vsaj v glavnem. Ti naj učencem povedo, kaj jih greje, da se ne ohladi.

Usmerjanje v poklic pa ni le besedovanje. Pomemben je tudi zgled. Ta je še posebno pomemben potem, ko so morda učenci že odšli v srednje šole s pedagoško usmeritvijo. Mnogi od teh nikoli ne postanejo učitelji. Pravijo, da jih je življenje še pravčasno izmodrilo. Morda pa bi jih več vztrajalo pri svojih prvotnih odločitvah, če bi jih povabili medse in jim ponudili kako smiselno delo ob mentorjevi pomoči. To bi lahko storili že zdaj.

Še pomembnejša postane ta oblika sodelovanja, ko so mladi že študentje na kadrovskih šolah. Pogosto so na domači kraj celo pogodbeno vezani s štipendijo. Nič nenavadnega pa ni, če v vsem obdobju svojega šolanja nikoli ne zaidejo med šolarje in učitelje v domačem kraju. Tudi za spletnje tovrstnih vezi ni potrebna nikakršna »široko zasnovana družbena skrb«. Zadostuje nekaj dobre volje in domiselnosti.

Prav kadrovske dimenzije pa dobiva skrb za kadre, ko študentje postanejo absolventi. Tedaj nekatere šole planejo po njih z zapeljivimi ponudbami o dodatnem zaslužku, včasih pa s pritiski prek štipenditorja, da se takoj zaposle, ker je kadrovska situacija tako pereča, da goreča voda ni nič v primeri z njo. Kadrovske šole nenehno ugotavljajo, da je takšno kratkovidno obnašanje šol in štipenditorjev eden od glavnih vzrokov za zavlacanje študija. Kaj se ne bi mogli dogovoriti, da v šolo ne bomo sprejeli nobenega študenta vsaj dokler ima formalni status študenta? Absolventi imajo status študenta tudi še po tem, ko končajo obvezne šolske dolžnosti prav zato, da s strnjem študijem končajo šolanje. Neodgovorno in nemoralno je, če jih zlepa ali zgrda prikrajšamo za ta čas, če študija niso dokončali. Prav pa bi bilo, če bi se stiki med študentom in štipenditorjem ter šolo, kamor bo šel poučevati, v absolventskem času zgoščili. Študent naj bi čutil svojo družbeno odgovornost ob skrbi, ki jo na šoli in na izobraževalni skupnosti kažejo, ko spremljajo njegov študijski napredek.

Nekatere šole so pri takšnem nabiranju kadrov izgubile že vsako mero. Ni jih težko odkriti. Vsako leto razpisujejo enaka dela in vselej so pripravljene vzeti tudi študente. To niso samo študentje, ki so opravili že večino študijskih obveznosti. Včasih jih niso opravili še niti polovico. Včasih tudi študirajo nekaj povsem drugega kar poučujejo. In iz svojih izkušenj vem za mnoge, da bi bilo zanje in za otroke bolje, da bi nikoli ne prišli v šolo tako pripravljene kot prihajajo. Strokovne napake so tolikšne, da učencem lahko za vselej popolnoma skaze podobo o učnem predmetu, nepopravljive napake pa delajo tudi s svojo pedagoško ignoranco.

Nedopustljiv greh je, če kdo poskuša razvrednotiti pomen ustrezne strokovne in pedagoške izobrazbe, češ da včasih obe skupaj ne zagotavljata ustrezne idejne usmerjenosti pouka. Trditve sama je takšna, da je vedno moč najti kak zgled, ki jo potrjuje. Njena nevarnost pa je v tem, da jo mnogi vse preradi obračajo, če, stroke in pedagoške res ne pozna kaj prida, idejno pa je pravilno usmerjen. Potemtakem je dober za šolo. Docela zgrešen je zadnji sklep.

Šolnik namreč mora svojo idejno usmeritev prenašati na učence ob delu. To pa je logično nemogoče, če dela, ki naj bi ga vodil, ne zna sam opravljati in ga ne zna pedagoško organizirati. Dobro se zavedam, da spričevalo kadrovske šole samo po sebi ne zagotavlja niti ustrezne strokovne in pedagoške, še manj pa idejne podkovanosti. Kljub sitom in rešetom, se kdo izmuzne, ki ni za šolo. Vendar so to izjeme, ki bi jim bilo treba to negativno izjemnost dokazati, ne pa na splošno razvrednotiti pomen šolanja na kadrovskih šolah.

Vem tudi, da so ljudje, ki utegnejo biti odlični učitelji, čeprav nimajo nikakršnih formalnih kvalifikacij za ta poklic. Vendar so tudi ti izjeme, tokrat v pozitivnem pomenu. Tudi ti naj dokažejo svojo sposobnost za poklic. Ni jih pa mogoče uporabljati kot glavni oblegalnega ovna, s katerim se zaletavam v že tako razpokano zidovje kadrovskih šol.

Tovariš Salaj nekoliko patetično sprašuje, kaj naj stori samoupravni organ šole, če se na razpisano delo ne prijavi

ustrezno kvalificiran učitelj. Odgovorim naj z vprašanjem: Kaj stori bolnišnica, če se na razpisano delovno mesto zdravnika ne prijavi nihče z ustreznimi kvalifikacijami? Ali tedaj najamejo medicinskega laboranta ali pa študenta medicine? Ali sklenejo delovno razmerje z veterinarjem ali biologom, ki oba nekaj malega vešta o boleznih in zdravju?

Po vojni nam je gotovo vsaj tako manjkalo zdravnikov in pravnikov kot učiteljev. Dandanes ta trditve ne drži več. Eden od razlogov, zakaj je naš poklic tako nizek cenjen, je tudi v tem, da ga sami premočno cenimo. Če šola ne najde učitelja z ustreznimi kvalifikacijami, po zakonu lahko sklene delovno razmerje za določen delovni čas tudi s kom drugim. Vendar **ni dolžna**, da to stori. Na noben način pa bi tega **ne smela početi več let** zapored. Lahko bi se dogovorili za zgornjo mejo, ki bi bil predmet zaseden nestrokovno. Recimo tri leta zapored. Če po tem času šola še vedno ne bi mogla dobiti delavca z ustreznimi kvalifikacijami, naj bi predmet nehala poučevati.

Sedanje stanje, ko na nekaterih šolah na najrazličnejše načine maše in krpajo pomanjkanje učiteljev, je družbeno gotovo bolj škodljivo, kot če bi kak predmet v šoli začasno črtali z urnika. Zdaj pogosto na urniku sicer je, v šoli pa ga v resnici ni.

STARŠI NAJ BODO OBVEŠČENI

Škodljivost takšnega reševanja kadrovske situacije pa ima še eno pomembnejšo razsežnost. Uspavalno učinkuje na vse tiste, ki bi sicer lahko pomagali pri odpravljanju težav, če bi se zavedali vse njihove resnosti. Pri tem imam v mislih predvsem starše, ki so organizirani v vseh družbenopolitičnih organizacijah na terenu. Starši bi morali biti s kadrovske situacije na šoli podrobno seznanjeni.

Zakonodajalec je za uvajanje mladih prosvetarjev predvidel pripravniško dobo. Koliko pa je na slovenskem šol, ki za mladega pripravnika store še kaj drugega, kot da mu nekoliko znižajo plačo? Koliko pripravnikov ima na šoli mentorje? Koliko šolskih pravilnikov o nagrajevanju po delu predvideva tudi nagrajevanje mentorskega dela?

Najgorenje paradoks v zvezi z mentorji je, da jih na mnogih šolah ni težko odkriti. Dobre učitelje imamo, res pa je, da jih vse prebogosto oblečemo v enake uravnilovske uniforme, namesto da bi jim na rokave našili vsaj kaplarske ocvirke, če nam finančna situacija ne dovoljuje stotniških zvezdic.

Še en način za reševanje kadrovske situacije na šolah je študij ob delu. Mnogi učitelji se ga lotevajo z vso resnostjo in odgovornostjo. Pogosto so s takim študijem vezana dolga leta samoodpovedovanja.

Po vseh letih dodatnega dela in stroškov pa naj bi tak učitelj, ki si pridobi višjo strokovno izobrazbo, svojim kolegom dokazoval, da uči nekoliko bolje kot prej. Učiteljske šole imamo zato, ker verjamemo, da ljudje, ki jih končajo, bolje proučujejo, kakor če jih ne bi nikoli videli. To je zapisano tudi v zakonu, ki odloča o sprejemu na delo. Potem pa se nenadoma začnemo sprenevedati, češ da je načelno mogoče, da enako dobro ali enako slabo poučujeta tudi dva z različno izobrazbo in da zato vsi zaslužijo enako plačilo, če ne dokažejo boljše kakovosti svojega dela.

Kljub temu učitelji še študirajo. Dokler je še kak tak, ga kaže podpreti.

V tem zapisu sem poskušal obdelati podrobneje le en problem, ki sem ga načel v novembru. Zagovarjam tezo, da se da za izboljšanje kadrovske situacije na šoli veliko napraviti na sami šoli in v krajevni skupnosti, v kateri šola deluje. Četudi prav vseh problemov ne bo mogoče rešiti na tej ravni, nas vendar to ne obvezuje dolžnosti, da si najprej pomagamo sami.

JANEZ FERBAR

DOPISNA
DELAVSKA
UNIVERZA

UNIVERZUM p.o.

CENTER ZA IZOBRAŽEVANJE / ZALOŽBA — UČBENIKI — UČILA / CENTER ZA SAMOUPRAVNO NORMATIVNO DEJAVNOST / TISKARNA / RAZMNOŽEVALNICA / KOMERCIALA
61000 LJUBLJANA, PARMOVA 39, TELEFON: 312-133

ima na zalogi za šole vseh stopenj

- o priročnike iz družbenega izobraževanja
 - o vse aktualne predpise
 - o dnevnik in tiskovine za dokumentacijo pouka
 - o priročnike za učitelje in profesorje
 - o priročnike za mentorje filmske vzgoje
 - o priročnike za vzgojitelje
 - o učbenike za srednjo ekonomsko šolo
 - o učbenike za srednjo administrativno šolo
 - o učbenike za srednjo tehniško šolo (splošni predmeti, strojni oddelek, elektro oddelek, kemijski oddelek, lesni oddelek)
 - o učbenike za delovodske šole strojne stroke
 - o priročnike za poklicne šole kovinarske stroke
 - o priročnike za srednje zdravstvene šole (venerologija, mikrobiologija, vzgoja nosečnic)
 - o literatura za strokovno izpopolnjevanje
 - o priročnike za srednje usmerjeno izobraževanje
 - o priročnike za dopolnilno pedagoško in andragoško izobraževanje
 - o publikacije osebnostnega izpopolnjevanja
 - o prosojnice
 - o stenske slike
 - o tehnične pripomočke (grafični stroj, popolni pribor za pisalno ploščo, skicirnik, 50 acetatnih folij, komplet vodnih flomastrov, komplet špiritnih flomastrov, snažilo itd.)
 - o grafoskop
 - o spojnik za projiciranje večplastnih prosojnic
 - o diafilme
 - o diapozitive
 - o filme iz fizike in biologije
 - o super 8 mm zvočne filme za predšolsko vzgojo, za osnovne šole in usmerjeno izobraževanje
 - o 16 mm filme
 - o kinoprojektorje (8 mm zvočne)
- Na voljo vam je seznam učbenikov, priročnikov in učnih pripomočkov, hkrati pa pojasnilo o cenah, rokih ter pogojih dobave

LEKSIKONI CANKARJEVE ZALOŽBE —

bližnjica
k sodobnemu
učenju in znanju

Mali leksikoni Cankarjeve založbe so namenjeni vsem, ki iščejo kratko in jasno razlago pojmov posameznih vej znanosti in strok.

● PRAVKAR STA IZŠLA LEKSIKONA FIZIKA IN LIKOVNA UMETNOST

FIZIKA

2200 gesel, 650 ilustracij in preglednic, cena 120 din
Vsebina: splošna fizika, jedrska fizika, elektrotehnika, astronomija, astrofizika, akustika, optika, toplota, mehanika itd, ter pojmi iz bližnjih strok, ki so pomembni za razumevanje fizikalnih pojavov.

LIKOVNA UMETNOST

2250 gesel, 550 ilustracij in preglednic, cena 1230 din
Vsebina: slikarstvo, grafika, kiparstvo, arhitektura, urbanistično oblikovanje, umetna obrt in oblikovanje, umetnostni slogi in obdobja, motivika, morfologija, estetske teorije, likovne tehnike in postopki itd. ter pojmi iz bližnjih strok, ki so pomembni za razumevanje temeljne snovi.

Leksikona lahko kupite v knjigarnah ali pa ga naročite pri Cankarjevi založbi, Ljubljana, Kopitarjeva 2.

Mali ambasadorji kulture

V Zvezni republiki Nemčiji živi več kot tri milijone tujih delavcev. Največ je Turkov, Jugoslovancev, Grkov in Špancev. Mnogi tuji delavci imajo s seboj tudi otroke. Jugoslovani imamo v Zvezni republiki Nemčiji 62.600 otrok, mlajših od šest let, in 40.000 otrok med šestim in štirinajstim letom.

Več kot polovica Jugoslovancev živi na tujem dlje kot pet let. Zato da bi ustrezno poskrbeli tudi za vzgojo najmlajših, so v münchenškem inštitutu za predšolsko pedagogiko pripravili projekt predšolske vzgoje za otroke delavcev, ki so začasno na tujem. V raziskavi so upoštevali tiste otroke, ki imajo oba starša Jugoslovana. Pri proučevanju so morali upoštevati več vidikov, pa tudi to, da se bodo starši teh otrok vrtni v domovino. Otroke je torej treba pripraviti na zanje spet novo okolje. Zato so se v ZR Nemčiji odločili, da bodo te otroke vključili v vrtnice. Izdelali so projekt, ki namenja posebno pozornost spoznavanju kulture matičnega in nemškega naroda. Ti otroci, precej jih je rojenih tudi v Nemčiji, bodo imeli lahko v prihodnje pomembno in zanimivo nalogo: usklajevali bodo odnose med narodoma in njunima kulturama, hkrati pa povezovali starše in domačine. Taka vzgoja bo pripomogla, da se bodo ob vrtnitvi v domovino lažje vključili v zanje novo okolje. München je prvo mesto v Evropi, ki želi tako pomagati jugoslovanskim otrokom in s tem tudi pri reševanju problemov, ki težijo naše ljudi na tujem.

Tak sistem vzgoje naših otrok v tujini, ki temelji na spoznavanju dveh kultur — pri načrtovanju tega sodeluje tudi Jugoslavija — je zasnovan na zamisli o sožitju naših in nemških otrok v istem oddelku. V takem oddelku je približno 11 naših in 13 nemških otrok, vzgajajo pa jih nemška in jugoslovanska vzgojiteljica in nemška negovalka-varuhinja. Zdej je tako zaposlenih 15 jugoslovanskih vzgojiteljic.

Projekt je razdeljen na tri stopnje, ki bodo uresničene v šestih letih. Prvkar poteka druga stopnja. Na prvi stopnji so se ukvarjali predvsem z organizacijskimi vprašanji. Ugotovili so, kako veliki naj bodo oddelki, kako naj organizirajo prevoz otrok od vrtnice do stanovanja, proučili so vprašanja načrtov dela in uveljavljanja materinega jezika. Za oddelke so zasnovali poseben pedagoški načrt: to je v bistvu načrt, kakršnega imajo vrtnice v Nemčiji, dodali pa so še načrt, ki temelji na

kulturnih prvinah obeh narodov. Zelo pomembno je, da jugoslovanska in nemška vzgojiteljica tesno sodelujeta. Naše vzgojiteljice se izobražujejo po dodatnem izobraževalnem programu, pridobivajo si pedagoško izrazje v nemškem jeziku, sodelujejo s pedagoškim inštitutom in pomagajo načrtovati program za oddelek. Vse vzgojiteljice odgovarjajo za izvedbo programa.

V drugem obdobju uresničevanja projekta se bodo začeli poglabljati tudi v problematiko tistih območij, kjer živi manj jugoslovanskih otrok. Tam bodo organizirali oddelke, v katerih bo približno šesti jugoslovanskih otrok, ena jugoslovanska vzgojiteljica pa bo delala z dvema takima skupinama. Polovico svojega časa bo posvečila prvi, polovico časa pa drugi skupini. Če pa bosta v skupini samo dva naša otroka, bo vodila oddelke samo nemška vzgojiteljica, vendar pa bo upoštevala tudi načrt dela, namenjen jugoslovanskim otrokom.

Na Bavarskem pričakujejo zelo veliko od novega sistema predšolske vzgoje naših otrok. Radi bi dosegli, da bi se naši otroci v takem »mešanem vrtnici« dobro počutili, hkrati pa žele zagotoviti sodelovanje staršev obeh narodnosti. Dosedanje izkušnje kažejo, da se vključujejo otroci Jugoslovancev v vrtnice veliko hitreje kot otroci staršev drugih narodnosti.

Za projekt se zanimajo tudi druge države, soglasje pa so dale doslej jugoslovanska, italijanska in grška vlada. Jugoslavija plačuje vzgojiteljice, pripravila pa je tudi vzgojni načrt in sodelovala pri pripravi celotnega projekta.

Delo münchenških strokovnjakov, sodelovanje nemških in jugoslovanskih vzgojiteljic je za naše otroke izredno pomembno. Raziskave so namreč pokazale, da se nauči otrok tujega jezika le, če dobro pozna materinega; k temu pa bodo jugoslovanske vzgojiteljice prav gotovo veliko prispevale. Zanimivo je tudi to, da so v načrtu novega sistema upoštevani prazniki obeh narodnosti — nemški in jugoslovanski državni prazniki. Projekt izvajajo samo v državnih vrtnicah. Strokovnjaki pedagoškega inštituta v Münchnu pravijo, da naši otroci v vrtnicah zelo dobro napredujejo — če zaostajajo v šoli za nemškimi otroki, je za to krivo samo neznanje nemščine. Vse kaže, da bo projekt pomagal odpraviti tudi težave naših otrok v šolah na tujem.

ZMAGA GLOGOVAC

Albrecht Dürer: »Avtoportret« trinajstletnega Dürerja z razstave risb in akvarelov iz dunajske zbirke Albertina v ljubljanski Narodni galeriji. — Ta perorisba s srebrnim svinčnikom že vsebuje značilnosti zrelega Dürerjevega sloga. — Za razliko od risb poprečno nadarjenih otrok, ki imajo svoj čar v neposrednosti in naivnosti, so otroške risbe posebno nadarjenih navadno že realistične študije. (Picasso je na vprašanje, kaj meni o otroškem likovnem izražanju, izjavil, da težko sodi, ker je sam že pri enajstih letih risal kot Raffael)

O interesih in potrebah mladih

V teh dneh je bil že 10. jugoslovanski kolokvij o prostem času mladih v Dubrovniku, ki ga prireja vsako leto odbor za organizacijo Jugoslovanskega kolokvija o prostem času mladih pri Zavodu za prosvetno-pedagoško službo SR Hrvaške. Temeljna vsebina letošnjega kolokvija je bila obravnavna marksističnega odnosa do potreb in interesov mladih, socialkulture potrebe mladih v prostem času in družbeno-pedagoška vprašanja vsake dnevnice na tem področju.

Na kolokvijju so se zbrali strokovnjaki različnih področjih in zelo vsestransko ocenjevali to zanimivo problematiko. Slovenski udeleženci so prispevali misli o normativnih usmeritvah mladih o prostem času, o uvajanju novih metod dela v organizacije prostega časa, o razporeditvi prostega časa v celodnevni šoli in o tem, kako razvijati ustrezne interese in potrebe prostega časa. Predloženih je bilo okrog 50 referatov, to pomeni bogat prispevek k teoriji in praksi prostega časa, ki pri nas še ni dosti razvita. R. L.

doma drugod

Do diplome v dveh ali štirih letih

Letos bo prišla iz srednješolskih klopi prva generacija vojvodinskih učencev, ki se je šolala po novih predmetnikih in učnih načrtih poklicno usmerjenega izobraževanja. Pričakovali bi, da si bo precej teh učencev poiskalo zaposlitev v vojvodinskem gospodarstvu, drugi, če bodo tako želeli, pa bodo nadaljevali študij na eni izmed fakultet. Tisti, ki se bodo zaposlili, se bodo lahko tudi izpopolnjevali s študijem iz dela in ob delu; tudi to je namreč ena izmed težnih reforme.

So pa tudi taki, ki bi radi študij nadaljevali. Gre za študente vojvodinskih pedagoških akademij, ki se šolajo sedaj dve leti. V zdajšnjem času se ti študenti sprašujejo — isto vprašanje pa postavljajo tudi prosvetni delavci na akademijah — zakaj tudi oni letošnjo jesen ne bodo mogli nadaljevati študija na fakultetah.

Njihovo stališče je na prvi pogled precej jasno: če si lahko učenci vseh centrov poklicno usmerjenega izobraževanja takoj izberejo delo ali pa nadaljnji študij, zakaj nimajo te možnosti tudi učenci pedagoških akademij — po dveh letih. Pedagoške akademije so del poklicno usmerjenega izobraževanja, zato bi morali biti tudi učenci teh solenakovnih s svojimi vrstniki, ki se šolajo drugod.

Vsi učenci, preden se vpišejo, kak center poklicno usmerjenega izobraževanja končajo dveletne skupne temelje, po dveh letih poklicnega usmerjanja pa se lahko zaposlijo ali študirajo. Res pa je tudi to, da traja študij na pedagoški akademijah še do-

datni dve leti ter da so predmetniki in učni načrti v akademijah taki, da poteka vzgojnoizobraževalno delo nemoteno in kakovostno.

Dilema pa še vendarle obstaja. Rešiti jo skušajo z veliko odgovornostjo: pokrajinski sekretariat za izobraževanje, znanost in kulturo, samoupravne interesne skupnosti usmerjenega izobraževanja in pedagoške akademije. O tem problemu je bilo že veliko razprav, izoblikovane so tudi že nekatere zamisli, pričakujemo pa, da bomo kmalu dobili ustrezno rešitev.

Spomnimo se, na primer, predloga, naj bi študentje akademij, ki želijo nadaljevati študij na fakultetah opravili nekakšno maturo iz splošno izobraževalnih predmetov — podobno, kot prej na gimnazijah. To pa pomeni, da bi bila vsa reforma postavljena pod vprašaj. V Vojvodini smo ukinili gimnazije, to je jasno. Nazaj ni več mogoče.

Govori se tudi, da so celo nekateri prosvetni delavci informirali študente akademij, da bodo šli lahko po dveh letih v proizvodnjo, hkrati pa bodo študirali. Milo povedano: to je bila samovoljna informacija, ki je študente precej vznemirila.

Rekli smo že, da vprašanje študentov pedagoških akademij ni preprosto, zato ga je treba temeljito pretehtati. To je med drugim tudi splošno sprejeto stališče v Pokrajini, ki ga bo reševala z veliko pozornostjo.

DRAGAN PAVLOVIĆ
(»Misao«, Novi Sad)

Budilci narodne zavesti

15. oktober 1888 je za zgodovino tržaških Slovencev izredno pomemben, kajti tistega dne se je začel pouk na prvi slovenski zasebni šoli v Trstu pri Sv. Jakobu. Šola je ustanovila Ciril-Metodova družba. Odprtje te šole je pomenilo prvi in veliki uspeh naših prednikov v težkem boju za slovensko šolo v Trstu in z njim dolgoletnih prizadevanj novih rodov, da si ohranijo šolo in ji zagotovijo razvoj. Seveda ni bilo tako lahko doseči odobritve prošnji za ustanovitev šole pri tedanjih občinskih nacionalističnih oblasteh, prav toliko prošnji pa so odklonili tudi oblastniki. Ni kazalo drugega, kot potrpežljivo čakati na izjemno akcijo slovenskih rodoljubov. Ti, ki so se sestali leta 1884 v Ljubljani in zasnovali ustanovitev družbe, ki naj bi — kot nasprotno utež nemškemu Schueverinu — reševala naš narod. In tako je bila ustanovljena Ciril-Metodova družba, ki je vzdrževala vrtnice in osnovne šole. Seveda je plačal naš narod visok narodni davek za obstoj slovenske šole. Ob prvem odprtju otroškega vrtnice pri Sv. Jakobu so člani tržaške podružnice Ciril-Metodove družbe takoj začeli načrtovati nadaljnji razvoj slovenske šole. Dne 4. oktobra 1888 je bil končno izdan prič-

kovani odlok tedanjega cesarsko kraljevega namestništva o ustanovitvi enorazrednice in že 15. oktobra se je začel redni pouk pri Sv. Jakobu. Vpisanih je bilo nad 70 učencev in učenk. Čez štiri leta je bila ta šola že štirirazredna. Leta 1893 — ko je postala šola javna — je poučevalo že 5 učiteljev, vpisanih pa je bilo okoli 310 šolarjev. Ves ta čas so poučevali na šoli šolske sestre, v šolskem letu 1911-12 pa so prevzeli pouk posvetni učitelji. Začele so se ustanovljati podružnične šole in prav tako druge samostojne Ciril-Metodove šole. V 46 razredih je bilo okoli 2500 šolarjev. V šol. letu 1929-30 so fašisti ukinili vse šole Ciril-Metodove družbe.

Konec lanskega leta so v tržaškem Kulturnem domu proslavili 90-letnico ustanovitve Ciril-Metodove šole, ki se je je udeležilo izredno veliko nekdanjih učencev in učiteljev.

Zgodovino šole je na kratko orisal predsednik odbora nekdanjih šolarjev in učiteljev prof. Vlado Turina. Slevnostni govornik pa je bil Drago Pahor, ki je med drugim dejal, da je šola s svojo vzgojo vtisnila v tistih, ki so jo obiskovali, trdno zavest, kajti to, kar da človeku vzgoja, ostane vtisnjeno za zmeraj.

ERNEST ŠVARA

Beton utesnjuje

Zürich je staro mesto, začuda se ne mladi, saj je imelo še pred nedavnim, kakor je pripovedovala edina mestna svetnica dr. Emilija LIEBHERR, okoli 470.000 prebivalcev, danes jih je le še okoli 380.000. Ljudje ne silijo v mesto, temveč ven v naravo, mladi odhajajo. Zdej se trudijo, da bi življenje spet zaplalo pospešeno in bi se mesto bolj pomladilo. Med drugim je treba poskrbeti za možnosti, da bi tudi ljudje v mestu doživljali naravo, imeli možnosti prostega časa, se lahko sprostiti, uživali sonce in svežino in še marsikaj ustvarjali.

Zamisli o središčih prostega časa po mestnih četrtih so počasi prodirale. Posebna organizacija PRO IUVENTUTE si je naložila skrb za mladino, zlasti še za prosti čas, zato je bila pred desetimi leti tudi med prvimi pobudniki ustanovitve evropskega združenja za prosti čas in rekreacijo (ELRA). Njen sekretar prof. Gustav Mugglin je pripovedoval anekdoto, kako je prepričeval pomembnega mestnega funkcionarja, da bi podprl gradnjo prvega središča za prosti čas v njegovi četrti. Prepričal ga je šele s tem, ko sta se začela spominjati, svojega otroštva na deželi, iger ob potoku in tekanju po travnikih, tu v mestu pa tega otroci ne morejo več. Tam so zdaj sami betonski bloki. Ob tem se je mestni mož zamislil in podprl predlog za financiranje pobude, ki so jo dali za ureditev prostora za preživljanje prostega časa. Zdej ima Zürich 13 središč prostega časa, če primerjamo to s številom prebivalcev, so zgradili takšen center poprečno za področje blizu 30.000 prebivalcev. Mreža takih središč pa je razporejena tako, da med njimi ni večje razdalje od približno 2 km. Ugotovili so namreč, če so taka središča, namenjena vsakodnevnemu preživljanju prostega časa ljudi, preveč oddaljena od bivalnih prostorov, potem jih preprosto ne morejo obiskovati. Prosti čas je v Švici danes pomembna sestavina splošne politike, katere nosilec je skupaj z državo ravno organizacija Pro iuventute. Da bi stvari še bolj uredili in pomladili mesto, so poklicali na pomoč znanega arhitekta prof. Jürgensa, s katerim pripravljajo dolgoročni razvojni projekt. Prav v tem odigrava prosti čas osrednjo vlogo, ker ga je ljudem treba zagotoviti za lepšo izpolnitev življenja in samega sebe.

Kaj vsebuje center prostega časa? Ob skupnem UNESCO-ELRA simpoziju lanskega oktobra smo si lahko ogledali več takih središč, ki so različno organizirana. Nekatera so samostojna, druga spet tesno ob osnovnih šolah. Podrobneje smo si ogledali središče prostega časa v Bachwiesnu v zelenem pasu med četrtima Alsbrieden in Altstetten, zgrajenega že 1961. To sre-

dišče vsebuje prostor za srečanja, neke vrste kavarno, od koder je prehod v različne delavnice (mizarstvo, modelarstvo, likovno oblikovanje, kovinarstvo itn.), klubski prostor, dvorano za prireditve, knjižnica z drugim klubskim prostorom, ki pomeni hkrati podaljšek dvorane. V spodnjih prostorih je mladinska soba z diskoteko in fotolaboratorijem, soba za mentorje in prostorom za radioamaterje. Zunaj zgradbe je travnato igrišče, otroško igrišče, sankarski grič, živalski vrtnič, zunanje delovišče in park.

Središče so gradili postopoma, leta 1966 pa so v kleti uredili še prostor za orkestralne vaje (Jazz in druge) s snemalnimi študijem in še sobno strelišče. Vse to je v podzemlju, da ne povzročijo preveč hrupa. Pred kratkim so napravili še povečali z obsežnejšo dvorano, knjižnico in družabnim prostorom. Središče v Bachwiesnu obsega 30.000 kv. m površine, ki so zelo premišljeno izrabljene, da bi omogočile različne oblike dejavnosti prostega časa za mlade in starejše, vendar to ne sodi med največje naprave prostega časa v Zürichu. Zanimivo je še to, da imajo zunaj tudi igrišča za praznovanja, prireditve na prostem z malim gledališčem na prostem in robinzonsko igrišče, neke vrste gradbišče, kjer obiskovalci lahko sprostijo svoje gradbeno ustvarjalno domišljijo.

Središča so pod različnim pokroviteljstvom, kajti ustanavljali so jih različni poborniki, stranke, cerkev, čeprav so za uporabo ponavadi široko odprte. Srečujejo se z različnimi problemi: težave za začasnimi delavci iz tujine, odprto vprašanje financiranja, obiska. V nekem središču smo opazili, da je moral otrok sproti plačati gradivo, če je hotel izdelati lutko. To so vprašanja, ki jih ni lahko rešiti, kajti spet nastajajo razlike, da središče prostega časa lahko dodobra uporabi le tisti, ki ima dovolj denarja. Prosti čas pa je tako pomemben za razvoj osebnosti, da bi ga kot sestavino vzgoje morali vgraditi v življenje mladih tako, da bi imeli vsi enake razvojne možnosti. Prav gotovo pa je prav, da središča niso gradena le tako, da bi omogočala predvsem telesno rekreacijo in oddih, temveč hkrati dopuščajo in spodbujajo tudi ustvarjalno, izobraževalno in drugo dejavnost. V središču Hevried je bila na primer ob našem obisku zanimiva razstava perujske kulture, na kateri so obiskovalci dokaj temeljito spoznali zgodovinski in kulturni razvoj te države in to sredi prijetnega zelenega okolja takega središča. Čeprav se ne bomo zgledovali natanko po tem, pa bomo vseeno morali razmišljati, kako bomo prosti čas razvili v našem okolju, ob šoli kot kulturnem središču kraja.

L. R.

Sodelovanje z zamejstvom

Torkova seja Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je bila namenjena uresničevanju pomoči slovenskemu šolstvu v zamejstvu, stipendiranju mladih iz zamejstva in stipendiranju otrok slovenskih izseljencev ter sodelovanju s sodejnimi državami na področju vzgoje in izobraževanja. Osimski sporazumi z Italijo in drugi dogovori z drugimi deželami omogočajo zlasti izboljšanje sodelovanja z različnimi kakovostnejšimi oblikami, ki bi jih bilo potrebno živahneje razvijati. Dosegli smo dosegli takšne stopnje stikov z narodnostno skupnostjo onkraj meje, kakor so to že lahko razvile nekatere druge evropske države. Praviloma ima vsaka narodnostna skupnost, pa naj bo kateregakoli državljanstva, pravico do neposrednega stika in živega sodelovanja s svojim matičnim narodom.

V kratkem bodo izbrali posebno delovno skupino, ki bo vsestransko proučila sedanje razmere in poiskala na temelju celotnega pregleda ustrezne pred-

loge za različne in boljše oblike sodelovanja z našimi zamejci.

Bolj bi morali podpirati tudi neposredno sodelovanje med delovnimi organizacijami, zlasti pa upoštevati, koliko je tako sodelovanje širšega narodnostnega pomena, kot npr. sodelovanje med Pedagoško akademijo v Mariboru in visoko Učiteljsko šolo v Szombathelyju. Tam so lani ustanovili tudi klub južnih Slovencev, ki nedvomno pomeni krepitev narodnostnega življenja porabskih Slovencev. Tako sodelovanje bi morali načrtno tudi financirati, da ne bi šola sama iskala kdo ve s kakšnimi naporji in po posebnih poteh denar, za tako pomembno delo. Sodelovanje pa bi bilo treba okrepiti še na drugih področjih, je bilo rečeno v razpravi, na kulturnem in telesnokulturnem, in bolje urediti stipendijsko politiko ter poskrbeti za stanovanjski sklad, potreben študentom naših zamejcev, ki se šolajo v Sloveniji. Ob tem je zelo pomembno, da bi slovenski univerzi poskrbeli za ustrezno mentorstvo, potrebno za uspešen študij.

Marjan Vidmar — Valvasorjev nagrajenec

Vsako leto podeli Skupnost muzejev Slovenije Valvasorjevo nagrado za posebne dosežke v muzealstvu. Tako nagrado je prejel ob koncu lanskega leta ravnatelj Tehniškega muzeja Slovenije Marjan Vidmar, ki je že več kakor dvajset let eden najbolj prizadevnih muzealcev v Sloveniji. Kot delavec na področju tehniških muzejev je po smrti ravnatelja Franja Baša še nadalje izpopolnjeval in utrjeval program Tehniškega muzeja Slovenije. To delo je bilo v začetku še precej pionirsko in je zahtevalo ustrezno znanje s področja tehniških ved, poslušal za nadaljnje organiziranje muzejske ustanove in veliko sposobnosti pri pridobivanju muzejskih predmetov. Zasluga tovariša Vidmarja je, da so našla svoje mesto v tehniškem muzeju mnoga dotlej neupoštevana področja in mnogi eksponati, ki bi bili sicer pozabljeni in za muzejstvo za vselej izgubljeni.

Po prizadevanjih Marjana Vidmarja si je Tehniški muzej Slovenije pridobil sloves med jugoslovanskimi muzeji in tudi v tujini. Dosežek dobrega sodelovanja so bile kakovostne razstave, ki so pomagale utrjevati znanje o splošni in domači tehniški zgodovini.

Preskromna kulturna vzgoja

Sredi lanskega decembra smo se zbrali v Ljubljani delegati občinskih zvez in republikanskih društev na IV. konferenci ZKOS. Tam smo se med drugim spoznavali tudi o gradivu O pomankljivostih, napakah in nevarnostih v našem ljubiteljskem kulturnem svetu.

V njem smo se, kajpak, najprej ustavili pri šoli — Rekli smo: V šolskih letih — ali pa najbrž nikdar več — si občan oblikuje potrebo po kulturi, si pridobi kulturne navade. Prav v času osebnostnega oblikovanja in dozorevanja pa je sporočilo o svetu, kot ga vsebuje in daje umetnost, najdragocenejše, in je opora, ki jo lahko mlad človek najde v ustvarjalnem stiku z umetnostjo, posebno pomembna. Nalašč poudarjamo vzgojno plat. Sleherno pošteno delo vzgaja, tudi sleherni uk, toda ko govorimo o kulturni dejavnosti v šoli, gre zelo pretežno za njen vzgojni pomen: Brez kulturne vzgoje bi bil vzgojnoizobraževalni proces kratkomalo zgrešen, njegovi sadovi za našo družbeno rabo ne zadovoljivi. Sleherni splošni opis tako širokega področja družbenega dogajanja, kakršna je kulturna dejavnost v šoli (osnovni, srednji) je tvegana. Tembolj je tvegana ocena. Bilo bi več kot narobe omalovaževati vlogo, ki jo v kulturnem življenju naših šol (s širšo vsaj s krajevno odmevnostjo) že tradicionalno pripisujemo pedagogom in jo le-ti mnogokje tudi opravljajo kot družbeno poslanstvo, ki dostikrat daleč presega njihove delovne dolžnosti in jim tudi ne prinaša gmotnega zadoščenja, temveč le moralno: ugled med učenci (ki že spet ni nič drugega kot visok, otipljiv in zavezujoč in ničkako uporaben sad vzgojnega dela ali vsakdanjega vzgojnoizobraževalnega procesa med pedagogom in učencem). Vendar bo prav v znamenju takega tradicionalnega slovenskega pojmovanja učiteljeve družbene vloge treba poudariti: v primerjavi s produkcijo znanja in znanja o znanju je v naših osnovnih, še bolj pa srednjih šolah delež kulture in znanja o kulturi kot izrazitega vzgoj-

Poleg tega, da je opravil zahtevna dela pri razvoju tehniškega muzeja, je sodeloval Marjan Vidmar tudi pri reševanju skupnih muzejskih problemov. pri sestavljanju gradiva za nacionalni program muzejstva v SR Sloveniji pri oblikovanju norm in standardov muzejskih storitev, pri usklajevanju raznih samoupravnih dogovorov itd. Kot dolgoletni odbornik Društva muzealcev Slovenije in predsednik Skupnosti muzejev Slovenije je zastopal interese muzejev in muzealcev na sejah in javnih razpravah interesnih in družbenopolitičnih skupnosti. Že več let je predsednik Jugoslovanskega komiteja ICOM, slovensko muzejstvo pa je dejavno zastopal tudi na mednarodnih muzejskih srečanjih.

Še bi lahko naštevali na videz drobna dela muzejskega delavca, iz katerega zraste grmada pomembnega muzejskega gradiva za proučevanje. Celotno delo Marjana Vidmarja lahko označimo kot pomemben prispevek k razvoju in rasti slovenskega muzejstva kot delo, ki je zanj upravičeno zaslužil javno priznanje — Valvasorjevo nagrado.

S. P.

nega kapitala dostikrat zelo skromen.

Tak sklep smo pribili z nekaterimi dejstvi o pedagoških in svetovalskih kadrih, pomanjkljivosti in neizpoljenih programih, učbenikih in priročnikih, ki jih ni... pa saj ta dejstva dobro poznamo, in smo jih le spet nabrali nekaj za tokratno rabo in za takle sklep:

Taka dejstva, kjer in koliko drže, nas opozarjajo, da idejni boj za pravo družbeno vrednotenje kulture in kulturne vzgoje ni končan s pravilnimi definicijami v družbenih dokumentih, od partijskih resolucij do učnih načrtov; še dolgo in temeljito se bomo morali spopadati z gledanjem, ki sicer priznavajo kulturi in umetnosti visoko, celo vzvišeno mesto v duhovnem svetu, a jo v primerjavi z bolj »uporabnim« in bolj »potrebim« znanjem štejejo za sorazmerno neobvezno, dekorativno.

Vprašanj kulturne vzgoje očitno ne bo mogoče prepuščati samo šolam, potrebno bo temeljito politično delo, ko bomo v vseh življenjskih primerih uveljavljali idejna spoznanja o tem, da brez kulturne vzgoje ni podružbljanja kulture, brez tega pa ne socializma take vrste, za kakršnega nam gre.

Gre predvsem za tele naloge: — v osnovnih šolah dosledno in kakovostno izpolnjevanje učnega programa tudi glede kulturne vzgoje

— v vseh letih šolanja pogosto in dobro pripravljene prilžnosti za umetniška doživljanja in vse potrebne možnosti za trajno kulturno dejavnost (zborovska, gledališka, filmska, likovna, folklorna, plesna, literarna).

— v prvih dveh letih usmerjenega izobraževanja popolnejša in vsem smerem učenja namenjena informacija o umetnostih in zvrsteh: likovni, glasbeni, plesni, gledališki, filmski.

Vse to ni le stvar šole, temveč tudi njenega okolja, družbenopolitičnih organizacij, kulturnih društev, kulturnih delovnih organizacij.

JOŽE HUMER, predsednik ZKOS

Grafična monografija Karla Zelenka

V letu 1978 je na domačem knjižnem trgu presenetila knjiga grafičnih del našega grafika, slikarja in keramika Karla Zelenka; presenetila s tem, kakšna je, in z načinom, kako je nastala. Ta je bil izviren in prikupno spontan. Ko se je avtor med svojim izredno aktivnim delovanjem dogovarjal z galerijo Artica v Cuxhavnu, da razstavlja tam tretjič, je Artica ravno obhajala svojo desetletnico. Lastnik galerije je nameraval izdati svojemu uspešnemu sodelavcu slovesnejši katalog z besedilom tudi v francoščini. Ker je šlo za pomembnejšega slovenskega umetnika, se je začela zanimati za publikacijo tudi Mladinska knjiga; v koprodukciji je nastala lepa in obsežna monografija, ki je izšla v Ljubljani s slovenskim, nemškim in francoskim besedilom.

Tako se med uvodom dr. Ivana Sedeja ter izčrpnimi podatki o umetnikovem delu, življenju in odmevu razgrinja pred nami več kot sto jedkanic, ki predstavljajo obračun Zelenkovega trintridesetletnega delovanja na grafičnem področju. Reprodukcijske so zvesto prikaz izvirnikov, ker črtni jedkanici razen plastičnosti linij ponatis ne more ničesar odvzeti.

Ob prelistavanju se najprej zavemo stalnosti in enovitosti Zelenkovega dela, saj zrcali njegovo zvestobo samemu sebi; brez eksperimentov in stranskih poti so te čiste in stroge jedkanice, postale z leti samo le bolj virtuozne, pretanjene in sugestivne, umetnikov pogled na svet pa bolj celosten in globlji. Avtor se očitno ni pustil obremenjevati s formalističnimi iskanji moderne umetnosti; preveč je bil zaposlen s svojim sprotim, neposrednim opažanjem, s svojo fantazijo in premišljevanjem; to mu je tudi narekvalo svojevrstno obliko. In ker je živo spremljal sodobno življenje in se nanj prizadeto odzival, je oblika nujno sodobna.

Hitro ugotovimo, da je Zelenku pri vsem pestrem pripovedovanju osrednje zanimanje človek v svojem okolju, da je nenehno pričujoč v stvarnosti in da mu je ustvarjanje velika radost, ko zase in za gledalce ureja pisani svet optičnih, psiholoških in filozofskih pogledov v podobo z določenim estetskim redom ter odnosom do življenja. Z duhovito fantazijo in okusom vodi na prizorišča neposredno opaženih motivov iz vsakdanjega življenja vasi, velemest, narave in notranjščin še dodatne rekvizite, ki pripomorejo k očitnosti ideje, ter jih ureja v učinkovite, vedno nove kompozicije. Pri tem ostaja vselej naraven in ne prestopi meje v izumetničenost. To likovno delo bi bilo lahko zgled — tako zelo je brez vsakršnega kiča, obenem pa tudi kot primer

kar največje komunikativnosti. O velikih in malih stvareh govori namreč jasno in preprosto, tako da je razumljiv neukemu človeku, zanimiv kultiviranemu in celo poslatica sladokuscu: skopo in osnovno likovni izrazno sredstvo — črta njegovevemu ostremu opazovanju, risarskim sposobnostim in domiselnosti zadošča, da izpove raznolike odenke svojega doživljanja. Sočustvuje in zbada, se zabava in zgraža, moralizira in se posmehuje, je nostalgičen in piker ter hudomušen z lahkotnim ali črnim humorjem. Najpogosteje se odziva na kontrastne situacije v življenju, ki jih često poudarja s paradoksom: med nebotičnike spusti otroškega zmaja, ujame med električne žice velemesta poetičnega Ikara, postavi med grobove pod ciprese ljubimca, pripelje h kantom za smeti človeško truplo, obesi med pogrebne vence v cvetličarni plakat z nakičenim ženskim aktom, zasači zdolgočasnega bralca časopisa pred labirintom ogromnega mestnega načrta in romantičen par v travi pod megalomansko reklamo za motorje ter namesti zmagovalca s praporom na grozljivo veliko piramido človeških trupel.

Veliko misli in asociacij se nam utrne, preden zapremo knjigo. Potem pa prevlada občutek, da nam je Zelenko s svojo kritično sodobno Človeško komedijo v glavnem povedal, da imamo življenje lahko vendarle radi, čeprav je ubogi človeški individuum ujet med svoje izdelke in včasih celo podrejen predmetom, čeprav množico tlači morda, čeprav je toliko nesmiselnega in smešnega. Pove pa tudi, da posebno čuti z malimi ljudmi in se zna posmehovati »velikim«.

Na ovitku monografije je natisnjena tu objavljena jedkanica s preprostim naslovom Odpad. Gora odpadnega materiala brez konca in kraja vsebuje do potankosti zrisane vsemogoče predmete stare in noveje izdelave, ki jih odlaga sodobni človek. Kaže se nam kakor breme in obtožba potrošniške miselnosti. Pred to goro stoji možakar, ki ji obrača hrbet v nasršeni drži, kot bi ljudem očital to početje in se branil, da tudi njega ne bi uvrstili med zavrnjene predmete; morda si je zastrl oči s temnimi očali, da bi našel svoj mir in se poglobil vase.

(Ob koncu se bo odveč, če povemo, da Zelenkova grafična monografija — zanimiva ne samo za ljubitelje lepe knjige in grafike, temveč za vse, ki so živi in radovedni — preseneča tudi po ceni. V platno vezana na osemindesetih straneh stane 160 dinarjev.)

TINCA STEGOVEC

Zinnemannov film »Julija«

Ameriška pisateljica Lillian Hellman je znana zlasti po svojih dramskih delih z družbenokritično ostjo. Nič manj znana ni iz obdobja »lova na čarovnice«, ko se je odločno in dosledno uprla zastraševanju in je kljub pritiskom vztrajala v svojem poštenem demokratičnem prepričanju. Njeno srečanje s filmom ni prvo in ne naključno — in če moramo sedaj govoriti o filmu Freda Zinnemanna »Julija«, tega ne moremo opraviti brez predloge, romana »Pentimento« Lillian Hellman. Ker romana pri nas ne poznamo, bo — kot se je že velikokrat primerilo — to opravil film.

V »Juliji« spoznavamo o prijateljstvo dveh deklet, tistega, od otroštva dalje, ko ju življenje privede k svoji usodi in delu in ju razdvoji. A ne za vedno. Tu se srečujeta čas pred začetkom druge svetovne vojne, Amerika z neosveščeno podobo o tem, kar se podatno dogaja in pripravljiva v Evropi, Evropa pa v krčih nemoči in nepripravljenosti ob razraščajem totalitarizmu nacizma. Vse to je ogrode, v katerem prikaže film, kako dve osebi doživljata in odkrivata protislova časa in razmer. Freda Zinnemanna poznamo po filmu Točno opoldne, Starec in morje in drugih delih. Gre torej za klasične sodobne ameriške kinematografije. Blizu mu je fabulativna jasnost, ki ne trpi poskusov, naklonjen, je psihološko podani stvarnosti. Tudi pri »Juliji« je ostal zvest znanim načelom filmske realizacije.

Film je komorna drama dveh oseb, pojmujejo pa jo lahko kot razširjeno, mnogokratno dramo, ki je potekala pod kljukastim križemše preden se je razbesnela vojna. Imenitna igra Vanese Redgrave kot Julije in Jane Fonda kot Lili prevladuje tako vsebinsko kot po odmerjeni vlogi. Lili se je že v otroštvu navezala na Julijo, prevzela jo je zgodnja neodvisnost, njena odprtost do družbenosocialnih prvinških vprašanj, njen spontan odnos do življenja. Sedaj je Lili pisateljica, ki ji mož znova in znova govori, da ni dosegla tistega, kar s svojo nadarjenostjo obeta. Svetuje ji, naj potuje v Evropo k prijateljici Juliji. Sni-

denje je nenavadno, pod pritiskom strahu, ki seva iz vsakdanjosti nemškega življenja pod terorjem nacizma. To je šok ameriške deklice, ki se iz poprejnje samotne brezskrbnosti sooča nesvobodo in ogroženostjo, ki posebej preti Juliji kot Zidini. Ve tudi, da se je Julija povezala z ljudmi, ki ilegalno delujejo in da to pomeni boj za življenje in možnost za zmage, ki jim preči. Lili zve, da lahko pomaga prijateljici, če pritohtopi veliko vsoto denarja v Berlin; z njim lahko rešili mnoga življenja političnih zapornikov. Odloči se, da bo tvegala. V Berlin prinese denar in sreča prijateljico Julijo, invalidko, ki so jo nacisti pohabili v študentskih nemirih. Bežnja srečanje v gostilni govori o prijateljski povezanosti, ki je sprizmazmer in strahovlade razdvoji življenjski poti obeh prijateljic pa okrnilo njunih poštenih odnosov. Lili je obljubila Juliji, da bo skrbela za njeno hčerko, kajti tudi otroci niso izvzeti pred umčenjem v totalitarnem režimu. Ne posreči se ji najti otroka, zato se Lili čuti krivo, tembolj, ker za Julijino smrt, nespokojna se vrne k možu v Ameriko.

Film je pristno delo o prijateljstvu, minljivi mladosti brezskrbnosti in krčevitem soočanju z življenjem, kakršnega maramo, ne želimo in se mu je treba upreti. To je film, ki neprisiljeno odkriva čas prebujajoč se groze in nasilja, ima zgodovinsko ozadje pristne realnosti, hkrati pa je zgovoren tudi danes. Fredu Zinnemannu se je posrečilo skozi dvojico življenjskih usod podati mnogo več. Resda vsa klasično večino obvladovanih filmske režije, toda film želi biti dostopen vsem. Če je Lillian Hellman s Pentimentom podala močno spominsko obarvano delo, v osnovni obliki neprikladno za filmski medij, je scenarist Alvin Sargent naredil prikleden scenarij. Težišče igralskih vlog sta imeli protagonisti, ob njiju so dali sicer skromen, igralsko prepričljiv del še Maximilian Schell, Hal Halbrock, Jason Robards idr. »Julija« je film, ki ga je treba priporočiti srednješolcem.

IGOR GEDRIH

Založništvo ZKOS

V celotnem slovenskem založništvu ima založniška dejavnost Zveze kulturnih organizacij poseben pomen glede na svojo usmeritev. ZKOS se zaveda vrzeli, ki jo povzročajo pomanjkanje literature na vseh področjih amaterskega kulturnega delovanja in jo zapolnjuje s svojim založniškim programom.

Gledališko področje je zastopano z zbirko DRAMSKA KNJIŽNICA, kjer izhajajo besedila domačih in tujih avtorjev za odrasle in mladinske gledališke skupine. Besedilo spremljajo pomanjdati dramaturške in režijske osvelitve. Letos smo Dramsko knjižnico razširili s CIKLOSTIRANIMI BESEDILI, ki so po zahtevnosti prilagojena različnim sestavam dramskih skupin amaterskih gledališč.

Revija LUTKA poroča o dosežkih lutkovnih skupin na naših in mednarodnih festivalih, objavlja strokovne članke o zgodovini lutkovnih gledališč, lutkovni dramaturgiji in režiji ter novih smereh in iskanjih. Ljubiteljem te dejavnosti daje LUTKA primerne besedila z nakazanimi različnimi možnostmi za uprizoritve.

Klubska in literarna dejavnost zajemata več področij, zato je zbirka UMETNOST IN KULTURA najbolj raznolika. Obravnava literarne, likovne, filmske, glasbene, gledališke idr. teme in objavlja gradiva za proslave.

Teme so primerno obdelane tudi za klubske večere ali različne šolske krožke.

Letos bo začela izhajati nova literarna revija MENTOR, ki bo objavljala poezijo in prozo še

neujeljavljenih, torej predvsem mladih literatov.

Zbirka PRIROČNIKI ima predvsem praktično uporabno vrednost. Takšni so: Priročnik za organizatorje kulturnega življenja, priročnik Prosti čas in Kolodarska spomina. V programu za prihodnje leto so: Priročnik o opremljenosti družbenih centrov, Priročnik za klubsko delo ter priročnik za najrazličnejše proslave in prireditve — Danes proslavljam o.

Glasbeno področje je zastopano s tremi izdajami za vokalno glasbo. NAŠI ZBORI je dvomesečna revija, ki objavlja slovenske zborovske novosti in ponatis skladb, ki jih priporočamo zborom. Del revije je namenjen strokovnim člankom in aktualnostim iz zborovskega življenja.

NOTNE MAPE so prav tako zbirka zborovskih pesmi z desetimi skladbami v eni mapi. To so ponatisi lažjih skladb in obdelav slovenskih ljudskih pesmi za moške, mešane in ženske zборе.

Tretja pomembna glasbena zbirka so IZBRANA DELA SLOVENSkih SKLADATELJEV. To so monografije naših kompozitov vokalnih skladb. V tej zbirki smo zbrali dokaj kompletna dela že štiriindvajsetih slovenskih skladateljev. Za številne amaterske pihalne godbe bo glasbeni odbor pri ZKOS letos začel izdajati tudi PARTE IN PARTITURE ZA PIHALNE ORKESTRE.

Vse knjižice, ki jih za ZKOS izdaja založba Delavske enotnosti, lahko veliko prispevajo h kakovostni rasti vseh, ki se ljubiteljsko ukvarjajo s kulturo.

MOJCA APIH

Prešeren v vrhu evropske romantike

O Prešernu smo se učili v šoli, da je največji slovenski pesnik. Ob njegovih Poezijah nam je življenje razkrilo, da je Prešeren veliki poet srca in duha, svobode in ljubezni. Spregovoril je tebi in meni, nam vsem. Od vsakega posameznika je odvisno, koliko bo našel v njegovih pesmih, ali se bo odprl spoznanjem in lepoti njegove besede, ali pa bo ostal le pri prigodniški pesmi. V šolskih klopek ga še zdaleč ne moremo dojeti tako kot tedaj, ko nam življenje kuje obraz in usodo; šele potem lahko izmerimo dalje in globine pesnikovih izpovedi ter najdemo zven in utrip vsega, kar prinašajo trde življenjske preskušnje. Preskušnje za posameznika ali za narod. Kdor je ohranil v sebi čut za lepo, željo po spoznavanju umetniškega, ta bo zlahka odklepal čudežna vrata spoznavanja, ta bo v Poezijah odkrival pesnika, sebe, človeka.

Dostikrat, ko spoznavamo slovensko književnost, nas preblisne misel, kako izjemen je bil Prešeren, ne le v svojem času. Nemalokrat slišimo, da je slovenska književnost stoletja in stoletja z zamudo prihajala med Slovence. Pa bi se morali znova in znova čuditi, da je narod, ki je tisoč in več let trpel pod tujim jarmom, imel velike moči, ki niso le ohranjevalci slovenskega jezika, temveč tudi

umetniki. Gotovo je bil Prešeren prvi med njimi. Poet himnične Zdravljice je ostal zvest idealom stoletij.

Kam bi lahko uvrstili Prešerna v njegovem času? Če bi merili umetnike po političnem zemljevidu Evrope tedanjega časa, ne bi našli slovenskega naroda in z njim Prešerna. Pod avstrijskim plaščem absolutistične monarhije bi ju komajda zaslužili, tako kot mnoge druge narode. In vendar se je prav iz obupa zatiranih ljudstev porodil marsikateri ponosni klic k svobodi. Slišati je bilo glas begunskega Poljaka Mickiewicza iz Pariza, strastnega privrženca osebne in narodne svobode lorda Byrona. Prešernov zven Zdravljice ni bil osamljen v žlahtnem hotenju — na drugem koncu Evrope mu je bil v pesmi in misli soroden Victor Hugo, pa spet drugje ljudski Hristo Botev. Nesvobodna v svoji domovini sta povzdignila svoj glas Puškin in Lermontov. In še so imena in dejanja, ki jih ne zbrise čas. Kje je tedaj mesto Prešernovim Poezijam? Stopimo v korak pesnikom Evrope, premerimo lepoto romantičnega ustvarjanja in najdemo mesto Prešernu — s svojim spoznanjem in čutom za poštenost. Naj nas zvedavost vodi, da v kólu žlahtne poezije pretehtamo pesem Prešerna in njegovih sodobnikov.

Ti si življenja moj ga magistrale,
Glasil se 'z njega, ko ne bo več mene,
Ran mojih bo spomin in tvoje hvale.

Ko zre predrzno čelo, brez sramu oči,
spomin zastruplja mu nasladi, ki ga mami,
a če krepost in ljubkost čustvo v njem predrami,
z usahlm srcem k angelu ne upa si.

Zato prezira druge, sebe obtožuje,
zemljanka ubeži, ogiba se boginje,
brez upanja pa za obema pogleduje;

srce mu staro je svetišče samujoče,
kjer je vihar divjal in časov so stopinje;
ljudje ne upajo si vanj, božanstvo — noče.

V ruski književnosti pomeni Puškin prerod umetniške besede. Pesnik satire in nasprotnik carizma je bil dvoru odveč. Njegove epigrame in pesmi so prepisovali in jih naskrivaj širili, kajti cenzura je naredila svoje. Puškin — lirik jesenske narave, poet ljubezni, pa je bil svobodomislec in glasnik človeškega dostojanstva. Znal je zapeti igrivo, pa spet trpko.

Aleksander Sergejevič Puškin

SEM MISLIL

Sem mislil, da srce zbudilo
ne bo se v ognju nikdar več.
Govoril sem: Vse je minilo,
kar je bilo, je vse že preč.
Sem mislil: leta so razvela
vso lahkovernost, slo in strast...
Zdaj spet srce mi je razvnela
lepote čudežne oblast...

Italijanski romantik Giacomo Leopardi je pesnik noči, lirik spominov in otožnosti. Spremljajo ga neuslišani ideali, neizpolnjene intimne želje in čustva; to je s prepričljivo pesniško besedo izpovedal v pesmih in v prozi. Navzel se je črnogledosti, ki ni bila le njegova, temveč je izvirala iz trdih časov zatajanega življenja in nesvobodnega ljudstva. Obupani poet ne sluti velikih sil ljudstva toda to ljudstvo spremljajo njegove najboljše želje.

Giacomo Leopardi

LUNI

Prelestna luna, dobro se spominjam,
da še pred letom sem na to-le brdo
prihajal gledat te s tesnobo v duši.
Ti si tedaj visela nad tem lesom
kot zdaj, ki vsega ga odsevaš.
A drhtajoč in ves meglen od joka,
ki mi v oči je silil, zdel meni se
je tvoj obraz, ker zmučeno je bilo
življenje moje, še je in ostane,
o luna moja draga. In vendar ljubi
so mi spomini in obnova hipov
bolesti moje. O kako je sladko
v mladosti, ko je upa pot še dolga,
a kratka pot je vsakega spomina,
spet misliti na vse stvari minule,
četudi tužne in bridkost še traja.

Med klasiko in začetki romantike ustvarjajoči Johann Wolfgang Goethe je eden redkih, ki mu je bila prihranjena gmotna skrb, ne pa tudi težki dvomi in življenjske krize, ki jih je z voljo razuma in s premagovanjem prerasel. Pesnik Fausta in pripovednik o trpljenju mladega Wertherja je tako raznolik in bogat v svoji ustvarjalnosti, da si je ustvaril mesto prvega pesnika Nemčije. Zagledan v antiko je znal iskren ceniti ljudsko pesem in pravljčni svet, občudoval je izvirno pesniško dejanje in prodornega duha. Znal pa je biti tudi radoživ in ljubeznivo posmehljiv.

Johann Wolfgang Goethe

RIMSKE ELEGIJE

16.
»Kaj, da nisi prišel, moj dragi, danès v vinograd?
Sama sem čakala v njem, kot obljubila sem ti.«
»Dušica, saj sem bil tam: na srečo pa ugledam ti ujca,
tik ob kraju je stal, sèm se obračal in tja.
Tu sem jo kajpak pocedil.« »Hohó, kako si se zmotil!
Kar te pognalo je v beg, pticam bilo je za strah!
Trudoma skrpala stvor iz starih sva cunj in rogoza,
pridno mu stregla pri tem samem sem sebi na kvar.
Stari je lahko vesel: pregnal je najnujšega taa,
ptiča, ki hodi mu rad z vrtca in k stričnici krast.«

Victor Hugo: pesnik in pripovednik, humanist in vizionar. Umetnik, ki je zrasel ob revolucionarnih pretresih v Franciji, človek, ki je moral zbežati pred nazadnjaškimi krogi, zvest idealom svobode, enakosti, bratstva. Pesnik kipečih čustev in pripovednik o renavadnih človeških usodah. Toda v romantične kontraste mu je vdiral življenje s svojimi pojavi. Ni se odrekel sanjam, ne želji po osebni in skupni sreči, volja po harmoniji mu je ostala trajna spremljevalka.

Victor Hugo

SEJAVEC

Že sončni dan se v mrak poslavlja, in veš, da je resničnost zrna
svetlobo zadnjo, ki pozdravlja vse, kar še veruje lahko.
Po zemlji, v sencah okopani, in hodi sam po zemlji rjavi
molče koraka stavec siv, in seje zrnje kot privid,
pomladno žetev nosi v dlani in spet se vrača po planjavi,
in siplje jo med brazde njiv. jaz pa premišlujem v temi skrit:
večernih gostih senc poplava
Njegova silhueta črna pretaplja se v šumenje gnezd,
mogočno raste nad zemljó — ko starca kretnja in postava
kraljevsko dviga se do zvezd.

Prilagodil: I. G.

France Prešeren

PEVCU

Kdo zna
noč temno razjastnit', ki tare duha!
Kdo ve
kragulja odgnati, ki kljuje srce
od zore do mraka, od mraka do dne!
Kdo uči
zbrisat' 'z spomina nekdanje dni,
brezup prihodnjih odvzet' spred oči,
praznoti ubežati, ki zdanje mori!
Kako
bit' hočeš poet in ti pretežko
je v prsih nosti' al' pekël al' nebo!
Stanú
ne svojega spomni, trpi brez miru!

Na jugu ima brata. Svobodnega in ponosnega, ki z orožjem brani
otetno deželo in s pesmijo govori rodovom. To je Peter Petrovič Njogoš.
Vladika in pesnik. Beseda črnogorskega barda je bila ljudstvu
sveta, zakaj Gorski venec ni le velika pesnitev, je tudi življenje, je tudi
kri in svoboda. Tako je tudi pismo vojvode Danila, ki je po težkih du-
ševnih bojih odločil: Za svobodo se je treba bojevati. V tem pismu je
Njogoš strnil pogled na Evropo, krivično do malih narodov, strnil
spoznanje, da je svoboda največja vrednota. Zato odločitev ni težka.

Peter Petrovič Njogoš

PISMO VOJVODE DANILA

(Iz Gorskega venca)

Trden oreh čudežen je sadež —
ne potreš ga, le zobé polomiš!
Vino nima več poprejšnje cene,
svet ni tisto, kar se prej vam zdel je:
Mohamedu dati v dar Evropo —
smrten greh je, če na to le misliš!
Večja hruška ti zagati grlo,
ljudska kri je prenevarna hrana,
skozi nos vam je začela teči:
prenapolnjen meh je z grehom; počil
zdaj podpas je svetčevi kobili.
Leopoldov hrabri vojvoda,
Sobijeski, vojvoda Savojski
so zlomili démonu rogove.
A ne piše v knjigi se enaki
sôd za brata istega imena.

Prvi med prvimi — lord Byron. Pesnik, ki je prežaril evropsko ro-
mantiko, človek, ki je bil zgled bojovníka za svobodo ljudstev. Lord, ki
je obrnil hrbet aristokraciji in tiranstvu, poet, ki je žgoče dregnul v osir-
edanega zatiranja in z dejanjem potrdil nepromisljivo privrženost svo-
bodi. A bil je tudi nežnočuten pesnik, mislec drzne ostrine, duhovitih
prebliskov satirične zbadljivosti. Čeprav je bil Byron zgled evropski
poeziji in so mnogi sledili njegovim stopinjam, pa je Prešeren ohranil
svoj obraz in lastno liro — podobno kot planinski svobodnjak Peter
Petrovič Njogoš. Tedaj, ko so po vsej Evropi posnemali Byronove
verzve.

George G. Byron

ZIVLJENJE

Življenje naše kakor zvezda blodi
med jutrom in nočjo v mejah obzorja.
Kaj smo? Prav malo vemo o usodi;
še manj, kaj bomo. Valovanje morja
in časa nam mehurčke naše vodi
neznano kam; ko se zgubé v prostoriya,
iz pene časa se rodé spet novi,
vsem ko grobovi carstev pno se kot valovi.

In v daljni Češki, tedaj prav tako pod jarmom avstrijskega absoluti-
zma, je med drugim zapel Jan Kollar. Podal je veliko vizijo svobode in
sreče v pesnitvi Slave hči, vizijo zaslužjenih narodov. Privzdignil ga je
idealizem romantike in mu odprl zadušene zvoke zatiranega naroda.
Zato je želel svobodo kot luč, ki jo poznajo ljudstva iz preteklosti in je
kot znamenje za prihodnost. Tudi Gosposvetsko polje na Koroškem
mu pomeni svetinjo.

Jan Kollar

GOSPOSVETSKO POLJE

Pod mano v tmo zagirnja se poljana,
kot da nad bojnimi bi letel polji,
zginjajo bregovi, reke, doli,
če kažejo se meje Korotana.

Tam se vršila je slovesnost znana:
kot kralj sedel je kmet na skalnem stoli,
pred njim stal knez je s spremstvom naokoli
in slušal zakon starega Slovana.

Knez bil oblečen je v obleko kmeta
in prej dobil udarec je na lice,
ko bila mu oblast je dana svéta,

da bi, kdor vlada, vedno dobro vedel,
da v rokah naroda so vse pravice,
prej nego je na vojvod prestol sedel.

Prvi bard Poljske Adam Mickiewicz je moral kot begunec živeti v tu-
jni. V Parizu je bodril rojake, jih zbiral v boju za osvoboditev zatirane
domovine. Bil je pesnik epske razsežnosti, liričnega občutja in roman-
tični vizionar. Znal je biti preprosto vsakdanji, celo šegav, pa spet zaple-
teno filozofski. Dijaki in študentje so tedaj naskrivaj in javno recitirali
Mickiewiczzeve pesmi. Ali si lahko želi poet še večjega priznanja?

Adam Mickiewicz

RESIGNACIJA

Nesrečen, kdor kliče, a odmeva ni,
še bolj, ki muči prazno ga srce v osami,
nesrečnejši od vseh pa tisti je med nami,
ki na ljubezen mrtvo ga spomin teži.

Poslušajmo basni in o basnih

»Basen je kratka, izmišljena zgodba, v kateri ponavadi nastopajo živali, ki se obnašajo in govorijo kot ljudje. Včasih smo rekli, da mora vsaka basen imeti tudi svoj »repek«. S tem repkom smo mislili na nauk in pouk, ki ga ima skoraj vsaka basen na koncu svojega pripovedovanja.« Tako pravi pisateljica Kristina Brenkova, ki je oddajo napisala. Izbrala in v oddaji je povezala basni, ki so razumljive najmlajšim osnovnošolcem: O kozji in o volku, Velike in majhne ribe,

Sonce in veter, Lisjak in zajec, Žabi, Medved in čebele, Vrabi in krokar, Kakršen ptič, taka pesem, Volk in zajec, Basen o prevzetnem lovcu in še kakšno. Čeprav basni niso pisane za otroke, so jim vseeno blizu, ker se v njih pojavljajo živali, ki jih imajo radi in uživajo ob dogajanju, čeprav mogoče ne razumejo modrosti, ki jo prinašajo basni. Vendar je v oddaji tudi te »repke« pisateljica predstavila na način, ki je otrokom dostopen.

Etične vrline lova I. del

Različne ocene, prispevki in opredelitve, ki so jih pripravili šolarji (npr. v akciji Zeleni planet) kažejo, da imajo učenci do lova ozko, enostransko stališče, ki temelji na spoznanju staršev, da je lovstvo ubijanje za zabavo.

Zato smo se dogovorili z lovci iz lovske družine Vič — s tov.

Černetom, Mikužem, Škoficem in prof. Stankom Brumcem ter skupino otrok za obhod po njihovem lovišču in za pogovor z njimi. Učencem bomo tako omogočili vpogled v lovstvo in prikazali smisel družbeno organizirane skrbi za varstvo živalskega sveta, ki predstavlja bistvo lovske dejavnosti.

Povojna srbska drama

Tako kot smo v prvem polletju sledili razvoju povojne slovenske, hrvaške in makedonske dramatike, tako bomo v tem polletju nadaljevali s pregledom po-

vojne dramske ustvarjalnosti v Srbiji, Bosni in Hercegovini, ob koncu pa bomo govorili še o dramskem ustvarjanju za radio.

Velimir Lukić Afera nedolžne Anabele

Ta oddaja, napisal jo je France Vurnik, bo predstavila zanimivo dramsko besedilo sodobnega srbskega dramatika Velimira Lukića — AFERO NEDOLŽNE ANABELE, mistično farso v osmih slikah, kakor je označil avtor svoje delo v podnaslovu.

To igro je napisal Velimir Lukić leta 1969, potem ko se je že uveljavil na jugoslovanskih gledaliških odrih s poetično simboličnimi dramami Okamenelo

morje, ki pomeni sodobno različico in parafrazo Elektre; Dolgo življenje kralja Oswalda — to delo je Lukić napisal leta 1963, igrali so ga tudi v Nemčiji, Avstriji in na Poljskem, uprizorilo pa ga je tudi Slovensko ljudsko gledališče v Celju v jeseni leta 1964 v režiji Mirana Herzoga. Lukić je avtor besedila Bertove kočije ali Sibila, Valpurgina noč, Huda noč, po dramski fakturi in problematiki zelo podobna Aferi nedolžne Anabele, uprizorili pa

NIŽJA STOPNJA

16. febr. Poslušajmo basni in o basnih
23. febr. Kaj je bilo prej — Škofja Loka

SREDNJA STOPNJA

13. 14. febr. Slovenski ljudski plesi IV. del
20. 21. febr. Etične vrline lova I. del

VIŠJA STOPNJA

13. 15. febr. Slovenska književnost in zgodovina — Ivan Tavčar
20. 22. febr. Sredozemlje I. del

NENAVADNI POGOVORI

21. 22. febr. Rojstvo drugega otroka

ZA SREDNJE ŠOLE

12. febr. Povojna srbska drama
19. febr. Velimir Lukić: Afera nedolžne Anabele
14. 15. febr. Značilnosti sodobne nepopolne konkurence
21. 22. febr. Obnašanje in odločanje podjetnika pri popolni in pri nepopolni konkurenci

so jo tudi v Mestnem gledališču ljubljanskem v sezoni 1976—1977. Za Afero nedolžne Anabele je avtor prejel poleg drugih nagrad tudi Sterijevo nagrado na festivalu jugoslovanske dramatike — Sterijinem Pozorju v Novem Sadu leta 1969. Sicer pa Velimir Lukić piše in objavlja tudi pesmi, ki jih je zbral v več zbirkah. Prvo knjigo pesmi je objavil že pri svojih osemnajstih letih leta 1954, njen naslov pa je Klic leta (Poziv godine). Potem

pa je sledilo še več zbirk — Poletje dve leti pozneje, Čudežni predel, Madrigali in druge pesmi, v knjižni obliki so bile objavljene tudi njegove drame. Živi v Beogradu, kjer se je rodil leta 1936, tam hodil v šole in diplomiral na beograjski gledališki akademiji pri profesorju Josipu Kulundžiću, znanem dramatik in gledališkem publicistu. Afero nedolžne Anabele je označil kot »mistično farso«, mi pa bomo ugotovili, da je to delo predvsem politična

alegorija in da je v njej pravzaprav malo farsičnega, se pravi komično in burkaško posmehljivega. Farsičnost v tej alegoriji se nanaša predvsem na pojav, ki ga pozna zgodovina od najstarejših izročil — na manipuliranje z ljudmi.

V drugem šolskem polletju začnemo nov cikel oddaj z naslovom MARKSISTIČNA OBZORJA, v katerih obravnavamo družbenopolitična, ekonomska in kulturna gibanja v sodobnem svetu. Prve oddaje so namenjene marksistični kritiki meščanskih teorij konkurence in cen. Avtorica je dr. Nada Sfiligoj.

V gospodarstvih sodobnih kapitalističnih držav opazamo procese vse večje monopolizacije in s tem oddaljevanje od konkurenčnih razmer, ki so prevladovali v 19. stoletju v tedaj najrazvitejših kapitalističnih državah. Procesi vse večje monopolizacije in s tem povezane neenakomerne razporeditve vpliva in moči v proizvodnji, distribuciji in menjavi večine ekonomskih dobrin ne potekajo le v posameznih gospodarstvih, temveč tudi na svetovnem trgu. Zato ugotavljam, da je ta pojav ena bistvenih značilnosti sodobnega sveta, ki terja tudi ustrezne poudarke v teoretičnem proučevanju. Tako menim, da je razkrivanje vseh vidikov monopolizacije — izvorov, načinov in učinkov monopolizacije — ena najaktualnejših nalog različnih znanstvenih disciplin, se pravi ekonomije, sociologije, politologije itn. V tej zvezi želim poudariti, da je tovrstno raziskovanje le na videz prvenstveno teoretičnega pomena. V resnici, po svojem bistvu in zlasti glede na končne cilje, h katerim je usmerjeno, ima globoko življenjski in praktični pomen. Toda o teh vprašanih bomo podrobneje govorili v nadaljnji razlagi, v kateri bomo postopno razgrinjali vsebino in metode znanstveno raziskovalnega dela na področju proučevanja sodobnih tržnih struktur kot zunanega izraza splošnih zakonitosti sodobnega monopolnega kapitalizma.

Uvodoma želim posebej poudariti, da pri raziskovanju sodobnih družbenoekonomskih procesov ne moremo zaobiti temeljne konfrontacije ideoloških dveh antagonističnih družbenih razredov — delavskega in kapitalističnega — ter njihovih nastopajočih si interesov, ciljev, hotele. Zato poteka na teoretičnem področju soočanje marksistične teorije z meščansko teorijo zunanji izraz razredne, družbeno in idejne pogojenosti raziskovanja s pripadnostjo določene družbenemu razredu. Skozi teoretično soočenje se torej eni strani izražajo interesi delavskih množic po vsem svetu, ki žijo za uveljavitvijo ter o končno zmago socializma svetovnega sistema in v končni fazi za realizacijo družbe prihodnosti — komunizma; na drugi strani pa se skozi različne smotne izraza interes buržoazije, ki danes bolj kot kdajkoli prej veda številnih slabosti kapitalističnega družbenoekonomskega reda in ki se bori za njegovo preživetje in nadaljnji razvoj.

V spopadu svetovnih dimenzij med dvema družbenoekonomskima sistemoma potrebujemo napredne sile konsistentno teoretično, zasnovano na temeljih določene marksistične znanosti na današnjih teoretičnih in praktičnih dosežkih v izgrajevanju socializma, kot tudi na analizi najznačilnejših teženj, zakonitosti in pojavov v sodobnem monopolnem kapitalizmu. To pomeni, da naj bi bilo teoretično raziskovanje sodobne družbe usmerjeno predvsem na dve temeljni področji:

— proučevanje in pojasnjevanje teženj, splošnih zakonitosti in značilnih kategorij sodobnega socialističnega gospodarstva, in

— proučevanje splošnih zakonitosti, družbenoekonomskih kategorij in njihovih manifestacij v sodobnem kapitalističnem gospodarstvu.

V okviru vidika značilnosti sodobnih družb me zanimajo zlasti ekonomske zakonitosti sodobnega monopolnega kapitalizma ter njihov zunanji odsev, kot kaže v delovanju tržnega mehanizma.

Društvo prijateljev šole

Pred dvema letoma je upokojena učiteljica Angela Marinc-Šetina iz Ljubljane spodbudila ustanovitev Društva prijateljev osnovne šole Podčetrtek. »O tej šoli sta mi že veliko pripovedovala brat in sestra, ki sta šolo večkrat obiskala. Pritegnilo me je zlasti to, da tam učenci mnogokaj sami naredijo in se sproščeno pogovarjajo o svojih dejavnostih, učitelji pa učence vodijo in spremljajo ter jim veliko zupajo. Sama pa sem šolo spoznala, ko sem 1971 kot strokovna sodelavka Zavoda za napredek gospodinjstva pregledovala razmere za šolsko prehrano. Februarja 1974. sva bila na šoli skupaj z možem, pa sva ravnatelj Jožetu Brileju predlagala ustanovitev društva. Pa veste, da se sploh ni navdušil!« pripoveduje predsednica društva. »Z ustanovitvijo društva se je strinjala tudi tedanja pomočnica ravnateljice tovarišica Djinovska, potem pa smo z OK SZDL Šmarje pri Jelšah vse uredili.«

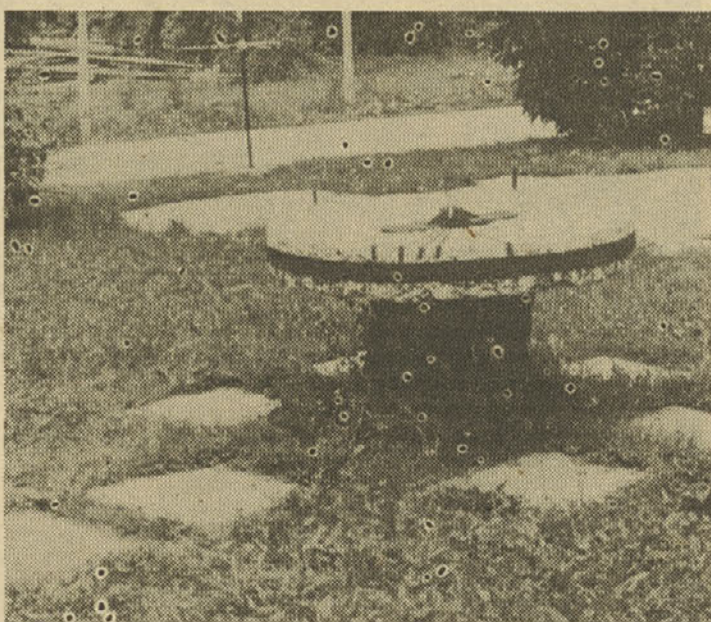
V dveh letih dela je društvo precej storilo, da bi se prizadevanje osnovne šole v Podčetrtku za preobrazbo vzgoje uresničilo. Društvo si je namreč zadalo naloge, da pomaga šoli pri uresničitvi sprejetih načrtov in sodeluje pri razvijanju novih oblik vzgojnoizobraževalnega dela. V sodelovanju z znanstvenimi in drugimi organizacijami združenega dela, strokovnimi društvi in družbenopolitičnimi organizacijami pomaga uresničevati zamisli Osnovne šole v Podčetrtku in skuša takaj razviti eksperimentalno, hospitacijsko in izobraževalno ustanovo. Z društvom so se trajneje okrepile tudi vezi z nekdanjimi učenci, ki se vedno radi vračajo na šolo. Društvo seznanja javnost z delom in napredkom šole in pomaga izboljševati razmere za sodobno življenje te šole.

Spodbudilo je tudi postopek za ustanovitev eksperimentalne šole v Podčetrtku. Zavod SR Slovenije za šolstvo je naročil izdelavo elaborata in ga predložil Izobraževalni skupnosti Slovenije. Skupščina občine Šmarje pri Jelšah je predlog sprejela. Društvo je poskrbelo tudi za oblikovanje iniciativnega odbora za ustavev republiškega izobraževalnega, hospitacijskega in izobraževalnega centra, da bi uresničili zamisli predloženega projekta, kajti takšen center je za nadaljnjo preobrazbo vzgoje in izobraževanja potreben, hkrati pa bi bilo treba zasnovati še več eksperimentalnih šol.

Zelo spodbuden je bil lanskega julija obisk udeležencev seminarja za metodiko kemije in biologije, ko so si predstavniki UNESCO ogledali šolo. Bili so enotnega mnenja, da se delo šole vključi v program svetovne organizacije.

Za delo osnovne šole Podčetrtek so se začeli zanimati tudi drugje v svetu. Tako je bilo konec novembra osnovna šola Podčetrtek povabljen, da se s svojim delom in življenjem predstavi na seminarju UNESCO v Kielu, kjer je s svojimi zamislimi zbudila veliko zanimanje. Nedvomno pa bo več vpogleda v razvoj in delo te šole dalo gradivo, ki so ga po programu Raziskovalne skupnosti Slovenije lani pripravili sodelavci Pedagoške akademije v Mariboru in Pedagoškega inštituta pri Univerzi v Ljubljani.

Društvo je pomagalo tudi pri srečanju učencev osnovne šole Podčetrtek in osnovne šole Veljko Vlahović iz Ljubljane in še pri mnogih manjših akcijah. Število članov društva se je od začetnih 40 povečalo že nad 100. V njem so pedagoški in družbenopolitični delavci ki zavzeto spremljajo razvoj in delo te šole.

Stari mlinski kamen pred osnovno šolo v Podčetrtku ne spominja samo na nekdanje sotelce mlina, temveč je ob spretnih rokah učencev postal tudi kazalec nebesnih smeri, pomnik dobrega dela in primeren okras, ki je obenem učilo. (Foto: L. L.)

Tuji jeziki po izboru

Ni vseeno, ali se naša mladina uči je enega ali več tujih jezikov. Enostranska usmerjenost v katerikoli tuji jezik hromi širino mednarodnega sodelovanja pa tudi omejuje obzorje, ki nam je potrebno za splošno kulturni in gospodarski razvoj. Nevzdržna je bila enostranska usmerjenost v ruščino takoj po vojnih letih, pa tudi pretirana enostranska usmerjenost v angleščino, ki se je pojavila v zadnjih desetletjih, ni primerna. Vprašati bi se morali, kakšne so naše potrebe po znanju tujih jezikov, ki ustrezajo združenemu delu in mednarodnemu sožitju. Tako so menili na seji republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje, ko so obravnavali predlog sprememb in dopolnitev mreže pouka tujih jezikov v osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji.

Podrobna razčlenitev takih potreb bi gotovo pokazala, da pouka tujih jezikov ni mogoče prepuštili »ljubitelskemu izboru« ali pa slepi stihiji, ko bi pučevali pač, tako, kakor je v posameznem kraju mogoče po trenutnih kadrovskih razmerah. Ne zadostuje le učenje angleščine ali nemščine, ki sta povrh še sodobna germanska jezika, temveč bi bilo treba pomisliti še na francoščino, španščino, arabske jezike in morda še na kaj. Strokovna služba, ki je pripravila predlog sprememb, je pomislila predvsem na to, da je treba spreminiti sedanje razmerje (75% angleščine in 25% nemščine) tako, da bi dosegli še primeren delež francoščine (15%) in ruščine (15%). Ali pa drugače; če bi upoštevali, da se slovenskega jezika laže naučimo tudi pozneje, bi v osnovnih šolah imeli poleg angleščine še francoščino in nemščino, torej temeljne jezike germanskega in romanskega območja. Tudi to nas ne bi rešilo, če ne bi upošte-

vali, kaj v resnici potrebuje združeno delo. Politika učenja tujih jezikov je dolgoročno pomenljiva zato je treba dobro premisliti, kako jo zastavimo skladno s samoupravne — socialistične družbe in njenega dejavnega vključevanja v mednarodno življenje. To je pomembno ne samo v gospodarskih, temveč s kulturnih družbenopolitičnih gledišč.

Administrativno tega verjetno ne bi bilo mogoče rešiti, zato je treba o tem temeljito razpravljati in podrobno osvetliti vse razloge in potrebe. Vsekakor pa je potrebno meniti člani sveta, da bi šole s svojih možnostih takoj razpisale ponudbo za izbor učenja tujih jezikov, posebno tam, kjer imajo na voljo usposobljene učitelje različnih jezikov, pa ti zdaj ne počujejo niti svojega predmeta. Tem bi morali temeljito razpravljati še na kadrovskih šolah, kjer je treba zagotoviti tudi temeljno dolgoročno večstransko kadrovsko politiko in ustrezno strukturo študija tujih jezikov v vzgojnoizobraževalnih organizacijah. Pomisliti pa je treba tudi na metode učenja, da ne bode tuji jeziki, kakor so bili marsikdaj doslej, strah in trepet učencev in močnejšimi vzroki šolskega osipa. V razpravi so tudi pomislili na pouk latinščine kot osnove učenja tujih jezikov, zlasti še v romanskega področja, ter uporabo tega jezika v znanosti. Širša razprava naj opredeli, kako bo učenjem tujih jezikov. Po podatkih Filozofske fakultete v Ljubljani lahko ugotovimo, da je na angleščino vpisanih 493, na nemščino 246, na francoščino 163, na italijanščino 125 in na ruščino 31 študentov. Ni rečeno, da to ustreza, kaže pa, da bi v prihodnjih letih lahko imeli zadovoljivo število učiteljev tujih jezikov, čeprav verjetno sploh ne za vse.

L. R.

Novi zakon o osnovni šoli bo namenil tehnični vzgoji večjo skrb kot pa ji je bila odmerjena doslej. Zavedati pa se moramo, da je to prihodnost, ki se je že začela s prizadevanji, da bi izboljšali sedanje razmere na tem področju. Tokrat bi spregovoril o problematiki tehničnega pouka na nižji stopnji.

Republiški svet za vzgojo in izobraževanje je na svoji seji 27. 11. 1978 sprejel stališča in predloge o nadaljnjem uresničevanju samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji in nekatere ukrepe za pospešitev preobrazbe vzgoje in izobraževanja v prehodnem obdobju. Med te sodi tudi tale ukrep: »Cimprej je treba dopolniti program osnovne šole z več prvimi delovne, politehnične in družbenoekonomske vzgoje, pravočasnega poklicnega usmerjanja ter z drugimi dejavnostmi, ki sodijo v koncept celodnevne šole... V vzgojnoizobraževalnih programih ter celotnem življenju in delu osnovne šole bomo bistveno okrepili politehnično izobraževanje ter delovno in proizvodno tehnično vzgojo pri pouku in svobodnih dejavnostih pa tudi z neposrednim sodelovanjem učencev v proizvodni dejavnosti njihovega okolja, skladno z razvojno stopnjo učencev. Osnovna šola mora z vso svojo usmerjenostjo razvijati ustvarjalnost učencev.« Ta stališča in predloge bo morala osnovna šola začeti uresničevati že na nižji stopnji osnovne šole, kajti tehnični pouk mora že na tej stopnji razvijati tehnično kulturo, dajati temeljna znanja o proizvodnji, poklicih, osnovnih tehničnih sredstvih in napravah, uvajati učence v družbenoekonomske odnose, razvijati smisel za praktično delo, navajati na smoterno izrabo časa, sredstev, materiala in energije, razvijati kritičnost in samokritičnost pri delu in rezultatih dela, buditi zaupanje v lastne sposobnosti itd. Že na tej stopnji je treba razvijati ustvarjalnega mišljenja, konstruktorstva in novatorstva v dialektični povezanosti percep-

tivne, miselne in praktične aktivnosti učencev.

Ob tem je treba pripomniti, da je ob današnjem pojmovanju tehničnega pouka pri spoznavanju narave in družbe in spoznavanju narave težko uresničiti takšno programsko usmerjenost in priporočila iz Vsebine vzgojnoizobraževalnega dela (4. zvezek). Menim, da bomo morali tehnični pouk v tretjem in četrtem razredu zasnovati kot samostojen predmet z dvema urama tedensko, kajti tehnična vzgoja na nižji stopnji mora biti temelj za razvoj tehničnega ustvarjalnega mišljenja, konstruktorstva in novatorstva. Prav pri tem predmetu je možna neposredna povezanost teorije s praktično-operativno dejavnostjo, dane so možnosti problemskega reševanja in posploševanja.

Tehnični pouk na nižji stopnji ne sme biti samo v pomoč spoznavanju narave in družbe ter spoznavanju narave ali če to trditev prenesemo v zgodovinsko zakladnico podobnih borb za »prostor pod soncem«, bi lahko trdil, da tehnična vzgoja ne sme biti dekla tema predmetoma. Prav tako ne sme biti vedno glavno merilo za izbiro in načrtovanje učnih enot soodvisnost s SND in SN, čeprav te zveze ne zanikam. Vodilo pri načrtovanju učne snovi naj bi bili učnovzgojni smotri, naloge in vsebina, ki zasledujejo dokaj samostojno problematiko, ki je temelj za razvoj ustvarjalnega tehniškega mišljenja, novatorstva in konstruktorstva.

KAJ JE TEHNIČNA USTVARJALNOST?

Tehnična ustvarjalnost je posebna sposobnost, posebna nadarjenost človeka za preoblikovanje materije in energije narave v človekovo dobro.

Dokazano pa je tudi, da je vsakdo sposoben ustvarjalnega tehničnega mišljenja seveda v različni meri, in kar je še važnejše, da to sposobnost je mogoče razvijati s tem, da učencem ne-

Delo bogati otroka

nehno dajemo problemske naloge. Pri tehničnem ustvarjanju je zelo veliko priložnosti za to, od zamisli prek uresničitve do končne izdelave. Praktično aktivnost pri tehničnem pouku moramo pojmovati kot obliko operativne dejavnosti, ki je nujno povezana z miselno in percep-

predmet daje možnosti za avtonomno motivacijo in za vzgojo kvalitet socialističnega proizvajalca in samoupravljalca Čeprav v Sloveniji še nimamo raziskav o pomenu tehnične vzgoje na nižji stopnji za razvoj ustvarjalnosti, pa si upam trditi, da je tehnični pouk pomembno področje za

Skupinsko delo s sestavljanjki (Foto: Amand Papatnik)

tivno dejavnostjo le v tej zvezi ima svojo funkcionalno in družbeno vrednost. Razvoj tega pouka bo čedalje bolj odvisen od razvoja ustvarjalnih sposobnosti ljudi in od vzgoje individualnih lastnosti itd. Vzgoja teh lastnosti pa je mogoča le, če je učenec subjekt vzgojnega procesa, če ga pravilno spodbudimo. Prav ta

rast umskega in fizičnega bogastva otroka. Obstaja pa didaktični model (po tov. Hlupiču) s stopnjami ustvarjalnega delovnega ciklusa, ki sestoji iz premišljeno izbranih in deloma tudi empirično potrjenih delovnih procesov, operacij in aktivnosti, potrebnih za uresničenje izdelka od zamisli do

uporabe. Ciklus poteka od življenjskih situacij, naravnih zakonitosti, tehnoloških in fizikalnih osnov, opazovanja, zamisli, načrtovanja, eksperimentiranja, izdelovanja, analiziranja, montaže sestavnih delov v sklope, montaže sklopov v končni izdelek, preskusa in izboljšav, razvrščanja do uporabe izdelka.

Ciklus vsebuje veliko problemskih situacij, ki silijo otroka k reševanju, preverjanju rezultata pa privede do novih problemov. Ti otroka spodbujajo, da išče nove fizikalne, tehnološke, konstrukcijske in estetske izboljšave in dopolnitve. Ob tem pa si pridobiva ročne spretnosti, delovne navade, sposobnosti za organizacijo dela, pridobiva si znanje in sposobnosti za racionalizatorstvo, konstruktorstvo in novatorstvo. V 4. zvezku Vsebine vzgojnoizobraževalnega dela je med drugim napisano:

»Za uspešnost tehničnega pouka mora imeti šola v zbirki učil dovolj primernih slikanic, tehničnih igračk, sestavljanjk, modelov, obdelovalnih orodij in potreščin za eksperimentiranje, da lahko organizira praktični pouk s po dvema učencema v vsaki skupini.« Ob tem splošnem navodilu pa se vsiljuje vprašanje, ali imajo učenci že na tej stopnji materialne in organizacijske tehnične možnosti za ustvarjalno delo, ali šole nabavljajo te stvari za izvajanje tehničnega pouka na nižji stopnji. Lahko bi trdil, da so te možnosti še zelo enostranske, tako glede uporabe orodja, gradiva in sestavljanjk.

Menim, da bi to te razmere lahko izboljšali po taki poti: — Treba bi bilo doseči, da postane tehnični pouk že na nižji stopnji samostojno učnovzgojno področje s po dvema urama tedensko.

— Učitelji razrednega pouka potrebujejo dopolnilno izobraževanje o pomenu tehnične ustvarjalne aktivnosti na nižji stopnji v okviru permanentnega izobraževanja.

— Izdelati bi bilo treba delovne zvezke za tehnični pouk na

nižji stopnji in priročnike za učitelje.

— Vsi učenci bodo morali dobiti dovolj dobrega orodja — samo škarjice, ampak tudi merilno orodje, kladiwa, klešče, rezbarske loke, primeže, luknjače, škarje za pločevino itd.

— Pri pouku uporabljamo raznovrstno gradivo (npr. les, vezana plošča, lesonit, pluta, lepenka, karton, tanka pločevina, stiropor, plastika, izolirana žica, itd.).

Ob tem pa se pojavi vprašanje, kje dobiti ta gradiva. Lahko ugotovimo, da imamo v Sloveniji le eno trgovino Mladi tehnik, ki se deloma ukvarja tudi z oskrbo teh gradiv. Zato bi bilo nujno ustanoviti v SR Sloveniji centre, ki bi se ukvarjali z nabavo in prodajo gradiv v manjših količinah, modelov, maket, konstrukcijskih zbirk itd.

— Naslednji problem je uporaba konstrukcijskih zbirk za nižjo stopnjo, ki veliko pripomorejo pri razvijanju ustvarjalnega mišljenja, konstruktorstva in novatorstva, razvijajo estetske in moralne lastnosti pri učencih. Kljub temu da slovenski izdelovalci igračk izdelujejo sestavljanke, pa doslej še nimamo kompletov za šolsko uporabo na nižji stopnji.

Spodbuditi bo potrebno proizvajalce igračk (Mehanotehnika, Poligalant), da bodo skupaj s pedagoški konstruirali komplete za šolski didaktični program, ki bodo primerni za gradnjo tlorisov, maket, modelov električnega tokokroga, prometnih situacij, itd.

Vse te in še druge komponente bomo morali upoštevati, jih v praksi uresničiti, hkrati pa se zavedati, da bo ta dejavnost rastla le s sodelovanjem teorije (raziskave) in prakse.

Osnovna šola mora spoznati, da je delovna in politehnična vzgoja na nižji stopnji temelj za razvoj ustvarjalnih sposobnosti, interesov in sposobnosti, inventivne dejavnosti in konstruktorstva.

AMAND PAPTNIK

Sklepi kongresov Zveze komunistov Jugoslavije so bili za našo armado vedno močna spodbuda za doseganje še boljših uspehov pri izpopolnjevanju bojne pripravljenosti. Tako je bilo tudi ob zadnjih kongresih. Tokrat bomo spregovorili le o nekaterih dejavnostih vojaških šol, ki so povezane z vsebino resolucij enajstega kongresa. Pred nedavnim so imeli učitelja za metodično usposabljanje gojencev vojaških šol za politično izobraževanje in vzgojo vojakov in mornarjev sestanek, na katerem so se pogovarjali o tem, kako uveljaviti vsebino kongresnih resolucij v učni načrt.

Pomembno je predvsem to, da je več časa namenjeno oblikovanju sposobne, svobodne in ustvarjalne osebnosti prihodnjega starešine, opredeljenega za našo družbeno ureditev in pripravljenega, da še uspešneje ne samo izobražuje, temveč tudi vzgaja vojakove. Snov, ki so jo izbrali po temeljitem preučevanju resolucij, je uvrščena v poglavja o smotrih vzgoje in izobraževanja gojencev, o marksističnem izobraževanju in njegovi uporabi v praksi, o celotnem oblikovanju osebnosti v vojaških šolah, o vlogi in pomenu človeka v naši armadi in v morebitni vojni itd.

Izbrani kongresni sklepi ne bodo uvrščeni v učni načrt kot citati, ki naj bi jih gojenci samo poznali in se jih naučili, temveč bodo predvsem metodološko izhodišče pri usposabljanju gojencev vojaških šol za politično izobraževanje in vzgojo vojakov in mornarjev. Vsebinske resolucije mora biti torej vodilna usmeritev pri uresničevanju učnih načrtov in doseganju temeljnih učnih smotrov.

Da pa bi bila ta pomembna naloga kar najbolj opravljena, so na sestanku, o katerem poročamo, predlagali tudi tole: Metodičnega usposabljanja gojencev vojaških šol za politično izobraževanje in vzgojo vojakov in mornarjev je treba razširiti in

vesti snov iz ideološko političnega dela. Izoblikovati ga je treba kot poseben predmet s precej večjim številom ur in ga ocenjevati tako kot druge predmete.

VEČSTRANSKA VLOGA STAREŠIN ZAHTEVA ŠIRŠI NAČRT

Menimo, da je uvajanje novih vsebin v načrt metodičnega usposabljanja gojencev nujno. Upravičeno se postavlja vprašanje, zakaj ni bilo to storjeno že prej. Starešina, ki zapusti šolske klopi, namreč ni samo komandir ali učitelj. Je hkrati učitelj, komandir in pedagog... Zato ni dovolj, da vojake samo usposablja za ravnanje z orožjem in obvladanje taktike; gojencem mora tudi pomagati premagovati vsakodnevne težave, se z njimi pogovarjati, spremljati in ocenjevati moralnopolitično stanje, organizirati kulturno-zabavno življenje, sodelovanje z mladino, športna srečanja in politično delo na vajah, oblikovati vojaški kolektiv in utrjevati bojno pripravljenost, spodbujati organizacije ZK in ZSMJ ter vojakove, da dejavno sodelujejo pri pouku itd.

Vse to je zelo pomembno za dobro delo vojaškega kolektiva, ki ga vodijo starešine samostojno. Doslej niso v nobeni šoli te smotere natančneje preučevali. Ta pomanjkljivost se je pokazala šele pred nedavnim, ko je posebna ekipa obiskala nekatere garnizije in preverjala usposobljenost starešin za to področje. Znanje komandirjev in učiteljev v večini primerov ni preseglo ocene dobro. Udeleženci sestanka so menili, da bo uvajanje novih smotrov najboljša (in lahko rečemo da tudi edina) pot za rešitev tega problema.

METODIČNO USPOSABLJANJE KOT PREDMET

Metodično usposabljanje gojencev vojaških šol za politično

Kongresne resolucije v učbenikih

izobraževanje in vzgojo vojakov in mornarjev doslej ni bilo poseben predmet, se pravi, da ga nismo ocenjevali. Zanj je bilo na

voljo samo 32 ur. Zato so bili gojenci povečini — in v glavnem iz objektivnih razlogov, pri takem pouku samo pasivni opazovalci,

Pri uri filozofije (Foto: B Sovljanski)

le malo pa jih je imelo priložnost nastopiti v učiteljski vlogi. Nekoliko boljše je bila priprava gojencev za idejnopolitično delo z vojniki le pred njihovim stažiranjem, in sicer za učne enote, ki so bile prav tedaj na vrsti. Skratka, načrt ni bil obdelan dovolj strokovno, izvajali so ga brez pravega sistema. Zato se je tudi dogajalo, da so dobivali gojenci na stažiranju zelo dobre in odlične ocene za idejnopolitično delo, kasneje pa so isti ljudje, mnogiokrat v istih enotah kot starešine, imeli slabše uspehe.

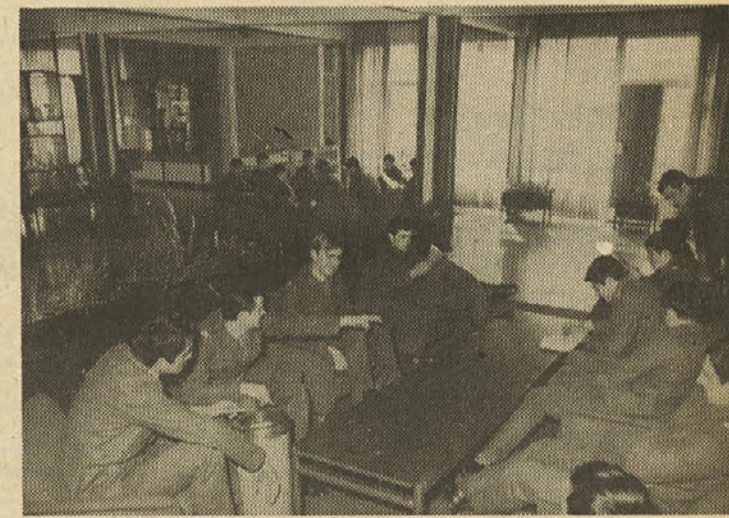
To so bili temeljni razlogi, zaradi katerih so na sestanku predlagali, naj bi metodično usposabljanje gojencev vojaških šol za politično izobraževanje in vzgojo vojakov in mornarjev postalo v četrtem letniku nov predmet s 54 urami. Predmet naj bi med letom tudi ocenjevali, na koncu pa naj bi vsak gojenec napravil diplomsko nalogo. Temeljni namen predlogov je v tem, da se gojencu omogoči priprava za idejnopolitično delo z vojniki, da bo vsak izmed njih vsaj eno uro nastopil praktično kot učitelj.

Tako kot pri vseh novostih se

tudi pri teh pojavljajo težave. Porajajo se vprašanja, kaj naj bi novi predmet (konkretno) vseboval, kdo bo izdelal učni načrt, kako se bo predmet imenoval in katere vire naj bi uporabili pri sestavljanju učbenikov. Treba bo spremeniti tudi vrstni red preučevanja posameznih predmetov po letih šolanja, »prečistiti« družboslovne predmete, da ne bi bilo ponavljanja itn. Učitelji so razmišljali tudi o tem in marsikaj predlagali. Predlogi bodo izhodišče za končne pobude, ki naj bi jih prejela uprava Visoke vojaško politične šole do letošnjega 15. februarja.

Udeleženci sestanka so izrazili prepričanje, da bo predmet metodično usposabljanje gojencev vojaških šol za politično izobraževanje in vzgojo vojakov in mornarjev veliko pripomogel k še uspešnejšemu usposabljanju gojencev za delo z vojniki, k oblikovanju njihove osebnosti in vzgoje komunistov. To pa je tudi temeljna zahteva današnjega časa v vojaških šolah.

M. PANTELIČ (Po reviji Front)

Med odmorom (Foto: M. Petrovič)

Iskra

KLIP-KLAP

Dne 17. februarja 1978 smo vam v Prosvetnem delavcu predstavili Iskrino orodje za domačo rabo, ki je zelo primerno tudi za šolske delavnice. Imenuje se KLIP-KLAP. Omenili smo že, da se je to orodje že začelo uveljavljati v naših šolah in da so bili organizirani tudi seminarji za učitelje tehnične vzgoje. Lani se jih je udeležilo okoli šesto učiteljev.

Namen seminarja pa ni bil samo ta, da seznanimo učitelje s KLIP-KLAP orodjem, temveč da Iskra na temelju njihovih mnenj izpopolni in dopolni to orodje, tako da je še bolj uporabno, predvsem pa varno pri delu. Prvi dosežki takega sodelovanja se že kažejo, saj bo Iskra začela letos izdelovati nekaj novih in izpopolnjenih orodij. Velika pridobitev KLIP-KLAP sistema bo prav gotovo nova serija vrtalnikov skupine A14, ki se bodo razlikovali od prejšnje skupine A14 po obliki. Ti vrtalniki bodo tudi bolj pripravljeni, saj je sam stroj, še posebno ročaj, anatomsko prirejen roki.

Druga izboljšava bo vsekakor nova krožna žaga KZ 140, ki jo bo dodan tudi poseben vložek; ta bo preprečeval, da manjši deli ne bodo padali skozi odprtino v notranjost žage. To bo vsekakor pripomoglo k večji varnosti pri delu. Tudi v tem primeru je Iskra upoštevala mnenje učiteljev, kako povečati varnost krožne žage.

Delovna miza DM 200

NOVOSTI NA PODROČJU ELEKTRIČNEGA ROČNEGA ORODJA KLIP-KLAP

Iskra je spremenila tudi lesno stružnico in ji dodala veliko pribora; to znatno poveča njeno uporabnost. Nova lesna stružnica bo kombinacija stojala ST110 in dodatnega pribora. Z novo stružnico bo mogoče obdelovati tudi predmete večjih premerov, ker je med priborom tudi planska plošča, ki omogoča izdelovanje lesenih krožnikov, lesenih skodelic ipd.

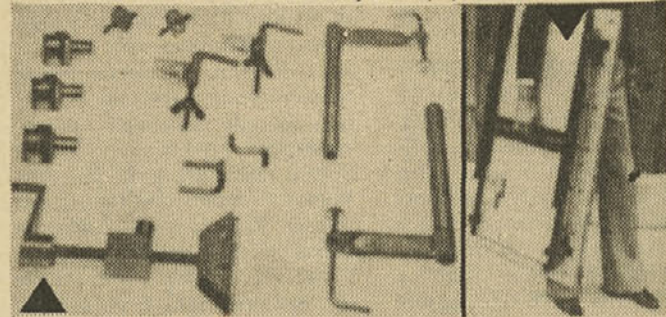
Tudi stojalo SVS111 je spremenjeno in bo omogočilo tudi vpenjanje večjih in močnejših profesionalnih strojev, tako Iskrinih kot tudi strojev drugih tvrdk. Stojalo bo označeno ST110.

Novost pri priboru je majhen, vsestransko uporaben ročni primež, ki omogoča hitro in preprosto vpenjanje različnih obdelovancev, in dela po načelu ekscentra. Največja novost pa je nova, vsestransko uporabna, sestavljiva delovna miza DM200 s priborom, ki omogoča izdelavo prav vseh reči, od najpreprostejših do najzahtevnejših. Delovna miza, na katero se lahko vpnejo tudi vsi KLIP-KLAP priključki, je tako rekoč delavnica v malem. S priborom za delovno mizo DM200 preprosto in dovolj čvrsto vpnejo vse priključke, pa tudi vse vrste obdelovancev ne glede na njihovo obliko. To mizo lahko uporabimo tudi kot pisalno mizo ali mizo za likanje, če položimo na njeno delovno površino karton ali lesenit v velikosti delovne površine. Delovno mizo DM200 zlahka prenašamo, saj je zasnovana tako, da jo je zelo enostavno sestaviti in razstaviti, ne da bi za to potrebovali kakšno orodje. Razstavljena miza zavzema zelo malo prostora, njene mere pa omogočajo, da jo prevažamo tudi v prtljžnikih osebnih avtomobilov. Kljub sestavljenosti pa je miza v razstavljenem stanju in med delom zelo stabilna, le da jo je treba postaviti na ravno podlago. Delovna miza DM200 je sestavljena iz vezane plošče, ki je odporna proti vodi. Uporabimo jo za delovno površino, njeno vezivo pa preprečuje obrabo lukenj. Na levi strani mize je vgrajena pločevinasta plošča, ki omogoča namestitev krožne žage KZ 140 in povratne žage PZ130. Poleg tega ima vzdolž dolgih stranic 1 cm od roba vgrajeno tudi merilo za merjenje obdelovancev in za natančno nastavitve vzdolžnega vodila pri žaganju.

Vzporedno z delovno mizo DM200 razvijajo razvijalci tudi stenski sistem delovne mize, ki bo prav tako zložljiva in se bo dopolnjevala s stensko omarico, v kateri bo poleg kompleta KLIP-KLAP še drobno ročno orodje. Delovno površino lahko zložimo in pričvrstimo na omarico. Tretja različica je enaka prejšnji, le da je brez omarice za orodje.

Še veliko bi lahko napisali o možnostih, ki jih daje de-

MIZA V ZLOŽENEM POLOŽAJU je zelo pripravna za prenašanje

Delovna miza DM 200 ima tudi komplet pribora za vpenjanje

lovna miza in celotno orodje KLIP-KLAP, a bomo del tega prepustili tudi vam samim, saj za vse številne možnosti še sami ne vemo.

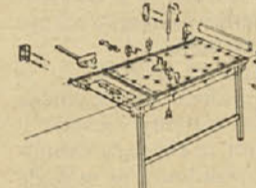
Vse te novosti, opremo celotne delavnice in demonstracije, ki jih bodo opravljali učenci osnovne šole Šlandrove brigade iz Domžal, si lahko ogledate na razstavi učil in opreme, ki bo od 21. do 25. 2. 1979 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, hala B.

Za zdaj ne bomo kaj več pisali o KLIP-KLAP orodju, saj bo praktično delo učencev in ureditev šolske delavnice za tehnično vzgojo na razstavi učil in opreme povedalo mnogo več o možnostih in prednostih našega orodja kot pa besede.

Delovna miza DM 200

Stenska omarica za celotno orodje Klip-klap ima tudi drobno ročno orodje; v kombinaciji z delovno mizo je zelo primerna za šolske delavnice, garaže in majhne prostore.

Stenska delovna miza, primerna za delo v garaži ali manjših prostorih, kjer jo razstavimo, le če je potrebno. Ponavadi visi na steni in je pritrjena s posebno varovalko.

Iskra

VAŠ PARTNER PRI NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU PROJEKTOV ZA IZOBRAŽEVANJE

V sodobnem svetu potrebujemo vedno več ljudi z znanjem naravoslovja in tehnike. Danes učimo mlade za življenje v 21. stoletju. Za sodoben, aktiven pouk morajo biti šole in prostori v njej zgrajeni in opremljeni tako, da zagotavljajo učinkovit pretok in shranjevanje informacij in aktivno vlogo učenca in učitelja v učnovzgojnem procesu. Izkušnost, znanje in sodobna vsestransko razvita tehnologija omogočajo Iskri prodor v svet vzgoje in izobraževanja. Za sodoben pouk naravoslovja in tehnike, kjer čedalje bolj poudarjamo lastno delo učencev, je treba organizirati prostor, tako da omogoča samostojno eksperimentalno delo učencev in demonstracijsko eksperimentiranje učitelja. ISKRA pripravlja in ima na voljo opremo za pouk fizike, kemije, biologije in tehnike. Za informacijske in komunikacijske sisteme dobite pri ISKRA avdiovizualno opremo, telefonske in interfonске naprave, sisteme ur itd.

Zanimivosti na razstavnem prostoru Iskre

- oprema za eksperimentiranje za pouk fizike v osnovni šoli in centrih srednjega usmerjenega izobraževanja;
- sistem opreme z laserjem za poskuse iz valovne optike;
- avdiovizualna tehnika: sodobni grafskopi, prenosni šolski grafskopi, avtomatski diaporojektorji, episkopi, kinoprojektorji;

- steklovina za kemijske, fizikalne in biološke laboratorije v šolah vseh stopenj;
- šolski mikroskop z 250-kratno povečavo z možnostjo projekcije, razne lupe;
- osnovna elektromehanska oprema za specializirane prostore za pouk naravoslovja in tehnike: električna razdelilna plošča, instalacijski blok in šolski malonapetostni izviri;
- merilni električni instrumenti, posebej razviti za varno delo učencev pri vajah iz elektrike in elektronike;
- digitalni električni instrumenti za hitro in natančno merjenje električnih količin, z dodatki je mogoče meriti raznovrstne neelektrične količine;
- dvokanalni in enokanalni osciloskop, funkcijski generator, RC generator, napetostni izviri, elektronski merilniki in druga elektronska oprema za pouk in vaje iz naravoslovja in proizvodno tehničnega pouka;
- stroboskop, indikator trenutka vžiga, motomer in drugi merilniki avtoelektrične opreme za proizvodno tehnični pouk in specialne predmete na tehniških šolah;
- TV sprejemniki, antenski sistemi, radijski sprejemniki, gramofoni in ozvočenje;
- sistem ur za šole s programatorjem in stranskimi urami, stenska kvarz ura z minutno razdelitvijo in sekundnim kazalcem;
- električno ročno orodje za tehnični pouk v osnovnih šolah;
- računalnik za izobraževalne namene;
- userniki in elektrospojna vezja.

ISKRA Industrija za telekomunikacije, elektroniko in elektromehanko, Kranj

- TOZD — Tovarna merilnih instrumentov Otoče
- TOZD — Tovarna optičnih in steklopihaških naprav Vega
- TOZD — Tovarna mehanizmi Lipnica
- TOZD — Tovarna elektronskih instrumentov Horjul
- TOZD — Tovarna računalnikov Kranj
- TOZD — Elektrooptika Ljubljana
- TOZD — Tovarna stikal Kranj
- TOZD — Tovarna merilnih naprav Kranj
- TOZD — Tovarna električnih ročnih orodij Kranj

ISKRA Industrija širokopotrošnih izdelkov, Škofja Loka

- TOZD — Tovarna radijskih sprejemnikov Sežana
- TOZD — Tovarna televizijskih sprejemnikov Pržan
- TOZD — Tovarna antenskih naprav Vrhnika

ISKRA COMMERCE

TOZD — Iskra Standard, Zastopstvo tujih firm, Ljubljana

ISKRA Industrija za avtomatiko, Ljubljana

- TOZD — Napajanje Novo mesto
- TOZD — Tovarna elektrospojnih vezij Novo mesto

KOVINASTROJ
TOVARNA GOSTINSKE OPREME

61290 GROSUPLJE
Adamičeva 36
telefon: (061) 771-411/ 771-026
telex yu kogro 31552

IZDELUJE · IZDELUJE · IZDELUJE ·

termične in nevtralne kuhinjske elemente
pomivalne stroje za šolske kuhinje **in**

izolirka

tovarna izolacijskega materiala,
n. sol. o.

61000 LJUBLJANA, Ob železnici 18
Tel. 43 096, 42 402

TOZD Ljubljana, žiro račun 50103-601-24102
TOZD Jesenice, žiro račun 51530-601-14081
TOZD Novolit, žiro račun 50160-601-34162
DSSS Ljubljana, žiro račun 50103-607-71122

Predstavništva:

41000 ZAGREB — Ul. 8. maja 1945 št. 66
telefon 412 293

11000 BEOGRAD — Viline vode b. b.
telefon 763 242
764 488

71000 SARAJEVO, Miloša Obilića 8
telefon: 22 596

POTNIKI:

61000 LJUBLJANA
Janez Zagorc, Bogarjeva 6
Ivan Šimenc, Sojerjeva 14.
telefon 533 722

41000 ZAGREB
Slavko Budić, Trnjanska 9-a
telefon 514 198

11000 BEOGRAD
Dragan Petrić, Admirala Geprata 6
telefon 683 966

71000 SARAJEVO
Milan Popović, Franje Račkoga 3
telefon 25 920

91000 SKOPJE
Jordan Maznev, Gradski zid Blok 1,
vhod IV, stanovanje 9
telefon 37 937

PROIZVODNI PROGRAM IZOLIRKE

Izdelki za hitroizolacije:

- bitumsne strešne lepenke
- izotekt — bitumenski varilni trak za varjenje
- ibitol — bitumska raztopina
- bitumska masa za temelje BI
- bitumska masa za strehe BP
- bitumska pasta za strehe
- bitumenski kit

Izdelki za termo-akustične izolacije:

- mineralna vlakna
- styropor
- kombi plošče
- kombi S plošče
- izodekor plošče
- novolit plošče

Izdelki za gradnjo cest:

- bitumsne emulzije
- rezani bitumen
- bitumsne mase za fuge

Izdelki za zaščito proti koroziji:

- ibitol lak
- avtopasta
- perma primer, permaroof, alumizol
- tectyl

Izdelki za elektroizolacije:

- bitumsne mase za elektroindustrijo.

Tehnična služba IZOLIRKE daje vsakemu kupcu tehnične nasvete in navodila za uporabo naših izdelkov. Na kupčevo željo pošljemo svoje strokovnjake na teren, da svetujejo glede uporabe naših izdelkov za hidroizolacije, termoakustične izolacije, antikorozijsko in gradnjo cest. Ne pozabite, da je trajnost izolacije odvisna od:

- pravilnega projektiranja
- pravilno izbranega izolacijskega materiala
- pravilno opravljenega izolacijskega dela

Zato pokličite in vprašajte TEHNIČNO-INFORMATIVNO SLUŽBO »IZOLIRKA«, ki vam je vedno pripravljena svetovati s svojimi dolgoletnimi izkušnjami pri izvedbi hidroizolacije, termoakustične izolacije in pri gradnji cest. Samo s pravilno izbranimi materiali IZOLIRKE bo delo kakovostno opravljeno.

ŽELEZNIŠKO GOSPODARSTVO LJUBLJANA

TTG — PODJETJE ZA TURIZEM, TRANSPORT in GOSTINSTVO — LJUBLJANA

- o organizira prevoze z rednimi in posebnimi vlaki na izlete, sejme in druge prireditve
- o organizira dijaške ekskurzije in sindikalne izlete po domovini in tujini
- o organizira prevoze s posebnimi vlaki na športne dneve
- o rezervira letovanja
- o prodaja smučarske pakete za zimsko-športno središče KOBLA (BELI VLAK)
- o prodaja vozniških kart za železniški, letalski in ladijski promet (spalniki, letalski, ladijske karte)
- o informacije o voznem redu, voznih cenah, turističnih znamenitostih, prireditvah itd.
- o zdraviliški turizem

Če želite, vam v naših turističnih poslovalnicah pripravimo programe za vse vrste izletov in potovanj za učence in učitelje.

TTG — turistične poslovalnice:

- LJUBLJANA, Titova 40, tel. 311-851, 317-366
- MARIBOR, Partizanska 50, tel. 28-722
- CELJE, Titov trg 1, tel. 23-448
- KOPER, Pristaniški trg 7, tel. 23-491
- POSTOJNA, Tržaška 4, tel. 21-244
- PORTOROŽ, Plažni objekt II., tel. 75-670
- ROGAŠKA SLATINA, žel. postaja, tel. 810-918
- PULA, Mate Balote 4, tel. 23-629

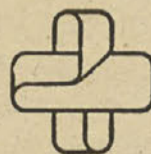
gorenje KÖRTING

n. sol. o. 63320 Velenje, Celjska 5a
Telefon: Velenje (063) 850 030

na mednarodni razstavi učil in šolske opreme razstavljamo in predstavljamo

- fonolaboratorij za pouk jezikov
- hi-fi tonski studio
- barvne monitorje
- sisteme šolske televizije
- magnetofone

obiščite nas na gospodarskem razstavišču
od 21. do 25. februarja 1979
v hali A/2

TOSAMA

61230 DOMŽALE p. p. 3 - VIR, ŠARANOVIČEVA 35
TELEFON H. C. 72-511, 72-535, PROD. ODD. 72-404
TELEGRAM: »TOSAMA«
TELEX 31196 YU TOSAMA

IZDELUJEMO IN PONUJAMO:

SANITETNI MATERIAL

obvezilni material, gazo, vato ovoje, obliže, komprese, zloženci itd.)

IZDELKE ZA OTROŠKO NEGO

(tekstilne plenice, plenice za enkratno uporabo, vatirane paličke, hlačke različnih vrst, plenične predloge ipd.)

IZDELKE ZA PRVO POMOČ IN CIVILNO ZAŠČITO:

sanitarne torbice, omarice prve pomoči, priročne apoteke za civilno zaščito, rezervne komplete za civilno zaščito, rezervne komplete za torbice in omarice prve pomoči, avtomobilske apoteke, ovoje za prvo pomoč, aluplast komprese obliže vseh vrst

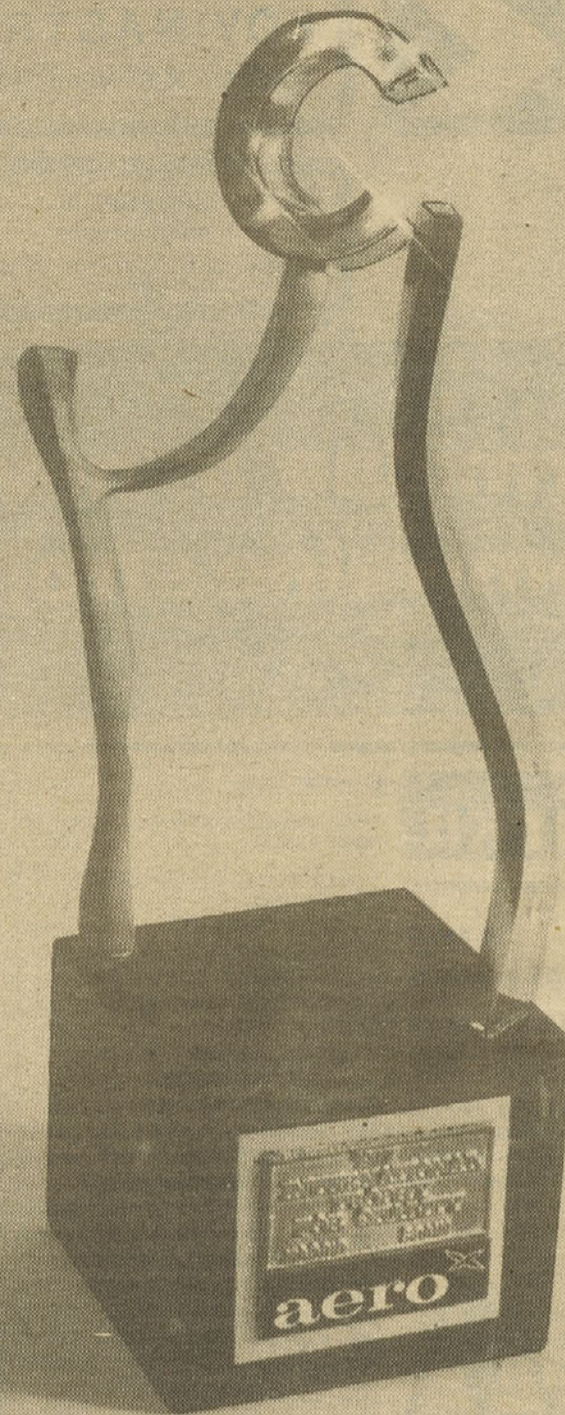
aero

Kemična, grafična in papirna
industrija Celje

Proizvodni program:

pisarniški material
šolski pribor
jasnit papir
selotejp trakovi in pribor
reprodukcijski material
izdelki za široko porabo
samolepilne etikete
neskončni in klasični tisk
papir

**Mednarodna nagrada
za kakovost — Madrid '77**

**INDUSTRIJA GOSTINSKE OPREME
LJUBLJANA — JUGOSLAVIJA**

Podjetje »IGO« LJUBLJANA

ima dolgoletno tradicijo pri opremljanju
kuhinj za gostinske lokale, šole in vzgojno-
varstvene organizacije, internate in bolniš-
nice.

V našem projektivnem biroju vam pripravimo tehno-
loške rešitve kuhinj in jedilnic, če naročite opremo,
pa tudi projekt mikro lokacij priključkov, za izvedbo
potrebni napeljav. Opremo namesti skupina stro-
kovnjakov našega servisa. V garancijskem roku in
pozneje opravimo tudi servisna dela. Če želite, vas
obiščemo in si ogledamo prostore, ki jih nameravate
opremiti, opravimo pa tudi vse komercialno-tehnične
pogovore z investitorji.

Svoje želje sporočite na naslov:

»IGO« LJUBLJANA, Trnovski pristan 8, telefon 24-415.

Priporočamo se za naročila in obljublamo, da jih bomo
kakovostno opravili.

**SPLOŠNO
GRADBENO PODJETJE GROSUPLJE,**
n. sol. o., telefon 771-011

PO TOZD SPLOŠNE GRADNJE GROSUPLJE

- gradi razne objekte in stanovanja za tržišče ter
- opravlja popravila, preureditve in nadzidave

PO TOZD KOVINSKO LESNI OBRATI GROSUPLJE

- izvaja ključavničarska, kovaška, mizarska in druga podobna dela
- popravlja gradbene stroje in razreže hlodovino

PO TOZD PROJEKTIVNI BIRO GROSUPLJE

- izdeluje različno dokumentacijo

Dela opravimo
hitro in solidno.

sport

oprema

LJUBLJANA, Tacenska 29 (Šentvid)
tel. št. 51-455

razstavlja

na mednarodni razstavi učil in šolske opreme na Gospodar-
skem razstavišču v Ljubljani:

izdelke svoje redne proizvodnje in novosti s področja šolske opreme, opreme
telovadnic, atletskih igrišč pri šolah, kabinetov za trim, otroških telovadnic itd.
Šport oprema je posvetila v svojem dolgoletnem delu posebno pozornost šol-
skim tablam, ki so po kakovosti med najboljšimi na svetu.

Med pletenimi in tkanimi zavesami Velana® lahko izberete zavese, ki so zelo primerne za opremo vzgojno-varstvenih organizacij, šol in domov za učence in študente:

- * TEŽJE ZAVESE NATURA
- * NEGORLJIVE ZAVESE
- * ZAVESE ZA OPREMO KOPALNIC

Zavese sešijemo po vaših željah

Naši vzorci in druge informacije o zavesah Velana® so vam na voljo v prodajni službi v Velani.

Naš naslov: Velana
tovarna zaves
Ljubljana
Šmartinska 52
tel. 313-188

 zavarovalna skupnost triglav n. sol. o.

ŠOLSKI MLADINI IN STARŠEM

Nesreča nikoli ne počiva

**NITI S SKRAJNO
PREVIDNOSTJO SE JI NI
MOGOČE IZOGNITI!**

Zaradi mladostne neizkušenosti je mladina še bolj izpostavljena nesrečam kot odrasli, posledica teh nesreč pa so nemalokrat tako hude, da prizadenejo ne samo mladino, temveč tudi starše. Vselej pa so nesreče povezane z izrednimi stroški zaradi dolgotrajnega zdravljenja ali celo zaradi kakšnih hujših posledic. **PROTI POSLEDICAM NESREČE IN NEZGOD — V GMOTNEM SMISLU — SE JE MOGOČE ZAŠČITITI LE Z ZAVAROVANJEM!**

Nezgodno zavarovanje šolske mladine je najcenejša oblika nezgodnega zavarovanja. Popolnoma zadovoljuje vse potrebe po zavarovalni zaščiti učencev osnovnih in srednjih šol in študentov ob nezgodah, ker daje gmotno pomoč tedaj, ko je najbolj potrebna. Pri ZAVAROVALNI SKUPNOSTI TRIGLAV je zavarovanih zato že 300.000 učencev osnovnih in srednjih šol ter študentov. ZAVAROVALNA SKUPNOST TRIGLAV pri tem zavarovanju ne pričakuje in tudi nima ugodnega finančnega rezultata. Želi samo to, da mladina spozna namen in pomen nezgodnega zavarovanja; že pri mladini želi utrditi prepričanje, da je le z nezgodnim zavarovanjem mogoče omiliti posledice nezgod in da nezgodno zavarovanje lahko samo koristi.

Nezgodno zavarovanje doseže svoj namen le, če je zavarovalnina, ki jo izplača zavarovalna skupnost ob nezgodi, primerno visoka, zato se v letošnjem šolskem letu tudi vi odločite za najvišje zavarovanje!

Za malenkostno premijo, ki jo je treba plačati v začetku šolskega leta, je učenec osnovne ali srednje šole ali študent zavarovan vse šolsko leto in med počitnicami za te zavarovalne vsote:

ZAVAROVALNE VSOTE (v dinarjih) ZA:

	SMRT	INVALIDNOST	DNEVNI PRISPEVEK	LETNA PREMIJA din
A	20.000.—	80.000.—	17.—	25.—
B	17.000.—	56.000.—	20.—	20.—
C	12.600.—	42.000.—	15.—	15.—
D	8400.—	28.000.—	10.—	10.—

Vsak se lahko zavaruje po enem od navedenih načinov.

Če zavarovanec zaradi nezgode umre, izplača zavarovalna skupnost takoj celo zavarovalno vsoto za smrt. Celotna zavarovalna vsota za invalidnost izplača zavarovalna skupnost, če postane zavarovanec popolni invalid, del te vsote pa, če postane zavarovanec delni invalid (npr.: 70% za izgubo cele roke). Dnevni prispevek se izplača za vsak dan nesposobnosti za šolsko delo — če je trajala več kot 10 dni — vendar največ za 100 dni.

STARŠI! Poskrbite, da bodo vaši otroci tudi letos plačali premijo, da bodo deležni zaščite, ki jo daje nezgodno zavarovanje šolske mladine pri ZAVAROVALNI SKUPNOSTI TRIGLAV!

ARCO POMURKA

GOSTINSKO PREHRAMBENI CENTER

laguna

p. o.

Linhartova 3, Ljubljana

GPC LAGUNA je s svojimi obrati v neposredni bližini Gospodarskega razstavišča. Specializirana delovna organizacija, ki se ukvarja z družbeno prehrano, ponuja bogati izbor poceni jedil in pijač že od 11,00 din naprej. V samopostrežno restavracijo sprejemamo tudi šolske skupine. V svojem sestavu imamo še: slaščičarno, aperitiv in kavno bar, klasično restavracijo in delikateso.

Priporočamo se za obisk. Pridite, potrudili se bomo, da se boste dobro počutili.

Tel.: 310 633

Kolektiv GPC LAGUNA

 velana
zavesa

Prva proslava Prešemovega praznika v letu 1944

Padeč Italije 1943 je pomenil za Slovence trenutno tako pričakovano svobodo, a le za malo časa. Po splošni zmedbi je spet udaril nemški okupator s svojimi pomočniki.

To pa ni motilo v krajih, ki so bili 25 let pod italijansko okupacijo, da se je začela prebujati doslej zatrta slovenska beseda, ki je v dolgih strašnih letih živela skrita le še v cerkvi. Tako je neka italijanska učiteljica, ki je morala leta 1943 pobrati šila in kopita in oditi, odkoder je prišla, napisala v svoj v smeteh pozabljeni dnevnik: »Ne razumem zakaj otroci znajo brati slovenske mašne knjige, italijanskih beril pa ne znajo.«

Na poziv Tajništva za Zgornjo Pivko so se tedaj začele ilegalno odpirati partizanske šole.

Začetek je bil težak z mnogimi zaprekami, največjo težavo pa je povzročalo pomanjkanje učiteljev. Javila so se mlada dekleta in nekaj fantov z osnovnošolsko izobrazbo, ali pa tudi brez nje. Toda s kakšno vnemo, s kolikim navdušenjem in pogumom so se ti mladi ljudje lotili nove dejavnosti, ne meneč se za nevarnost sovražnikove bližine. S tem da so poučevali otroke, so učili sami sebe. Njihova prizadevnost in požrtvovalnost sta odtehtali njihovo pomanjkljivo znanje. Navodila za svoje delo so prejimali na skrivnih sestankih, v vaseh in gozdovih, oddaljenih od nemških postojank. Posredovala jih je referentka za prosveto tovarišica Urška, Anica Božič.

V prvih letih okupacije so bile slovenske učiteljice odpuščene iz službe z raznimi utemeljitvami. Največkrat je bil naveden vzrok: »neveljavna inozemska matura« (to je bila ljubljanska). Druge so bile politično osumljene in aretirane. Nadomestile so jih italijanske učiteljice, ki so znale samo svoj jezik.

Bile so še druge težave: ni bilo ustreznih prostorov, učbenikov, zvezkov, dober je bil ovojni papir vrečk. Vse nevrščenosti je premagalo veliko zanimanje za slovensko šolo. Starši so se z navdušenim pristankom odzvali in poslali svoje otroke v šolo. Prišli so majhni in veliki. Tako se je v pivški šoli gnetlo v edini učilnici (v drugih so bili nastanjeni nedečevci), nad 100 otrok različne starosti v veselem pričakovanju slišati svojo govorico, in to v šoli, kjer je 25 let gospodoval italijanski jezik.

Sprva je obsegal pouk spoznavanje slovenščine v govoru, branju in pisanju. Najprej so se naučili pravilno napisati svoje, po večini poitalijančene in izmalčene

priimke. Spoznavali so pisatelje in pesnike. Prešerna, Gregorčiča, Ketteja, Zupanciča in se lažje pesmi učili na pamet. Zanimivo je bilo opazovati, kako so otroške oči na neznani besedi, ki je še niso slišali, za trenutek obvisle v tihi občudovanju, kot da si jo hočejo vtisniti v spomin. Tako so počasi dojemali in spoznavali lepoto slovenskega jezika.

Na nekdanji trirazrednici v Šmihelu, sedaj Dolane, so tedaj poučevali: Mimica Ambrožič, 20 let, Pavla Kaluža, 17 let in Srečko Renko 19 let.

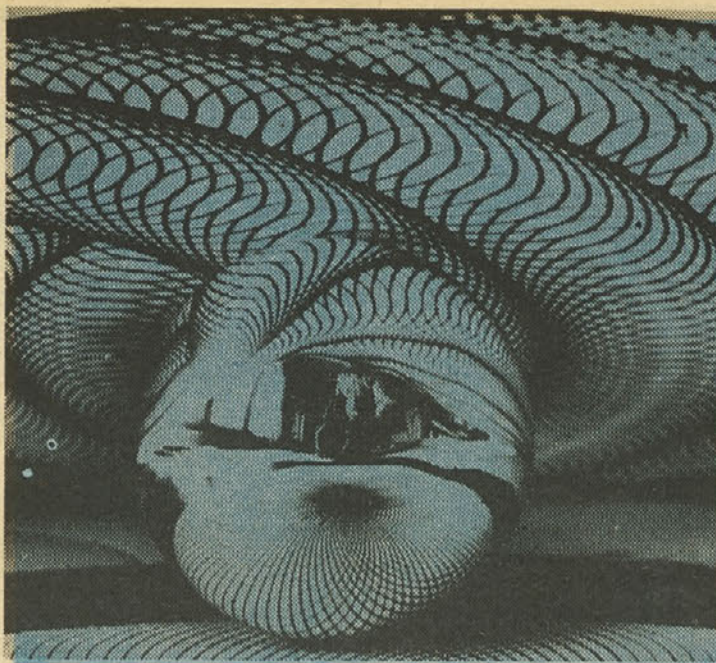
S sodelovanjem učencev so priredili februarja 1944 prvo proslavo Prešemovega praznika. Povabili so starše, vaščane in učitelje sosednjih šol. Skrbno so pripravili obširen spored in otroci so se v veselem razburjenju pripravljali na svoj prvi nastop. Dan je bil ledeno mrzel z burjo, ki je v tulečih sunkih divjala čez Tabor v dolino. Sneg je škripal pod nogami, a prišlo jih je veliko. Proslave so se udeležili tudi aktivisti in tedanji šolski nadzornik za partizanske šole tov. Dolanski — Anton Kapelj. Učilnica je bila prepolna, mnogi so stali na hodniku.

Upraviteljica je pozdravila navzoče in nato govorila o velikem slovenskem pesniku Prešernu. Orisala je pomen proslave obletnice njegove smrti. Udeleženci so po toliko letih ganjeno poslušali slovensko besedo. Spored je potekal v prijetnem ozračju. Učenci so zaigrali Sneguljčico in deklamirali. Ne bi bilo mogoče opisati blagih občutkov, ki so se zrcalili na obrazih poslušalcev. Vpijali so slovenske besede, kot vpija žejna, izsušena zemlja prve kaplje dežja. Imeli so solzne oči in nemo so občudovali prizadevnost mladih učiteljev in znanje svojih otrok, ki so v kratkem času dosegli tako lepe uspehe. Igralce so nagradili s navdušenim ploskanjem in skupaj z njimi počasi, polni hvaležnosti in priznanja, zapuščali šolsko poslopje.

Partizanski učitelji so po osvoboditvi nadaljevali študije in dosegli svoje cilje: Mimica Ambrožič je danes doktorica ekonomije na Zavodu za ekonomske raziskave v Ljubljani, Pavla Kaluža-Volčič je predmetna učiteljica biologije, Srečko Renko, je docent za jugoslovanske jezike v Rimu, Urška, Anica Božič je učiteljica in Dolanski, Anton Kapelj je novinar.

Ob občasnih srečanjih se partizanski učitelji radi spominjajo tistih težkih, a tako lepih let nepozabnega tovarštva in poguma.

LUDOVKA KALAN

Mirko Lovrić: Kozmična zgradba (fotografija 1973)

Tomislav Dugonjić: Iz cikla Kontinuumi (polimer 1977)

Z novim obrazom

Odslej vas bo obiskoval »Prosvetni delavec«, naš tridesetletnik, z novim obrazom. Oblikovati nam ga je pomagal akademski slikar Stane Jagodič. Upamo, da ga boste z veseljem sprejemali. Tako postopoma sledimo programski zamisli, ki ste jo lani v javni razpravi potrdili. Vsega novega ni mogoče prikazati v eni številki. Ščasoma boste spoznali vse časniške rubrike, ki jih napovedujejo različni kvadrati.

Še pomembnejša pa je vsebinska rast časnika, ki naj odseva potrebe, življenje, delo in ustvarjalnost bralcev in oblikovalcev časnika. To pa bomo lahko dosegli le z živahnim sodelovanjem vas vseh, da nas sproti obveščate o problemih, rešitvah in mnenjih, ki jih je koristno objaviti.

Škoda, da se med mnogimi novimi naročili najde tudi marsikatero obvestilo o odpovedi. Razlog je ponavadi upokojeitev ali menjava dela. Pa morda to ne bi bilo potrebno, saj je vendar lepo, če bi časnik vsakogar spremljal

tudi naprej, da ostane v živem stiku z delom, ki ga je opravljal okoli štirideset let. Škoda tudi, da ni še več novih naročnikov med mladimi, ki se šolajo za pedagoške poklice. Že tam bi se morali srečati s »Prosvetnim delavcem«, saj bodo v njem gotovo našli veliko takega, kar dopolnjuje predavanja, odmeve iz življenja delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti! Za študente je tudi naročnina polovična: 50 din za vse leto. Drugače je za posameznike naročnina 100 din, za delovne organizacije pa 160 din.

Z novim letom so mnoge delovne organizacije uresničile sklep republiškega odbora sindikata, velik del pa še ne. Pričakujemo, da nas boste čimprej obvestili o sklepu glede naročil, da bomo skupaj dosegli smoter: »Prosvetni delavec« za vsakega delavca vzgoje, izobraževanja in znanosti! Želimo vam veliko zadovoljstva z novim »Prosvetnim delavcem«.

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstrednevno med šolskim letom.

Ureja uredniški odbor. Direktor in glavni urednik Rudi Lešnik, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28. tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 65, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 4 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 50 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Posvet esperantistov v Celju

Od 12. januarja do 14. je bil v Celju meddruštveni posvet esperantistov. Slovenski esperantisti smo obravnavali tele teme: Družbene organizacije in društva v samoupravni socialistični družbi, organiziranost Zveze društev, oblikovanje programa nalog in akcij za leto 1979 ter do leta 1985, viri financiranja, uredniševanje delegatskega sistema v društvih in Zvezi, organizacijske spremembe glede na zahteve programa nalog, nosilci akcij v letu 1979 idr. Posvetovanje je potekalo v delu posameznih komisij, ob koncu pa je bilo plenarno zasedanje. Komisiji za pouk esperanta v šolah je predsedoval Slavko Širec, komisiji za sodelovanje s sinkikati Rudi Dietner in komisiji za mladinsko dejavnost Miloš Dokič.

Iz obsežnega programa dela povzemam, le nekatere misli: Dolžnost vseh organiziranih dejavnikov v naši samoupravni socialistični družbi je, da po svojih možnostih čim več prispevajo v boju za razvoj samoupravljanja, za uresničevanje politike nevrščenosti in za mir v svetu. Zgodovinsko pogojena družbenoekonomska neenakopravnost med narodi sveta in s tem tudi politična, gospodarska, kulturna in jezikovna neenakopravnost je še danes pričujoča ter se v nekaterih delih sveta še pogloblja. Mednarodni jezik esperanto je v vsej svoji dosedanj devetdesetletni zgodovini dokazal, da se lahko ljudje, ki govorijo različne jezike, zblížujejo in sporazumevajo. Esperanto ne more zamenjati narodnih (materinskih) jezikov ali biti nadomestilo za jezike malih narodov, saj je boj letih za enakopravnost na vseh področjih družbenega življenja neločljivo povezan z bojem za enakopravnost njihovih jezikov. Esperanto pa lahko širi kulturne vrednote malih narodov v mednarodni prostor in s tem omogoča zblíževanje in sodelovanje narodov. Prav tako lahko vpliva, na omejevanje sedanje nadvlade velikih narodov in njihovih jezikov. Mednarodni jezik predstavlja most jezikovne enakopravnosti med ljudmi in je kot tak izraz potrebe in želje ljudi večji demokratizaciji medeloveških in mednarodnih komunikacij oziroma vsestranskega sodelovanja.

Samo tako je treba upoštevati mednarodni jezik esperanto kot možen, prostovoljno in svobodno izbran drugi jezik vsakega posameznika. Svetovna organizacija esperantistov združuje 84 državnih zvez. Dobila je status posvetovalnega člana UNESCO in zadnje čase vse tesneje sodeluje v programih te mednarodne ustanove OZN. Predlog srednjeročne programske usmeritve Zveze esperantistov Slovenije zajema predvsem tiste dejavnosti, ki so glede na dosedanje rezultate, možnosti in izkušnje že dosegle določeno stopnjo družbene verifikacije. Poseben pomen pripisuje širšemu obveščanju javnosti prek sredstev javnega obveščanja o dejavnosti za mednarodni jezik kakor tudi dogovorom v okviru SZDL.

Svetovna organizacija esperantistov združuje 84 državnih zvez. Dobila je status posvetovalnega člana UNESCO in zadnje čase vse tesneje sodeluje v programih te mednarodne ustanove OZN.

Predlog srednjeročne programske usmeritve Zveze esperantistov Slovenije zajema predvsem tiste dejavnosti, ki so glede na dosedanje rezultate, možnosti in izkušnje že dosegle določeno stopnjo družbene verifikacije. Poseben pomen pripisuje širšemu obveščanju javnosti prek sredstev javnega obveščanja o dejavnosti za mednarodni jezik kakor tudi dogovorom v okviru SZDL.

V organizacijskem razvoju treba dati poudarek povečanju števila registriranih društev občinah in neregistriranih osnovnih organizacij (sedanji klubov mladincev in sekcij šolah, ustanovah, povečati sedanjih 15 na 30). Nujno je, se vključiti v Zvezo čimveč mladcev, mladina naj bo tudi tista, bo prevzela na svoja ramena vodstvene položaje. Za to je čudno, da na zadnjem kongresu ZSMS ni nihče zastopal esperantske organizacije.

Glede na kadrovske potrebe treba povečati število strokovno usposobljenih učiteljev za mednarodni jezik in strokovnjakov, ki bodo pripravljali strokovno delo za pouk in študij esperanta ali prevajali leposlovna in druga dela. Posebno pozornost je treba posvetiti dopolnilnemu študiju esperanta na pedagoških akademijah (dva semestra).

Dejavnost na področju sindikatov naj zajema raziskave o potrebi mednarodnega jezika in sodelovanje in povezovanje delavcev različnih narodov. V govoru z Zvezo sindikatov Slovenije se bomo vključili v razne oblike izobraževalnih seminarjev za aktiviste sindikata in tako neposredno in posredno informirali delavce o mednarodnem jeziku. Sočasno bomo spodbujali sodelovanje delovnih kolektivov, ki imajo razvito poslovno sodelovanje z različnimi narodi.

Slovenski esperantisti naj bodo v prihodnje tudi bolj povezovani z drugimi jugoslovanskimi, poleg tega pa je treba skrbeti, da bo v sedanje nenačrtno sodelovanje organizacijami za mednarodni jezik iz sosednje Italije, Avstrije, Madžarske in tudi ČSSR postal načrtno ter vsebinsko bolj poglobljeno. Tudi vnaprej si bomo prizadevali, da se v posameznih državah, kjer so naše narodne manjšine v neenakopravnem položaju z večinskim narodom, povežemo z naprednimi organizacijami esperantistov, da bi, kolikor se da, podpirali pravice narodnih manjšin. Koliko bo mogoče, bomo tudi prispevali k razvoju gibanja za mednarodni jezik nevrščenih državah in podpirali uresničevanje helsinkiške listine ter načel jugoslovanske politike nevrščenosti.

Med diskusijo je omenil sedanji predsednik Zveze, dr. Peter Zlatnar, da je treba misliti na učbenik slovenskega jezika, napisan v esperantu. Veliko razpravljalec je razčlenilo nekatera vprašanja in gledanja, ki jih prinaša naša knjiga prof. Milana Divjak (M. D., Vzgoja mladine za razumevanje med narodi, DZS, Ljubljana 1978), med drugim tudi njegovo pozitivno gledanje na mednarodni jezik.

Na plenarnem zasedanju so obravnavali tudi nekatera vprašanja o poučevanju tujih jezikov, ki jih prinaša osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju. Pouk tujega jezika pomeni tudi velike ekonomske naložbe (glej Naše gospodarstvo, št. 4-5, razpravo prof. Antona Kolarja). Znanje tujih jezikov kot pomembna sestavina družbenopolitične in ekonomskotehnične izobrazbe kadrov v OZD).
JURIJ ROJS

Popravek

V prejšnji številki Prosvetnega delavca je nastala v razpisu Pedagoške akademije v Ljubljani na str. 10 neljuba napaka.

Prvi stavek razpisa se pravilno glasi: Pedagoška akademija vabi absolvente rednega študija in študija ob delu, da se vključijo v dopolnilne seminarje za dokončanje študija. Opravičujemo se in prosimo za razumevanje!

UREDNIŠTVO

VZGOJNO IZOBRAŽEVALNI ZAVOD ZAGORJE TOZD Osnovna šola TONE OKROGAR

razpisuje za nedoločen čas naloge in opravila

— učitelja za razredni pouk

Prijave z dokazili o strokovnosti sprejema komisija za medsebojna delovna razmerja 15 dni po objavi razpisa.

ELEKTROTEHNA n. sol. o.
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje
61001 LJUBLJANA, Titova c. 51
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

Obvestilo

Da bo dovolj krvi, tega nenadomestljivega zdravila, ki ga ne more izdelati nobena tovarna, vabi Rdeči križ Slovenije vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo kvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

Darujte kri, dokler ste zdravi. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in zato tudi eno izmed meril naše solidarnosti do sebe in drugih.

FEBRUAR 1979

LJUBLJANA-CENTER	13., 15. in 22.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE	3., 7. in 23.
LJUBLJANA-ŠIŠKA	2., 8. in 21.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK	16., 20. in 28.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Republiški odbor Rdečega križa Slovenije
Komisija za informativno in propagandno dejavnost
Ljubljana, Mirje 19, telefon 24-294

